

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ

БЕСЕДЕ НА ЕВАНЂЕЉЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА ЈОВАНА БОГОСЛОВА

БЕСЕДА ПРВА

Чим дознају да је однекуд стигао храбар и већ овенчани борац, сви који посматрају надметања у телесним борбама окупљају се да би видели његову ратоборност, умешност и снагу. Тада видиш како у гледалишту испуњеном небројеним мноштвом народа сви упиру чувствене и духовне погледе, како ништа не би промакло њиховој пажњи. Ако после тога стигне још и неки знаменити музичар, онда ти исти људи поново испуњавају гледалиште и, остављајући све што су имали у рукама, понекад чак и неко неопходно и неодложно дело, седе на узвишењима и са великом пажњом слушају певање и музику, уживљавајући се у њену милозвучност. Тако обично поступа прост народ. Они пак који су упућени у словесне науке чине то исто кад су у питању софисти. И они имају своје позорнице и своје слушаоце, аплаузе и пресуде и строга испитивања речи. Ако посматрачи бораца, гледаоци и слушаоци беседника и музичара с таквом пажњом седе у гледалишту, колико би тек усрдности и пажње требало да покажу кад на подвиг не излази неки певач или неки софиста, него када се оглашава човек са небеса, и када се његов глас разлеже силније од грома? Он је својим гласом обухватио и испунио читаву васељену, али не зато што је громогласно певао, него зато што је његов језик покретала сила божанствене благодати. Задивљујуће је да тако снажан глас ни најмање није груб или неугодан него је пријатнији и пожељнији од сваког музичког сазвучја, способен да привуче и, поред свега тога, савршено свет и достојан бојажљиве побожности. Преиспуњен је толиким тајнама и доноси толико добра да они, који га примају и чувају брижљиво и ревносно као да престају да буду људи и да живе на земљи него, уздижући се изнад свега житејског и присаједињујући се ангелима, живе на земљи али као да су на небу. Син грома и возљубљени ученик Христов, стуб цркава које постоје у васељени, онај, који има кључеве неба, који је испио чашу Христову и био крштен Његовим крштењем, који је одважно легао на груди Господње – он сад прилази к нама, али не зато да би нам приказао неку измишљену представу или да би се покривао маском (он о таквима неће ни да говори), не излази на подиум, не прати ритам музике, не украшава се златном одећом. Он излази у одећи чија је лепота неизвештачена. Он нам се показује одевен у Христа и обувен у благовештења мира. Појас не носи на прсима него на бедрима, и то не онај од пурпурне коже и одозго покривен златом него саткан и сачињен од саме истине. Он се појављује пред нама без било каквог лицемерја. Код њега нема ни притворности, ни измишљотина, ни басни, него нам отвореног ума оглашава отворену истину. Будући да је сам по себи такав, он ни својим ликом, ни погледима, ни гласом ништа друго не саветује ни својим слушаоцима. Њему нису потребна никаква оруђа оглашавања, као што су цитре, лире или нешто слично, него све оглашава својим језиком, распростирући глас који је далеко пријатнији и кориснији од сваког свирања на цитри и од сваке музике. Место на којем дејствује је читаво небо, његова позорница васељена, а слушаоци сви ангели и људи подобни ангелима, или бар они који такви желе да буду. Само они могу разговетно да чују ту милозвучност, да је испоље у својим делима и да буду управо онакви слушаоци какви би требало да буду. Сви остали су као деца: иако слушају, не разумеју оно што чују, и привлачи их само забава и дечје игре. Тако је и са лакомисленим и расипним људима који живе за богатство, почаст и утробу: иако понекад слушају шта им говоре, на делу не показују ништа велико и узвишено јер су се једном за свагда прилепили за блато и прашину. Овог

апостола окружују вишње силе, дивећи се лепоти његове душе, разбору и красоти његове врлине, којом је привукао и Самог Христа и задобио духовну благодат. Подесивши своју душу слично милозвучној лири украшеној драгим камењем и са златним жицама, достигао је да кроз њу Духом огласи нешто велико и узвишено.

2. Нећемо, дакле, слушати нити о рибару, нити о сину Зеведејевом, него о ономе који познаје дубине Божије, тј. о Духу који покреће ту лиру. Он нам неће рећи ништа људско, и све што буде говорио, долазиће из дубине Духа, од оних тајни које чак ни ангели нису знали пре него што су се извршиле. И ангели су се заједно са нама, кроз глас Јованов и кроз нас, научили ономе, што смо ми познали. То је открио други апостол, када је рекао: Да се кроз Цркву сада обзнани началствима и властима на небесима многострука мудрост Божија (Еф. 3; 10). Дакле, ако су то и началства, и власти, и херувими, и серафими познали кроз Цркву, онда је очигледно да су се и они веома брижљиво бавили том поуком. На тај начин смо и ми у великој мери почаствовани тиме што су и ангели заједно са нама научили оно, што раније нису знали. Засад, пак, нећу говорити о ономе што су они дознали од нас. И ми ћемо, дакле, са своје стране показати молчаљиву побожност, не само сада и не само онога дана кад слушамо, него током читавог свог живота, јер је свагда добро да га слушамо. Ако већ желимо да знамо шта се дешава у царским одајама, да знамо, на пример, шта ради или шта предузима цар у погледу својих поданика, иако се то често ни најмање не односи на нас, зар онда није неупоредиво пожељније да слушамо шта је рекао Бог, а посебно када нас се све то тиче? Све ће нам то најтачније рећи апостол Јован као пријатељ Самог Цара небеског или, боље речно, као човек из којег говори Он Сам, који је од Њега слушао све што је Он слушао од Свог Оца. Све што чух од Оца Својега објавих вама, говорио је Он (Јн. 15; 15). Ако бисмо изненада угледали некога како силази одозго, са небеских висина, и обећава да ће нам са тачношћу рећи шта се тамо дешава, сигурно је да бисмо се сви сабрали око њега. Учинимо то и сада, јер управо снисходи са неба и са нама сабеседује овај свети човек. Он није од света, као што каже и Сам Христос: Ви нисте од света (Јн. 15; 19). У њему се оглашава свагдапостојећи Утешитељ, и с таквом тачношћу зна Божије као што човечија душа у себи зна своје – то је Дух светости, Дух прави, Дух владајући, руководитељ ка небесима, који даје друге очи, способне да будуће виде као садашње и који нас удостојава да док смо још у телу созерцавамо оно што је на небесима. Дакле, током читавог нашег живота указиваћемо му молчаљиву пажњу. Нека нико овде не остане лењ, поспан и нечист. Преселимо се на небеса, јер се он оглашава једино тамо и једино онима који тамо обитавају. Ако останемо на земљи, нећемо отуда добити никакву значајну корист. Јованове речи не односе се на оне који неће да одустану од зверског живота, управо онако као што се ни њега не тичу овдашња дела. Гром погађа наше душе, чак и ако је његов звук безначајан. Јованов глас не плаши верне него их, напротив, ослобађа од душевног страха и пометње, погађајући само демоне и оне који их служе. Да бисмо видели како он то њих погађа, очувајмо молчаније (безмолвије), како спољашње тако и оно унутрашње, а особито унутрашње. Каква је корист ако уста ћуте док се душа помућује и у њој бесни снажна бура? Ја тражим молчаније у души, у помислима, као што захтевам и брижљиво слушање. Нека нас не привлачи нити страст ка богатству нити љубав према слави, нити сила гнева нити уморност других страсти. Немогуће је да неочишћен слух на доличан начин разуме узвишеност исказаних речи, да долично разуме или позна силу тих страшних и неизрецивих тајни, као и свако добро које се садржи у тим божанственим изрекама. Ако не можемо да научимо добро да свирамо на лири или цитри уколико ка томе не устремимо васцели ум, како онда да слушалац, који седи лакомислене душе, разуме тајинствени глас?

3. Тако нас и Христос поучава: Не дајте светиње псима нити бацајте бисера својих пред свиње (Мт. 7; 6). Бисером је назвао саме те изреке ? , иако су оне далеко драгоценије од бисера и тако их је назвао само због тога што ми немамо ништа драгоценије од те ствари. Из тог разлога Писмо често има обичај да сладост речи пореди са медом, не због тога што би таква била њихова мера него зато што не познајемо ништа слађе од меда. Да би разумео да оне неупоредиво превазилазе и драгоценост камења и сладост меда, послушај како пророк говори о њима, указујући на њихово превасходство: Жељени већма од злата и драгог камења многог, а слађи већма од меда и саћа (Пс. 18; 11). То је, међутим, само за здраве, због чега пророк и додаје: Јер слуга Твој чува их (ст. 12). И на другом месту је, називајући их слатким, додао: Како су слатке грлу моме речи Твоје (Пс. 118; 103). Изражавајући њихово превасходство, додаје: Већма од меда и саћа устима мојим (ст. 104), јер је он имао крепко душевно здравље. Тако им ни ми нећемо приступати док смо болесни него ћемо најпре исцелити душу а затим прихватити такву храну. Због тога и правим овако дугачак увод, не дотичући се још самих еванђелских изрека, како би се сваки ослободио сваког вида болести. Тако ће му се чинити као да се узноси на само небо, и нека се стога тамо узнесе чист, нека одбаци гнев, бриге, житејске немире и све остале страсти. Онај, ко претходно на тај начин не очисти душу, не може отуда добити никакву значајнију корист. Нека ми нико не говори да је до предстојећег скупа остало мало времена. **Васцели свој живот можете да промените не за пет дана него у једном једином тренутку.** Реци ми да ли постоји нешто горе од разбојника и човекоубице? Зар то није крајњи степен зла? Међутим, разбојник се у једном једином тренутку уздигао на висину врлине и прешао у сам рај, а да му за то нису била потребна ни многа дела, па чак ни половина дана; за то је био довољан један минут. Према томе, могуће је да се у тренутку променимо и да од блата постанемо злато. Будући да ни врлина ни порок не потичу од саме наше природе, та промена је лака и није изложена никаквом насиљу. Ако хоћете да Ме слушате, добра земаљска јешћете (Ис. 1; 19). Видиш ли да је једино хтење потребно? То, међутим, није уобичајено хтење, какво је својствено многима, него оно марљиво. Поуздано знам да сви ви сада желите да се винете на небо. Потребно је, међутим, да ту жељу докажете и самим делима. Трговац који жели да се обогати не зауставља се само на размишљању него опрема лађу, сакупља посаду, позива кормилара, опрема лађу свим што је потребно, позајмљује злато, плови по мору, одлази у туђу земљу, преживљава мноштво опасности и чини све остало, што је познато морепловцима. Тако смо и ми дужни да докажемо своју жељу. И ми овде пловимо, али не из једне земље у другу, него са земље на небо. Оспособимо своје умове за управљање тако да нас уздигну горе, и учинимо да му кормилари буду послушни. Опремимо поуздану лађу коју не могу да потопе житејске жалости и недаће, која се не надима духом надмености, него је лагана и хитра за пловидбу. Ако на тај начин устројимо лађу, кормилара и посаду пловићемо успешно и придобити истинског кормилара – Сина Божијег, Који неће допустити да се наша лађа утопи у бездану него ће, чак и ако буду дувале хиљаде ветрова, запретити и ветровима и мору и уместо буре сатворити велику тишину.

5. Припремивши се на тај начин, дођите на следећи скуп, али само ако желите да чујете нешто душекорисно и да ту реч сачувате у свом срцу. Нека нико не буде сличан семену што пада поред пута, на камен или у трње (Лк. 8; 5, 12). Постанимо као тек узоране њиве. Тада ћемо и ми, ако код вас видимо чисту земљу, ревносно бацати семе. Ако видимо да је груба и каменита, опростите нам, али нећемо се узалудно трудити. Ако пак напустимо сетву и почнемо да чупамо трње, опет ће бити неразборито да бацамо семе у необрађену земљу. Онај, који се наслађује таквим слушањем не сме да се придружује демонској трпези: Шта има праведност с безакоњем (2. Кор. 6; 14). Стајао

си овде, слушао си Јована а кроз њега си слушао и учење Духа, да би након тога отишао да слушаш блуднице које изговарају срамне речи или да гледаш још срамнија дела која се показују на сцени, или пак да посматраш дрске младиће који се туку. Како ти, оскрнављен таквом нечистотом, можеш потпуно да се очистиш? Због чега бих, међутим, сав тај срам који се тамо дешава, представљао по појединостима? Све је тамо – смех, све је – стид, тамо су псовке, ругање, доскочице, све је разврат и све је пропаст. Унапред вам говорим о томе и објављујем свима вама. Нека нико од оних, који се наслађују овдашњом трпезом, не скрнави своју душу тим погубним призорима. Ма шта да се тамо говори или ради, представља сатанску гордост. Знате ли ви, који сте се удостојили тајинства (крштења), каква сте обећања дали или, боље речено, у какав сте завет (савез) ступили са Христом, када вас је Он удостојио Својих тајинстава? Шта сте пред Њим говорили? Шта сте Му рекли о сатанској гордости? Како сте се ви, одрицањем од сатане и његових ангела, одрекли и од све његове гордости, и обећали да јој се више нећете приклањати? Требало би да се озбиљно забринете да не заборавите тако велика обећања и да не учините себе недостојнима таквих тајинстава. Зар не видиш да се на царском двору на учешће у царском савету и међу царева пријатеље позивају само људи који се нигде нису спотакли и који су достојни поштовања? Код нас је дошао изасланик са неба, изасланик од Самога Бога, да би нам говорио о неким важним питањима. А ви, напустивши слушање онога, што он жели да нам преда и због чега је опуномоћен, седите и слушате глумце! Каквих је то муња достојно, и каквих громава! Као што се не смемо придруживати демонској трпези, тако се не смемо придруживати ни слушању демонском, нити пак смемо у нечистој одежди приступати светлој трпези која обилује толиким благом, трпези коју је приуговорио Сам Бог. Њена сила је таква да она одмах може да вазнесе до неба, али само уколико будемо слушали чистог срца. Не приличи, дакле, ономе, ко се често оглашава божанственим речима, да остане у садашњем, ниском стању, и потребно је да се узнесе и да узлети у саму вишњу постојбину, где ће се наслађивати ризницама безбројних добара. Нека се сви ми удостојимо да их добијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа Којем са Оцем и Светим Духом нека је слава сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ДРУГА

У почетку беше Реч (Логос) (1; 1)

Ако би Јован хтео да сам са нама беседује или да нам говори нешто своје, од самога себе, било би потребно да кажемо нешто о његовом пореклу, отахбини и васпитању. Међутим, како не говори он сам него Бог кроз њега благовести људском роду, чини ми се да је сувишно и неумесно да то истражујемо. Уосталом, можда то и није сувишно, него је чак и веома потребно. Када дознаш ко је био он, одакле је и од кога потекао, какав је био сам по себи и кад затим зачујеш његов глас и васцело његово мудрољубље, јасно ћеш видети да Еванђеље није била његова властита творевина него дело божанствене силе која је дејствовала у његовој души. Где је, дакле, његова отахбина? Он отахбину готово да није ни имао: потицао је из једног убогог села, из земље која је у то време била најпрезренија и у којој није било ничег доброг. Да би понизили Галилеју, књижевници су говорили: Испитај и види да пророк из Галилеје не долази (Јн. 7; 52). Понижава се и истинити Израјлац, јер говоре: Из Назарета може ли бити што добро (Јн. 1; 46)? Будући из такве земље, Јован није потицао из неког значајног места у њој, нити је тамо био познат по свом имену. Његов отац беше сиромашни рибар, тако да је и своју децу припремио за тај занат. Добро знате да ниједан занатлија неће својевољно учинити сопственог сина наследником свог заната,

осим уколико га на то не примора крајње сиромаштво, а посебно ако је његов занат неугледан. Нико није сиромашнији, презренији и неукији од рибара; уосталом, и међу њима је један виши а други нижи. Апостол је и у том погледу заузимао најнижи степен. Он чак није ловио рибу у мору, него у једном језерцету. Кад се једном приликом обрео тамо заједно с оцем и братом Јаковом, с којима је крпио подеране мреже – а што се такође повезивало с крајњим сиромаштвом – призвао га је Христос. Што се тиче спољашњег образовања, из свега овога може се закључити да је био сасвим необразован. О томе сведочи и Лука, када каже да он није био само прост него и неписмен човек. Тако је морало и бити: онај, ко је био толико сиромашан, није се појављивао у народу и никада се није дружио са знаменитим људима. Бавио се једино риболовом, а ако би понекад некога и срео, онда је разговарао с купцима рибе и с куварима. Да ли је у том случају могао да буде нешто више од бесловесне животиње? Како да не подражава безгласност самих риба? И ето, управо тај рибар, који је кружио око језера, мрежа и риба, родом из Витсаиде Галилејске, син сиромашног рибара и убог до крајњег сиромаштва, човек прост и то на крајњем степену простоте, који није изучавао науке ни пре ни после сусрета са Христом, обраћа се нама. Дознајмо о чему ће с нама беседити. Можда о ономе што је на њивама? Или о ономе што је у рекама? Можда о трговини рибом? Неко би можда и очекивао да то чује од рибара. Не плашите се, јер нећемо чути ништа слично томе. Чућемо оно што је на небесима и што нико пре њега није знао. Он нам доноси тако узвишене догме, тако превасходна правила живота и такву мудрост каква је могућа само за онога који оглашава из самих дубина Духа, и оглашава тако, као да је управо дошао са самих небеса. Као што сам већ рекао, то нису могли да знају ни сви они који живе на небесима. Реци ми, да ли је то својствено рибару? Да ли је својствено беседнику, софисти философу или, уопште, свакоме ко је изучио спољашњу мудрост? Није. Обичном људском духу је немогуће да тако мудрује (философира) о вишњем, бесмртном и блаженом Суштству, о Њему најближим силама, о бесмртности и бесконачном животу, о природи смртних тела која ће касније постати бесмртна, о будућем суду и казни, о предстојећим одговорима за речи и дела, за мисли и осећања, као што му је немогуће и да зна шта је човек, а шта свет, шта је човек по суштини а шта само изгледа као човек иако то у ствари није, шта је порок и шта је врлина.

2. Нека од тих питања истраживали су Платонов и Питагорини ученици, док остале философе није вредно ни да помињемо, јер су до тог степена постали смешни. Међутим, управо су они међу Јелинима уживали највеће поштовање и били сматрани предводницима те науке. Они су, између осталог, написали и понешто у вези с грађанским животом и законима. И они су се, међутим, на своју срамоту показали као смешна деца. Они су уводили жене заједничке за све, искривљавали сам живот, повређивали честитост брака, озаконили још много тога достојног смеха, и на тај начин провели су читав свој живот. Што се тиче душе, о њој су оставили најсрамније учење. Говорили су да људске душе постају муве, комарци и дрвеће; тврдили су да је и Сам Бог душа и измишљали многе друге бесмислице. То, међутим, није једино што је достојно осуде, јер код њих постоји и огромно море закључака. Као што море носи тамо–амо, ни они се никад нису заустављали на једном предмету, јер су о свему говорили на основу нетачних и непоузданих умовања. Овај рибар, међутим, није такав. Он све изговара с тачношћу и, као да стоји на камену, никада не иде странпутицом. Он се удостојио да проникне у најнеприступачније тајне и, будући да је у њему говорио сам Господ, није био подложен никаквим људским слабостима. Као људи који се ни у сну нису удостојили да уђу у царске одаје, него су остајали изван њих, на трговима и у гомили народа, и који су само на основу сопствених расуђивања нагађали о

невидљивим стварима, ти философи су падали у велике заблуде када су хтели да расуђују о неизрецивом. У тим заблудама су се, као слепи и пијани, чак и препирали једни с другима и не само да су противуречили један другоме него често и самима себи, непрестано мењајући своје мишљење о једним те истим стварима. Овај неуки, прости житељ Витсаиде, био је син Зеведејев. Мада би се Јелини хиљаду пута насмејали над грубошћу тих имена, ја ћу их баш зато изговарати са још већом одважношћу јер, уколико се тај народ чини грубљим и несроднијим јелинском образовању, утолико се славнијим показује наше учење. Када необразован и неук човек обзнањује оно, што никада и нико од људи на земљи није знао, и не само да обзнањује него и убеђује у то, онда и само његово обзнањивање представља велико чудо. А ако он, поврх тога, даје и други, важнији доказ богонадахнутости својих речи, а то је чињеница да он своје слушаоце у свако доба убеђује, ко се онда неће задивити сили која у њему обитава? То, као што сам већ рекао, служи као највећи доказ да он не поучава сам од себе. Тај необразовани човек је Еванђељем које је написао обухватио читаву васељену док је телом обитавао у Азији, где су у древности философирали сви, који су припадали јелинским школама. Тамо је он био страشان за демоне и блистао је међу непријатељима, уништавајући њихову таму и рушећи демонска утврђења. Својом душом преселио се у другу земљу, достојну онога који је извршио таква дела. Сва јелинска дела су искорењена и ишчезла, док његова дела са сваким даном постају све славнија и славнија. Од оног времена, кад се јавио он а заједно с њим и остали рибари, замукло је учење Платона и Питагоре, које су дотле сматрали надмоћним. Данас је много оних који не знају чак ни њихова имена иако је, како кажу, Платон и са царевима беседио, долазећи на њихов позив. Имао је много истомишљеника, а путовао је и на Сицилију. Стигавши у Велику Грчку?, Питагора је овде показао многе чаробњачке вештине. Разговор са воловима (а кажу да је и то чинио) није био ништа друго него чаробњаштво. То је посебно очигледно из тога што, разговарајући на тај начин са бесловеснима, он не само да није доносио никакву корист човечанству, него му је и много нашкодио. Људска природа је, наравно, способнија за изучавање философије али он је, како кажу, уз помоћ чаробњаштва разговарао с воловима и орловима. Он није од неразумне природе стварао разумну (човеку то није ни могуће), него је својим чаробњаштвом само обмањивао неразборите. Не покушавајући да људе научи нечему корисном, он им је говорио да је сасвим свеједно да ли човек једе боб или главе својих родитеља, док је своје следбенике уверавао да је душа њиховог учитеља понекад бивала дрво, понекад девојка а понекад риба. Зар онда није праведно што је све то уништено и што је потпуно ишчезло? Међутим, није такво учење овог простог и неуког човека. Напротив, и Сиријци, и Египћани, и Индијци, и Персијанци, и Етиопљани и још многи други необразовани народи, научили су да философирају онда, када су учење које је он предао, превели на сопствени језик.

3. Нисам, дакле, узалудно рекао да је за њега читава васељена била позорница. Он није напуштао оне који су му по природи били слични, и није се бескорисно трудио над природом бесловесних, што је представљало дело прекомерног славољубља и крајњег безумља. Будући чист од те страсти као и од свих осталих, старао се само о оном једном, односно да се читава васељена научи нечему корисном, што може да је узнесе са земље на небо. Он због тога своје учење није обавијао неким мраком и тамом, као што су чинили они философи, који су нејасноћом учења, као неком завесом, скривали зло садржано у његовој суштини. Његове догме јасније су од сунчевих луча, и због тога су доступне свим људима у васељени. Онима, који су долазили код њега, није заповедао да ћуте током пет година, као што је чинио Питагора. Није поучавао тако, као да пред њим седи безосећајно камење, и није празнословио, одређујући све

бројевима. Одбацивши сву ту сатанску мрскост и погибелъ, својим речима је дао такву разумљивост да је све, што је рекао, јасно не само разумним људима, него и женама и младима. Био је уверен да је његово учење истинито и корисно за све који га буду слушали, а о чему су посведочила сва потоња времена. Он је себи привукао читаву васељену и, након што смо саслушали његове проповеди, ослободио наш живот од сваке туђе измишљотине. Због тога бисмо и ми, који смо га слушали, радије дали своје животе него да се лишимо догми које нам је предао. Одатле, као и из свега другог, јасно је да у његовом учењу нема ничега људског и да су поуке, које су кроз ту божанствену душу дошле и до нас, божанствене и небеске. Код њега нећемо наћи нити разметљиве речи нити извештаченост говора, нити сувишне и бескорисне украсе и сједињења имена и речи што је, уосталом, туђе сваком мудрољубљу. Напротив, видећемо ту несавладиву, божанствену силу, непобедиву чврстину истинских догми, сједињење небројених добара. Извештаченост би била сувишна у проповедању Еванђеља. Она је својствена софистима или боље речено, није чак ни софистима него неразумној деци. И сам њихов философ (Платон) показује да се његов учитељ стидео тог умећа и да је својим судијама говорио да ће од њега чути речи изговорене просто и једноставно, неукрашене фразама и ненакићене именицама и изразима јер, говорио је он, не би доликовало мени, уважени људи, да у том добу састављам дечје речи и да с њима излазим пред вас. Међутим, погледај како је то било смешно! Оно, што је његов учитељ највише избегавао као дечје речи, они су управо највише захтевали! Они су се у свим случајевима руководили славољубљем. У Платону нема ничег чудног, осим овог једног. Слично као што, отворивши споља окречене гробове, видиш да су препуни трулежи, смрада и гнилих костију, тако и у мњењима тог философа, ако им свучеш китњасто изражавање, видиш много гнусобе, посебно када философира о души, без мере је узносећи и понижавајући. То је ђаволско лукавство: ни у чему не очувати умереност него одвлачењем у супротне крајности водити у заблуду. Он понекад говори да је душа причасна божанском суштству а затим, пошто ју је тако неумерено и безбожно узвисио, понижава је другом крајношћу, уводећи је у свиње, магарце и друге, још горе животиње. Међутим, довољно смо, па чак и прекомерно говорили о томе. Ако би се од њих могли научити било чему корисном, требало би да се више њима бавимо. Како је било нужно само да се покажу њихове срамне и смешне стране, онда је и ово што смо рекли више него што је потребно. Напуштајући њихове басне, приступимо нашим догмама које су нам са небеса донела уста овог рибара и које немају ништа светско. Разматраћемо његове изреке и при том ћемо вам и сада напоменути оно, на шта смо вас призивали на почетку, односно да помно саслушате наше речи. Чиме, дакле, Еванђелиста започиње своје казивање? У почетку беше Логос (Реч), и Логос (Реч) беше у Бога. Да ли у тој изреци видиш сву њену одважност и силу? Како он то обзнањује, нимало се не колебајући, не ограничавајући се досеткама, него све говорећи позитивно? Својство учитеља је да се не колеба у ономе што говори. Ако је некеме, ко жели да поучава друге, потребан човек који ће подржавати њега самог, онда би било праведно да такав буде ученик а не учитељ. Ако пак неко каже: због чега је Еванђелиста, напустивши први Узрок, одмах почео да беседи са нама о другом, ми ћемо одбити да говоримо о првом и другом. Божанство је изнад броја и редоследа у времену. Због тога и одбијамо да говоримо на тај начин, него исповедамо Оца самобитног и Сина од Оца рођеног.

4. Ти, дакле, кажеш: због чега Еванђелиста оставља Оца и почиње да говори о Сину? Због тога што су Оца сви признавали, ако не као Оца, а оно као Бога. Јединородног, међутим, нису знали. Због тога је Еванђелиста сасвим праведно похитао да одмах, на самом почетку, изложи познање о Њему за оне, који Га нису знали. Уосталом, он у тим

речима није прећутао о Оцу. Обрати пажњу на њихов духовни смисао. Он је знао да су људи од искона и пре свега признавали и поштовали Бога. Због тога најпре и говори о постојању Сина: у почетку, а затим Га назива и Богом, иако не онако као Платон, који је једног називао умом а другог душом. То је страна божанственој и бесмртној природи. Она нема ништа заједничко са нама и сасвим је далеко од општења са твари – мислим на суштину а не на дејства. Еванђелиста Га зато и назива Логосом (Речју). Намеравајући да увери људе да је тај Логос јединородни Син Божији, еванђелиста унапред назива Сина Логосом (Речју) како нико овде не би претпоставио страшно рођење. Тиме он поништава свако зло подозрење и показује и да је Он од Оца Син и да је рођен бестрасно. Видиш ли да, као што сам рекао, у речима о Сину није прећутао о Оцу? Немој се чудити уколико ова објашњења нису довољна за потпуно разумевање овог предмета: ми сада говоримо о Богу, о Којем се не може ни говорити ни мислити како доликује. Због тога Еванђелиста нигде и не употребљава реч "суштину", јер је немогуће рећи шта је Бог по Својој суштини, и свагда нам Га показује само у Његовом дејству (енергији). Тако видимо да се тај Логос (Реч) убрзо потом назива светлошћу, да би се након тога та светлост назвала животом. Он Га, уосталом, није тако називао само из једног разлога него и због тога што је требало да нам Логос благовести о Оцу. Све што чух од Оца Својега, објавих вам (Јн. 15; 15). Он Га истовремено назива и светлошћу и животом, јер нам је Он даровао светлост знања, а отуда и живот. Уопште не постоји једно такво име, као што не постоје ни два, ни три нити више имена, која би била довољна да изразе оно што се тиче Божанства. И поред тога, пожељно би било да се макар и помоћу много имена, макар и недовољно јасно, изобразе Његова својства (особине). Еванђелиста Га није једноставно назвао Логосом него је додао члан разликујући Га и тиме од сваког другог суштаства. Видиш ли да нисам узалудно говорио да нам се тај Еванђелиста оглашава са небеса? Погледај где је овога часа, на самом почетку, узлетео, и уздигао душу и ум својих слушалаца. Поставивши је изнад свега чувственог, изнад земље, изнад мора и изнад неба, он је узноси чак и изнад ангела, изнад вишњих херувима и серафима, изнад престола, начала, власти и, уопште, убеђује је да се уздигне изнад свега створеног. И кад нас је већ узнео на такву висину, зар је могао ту да нас заустави? Када би човека, који стоји на морској обали и посматра град, обалу и пристаниште, неко довео на саму средину мора и тиме га коначно удаљио од претходног призора, ни на чему не би могао да заустави његов поглед, јер би он лутао по неизмерном видном пространству. Слично томе, и Еванђелиста, који нас је уздигао изнад сваке твари и устремио ка вечности која јој је (твари) претходила, приморава наш поглед да се уздиже, не допуштајући му да у висини досегне било какав крај, будући да тамо крај и не постоји. Усходећи ка почетку, разум се пита какав је то почетак? Затим, када сусретне беше које увек предупредује његову мисао, не налази где би зауставио своју помисао него, напрежући поглед и немајући могућност да га негде заустави, улаже напор и опет се окреће доле. Израз У почетку беше не означава ништа друго него свагдапостојеће и безгранично биће. Видиш ли да истинска философија (мудрољубље, љубомудрије) и божанствене догме нису онакви као код Јелина, који увек претпостављају време и сматрају да су неки богови старији, а неки млађи? Код нас се не може пронаћи ништа слично. Ако Бог јесте као што уистину јесте, онда пре Њега не постоји ништа. Ако је он Творац свега, онда је Он и пре свега. Ако је Он Владика и Господ свега, онда је све после Њега, и творевине и векови. Хтео сам да изнесем и друга расуђивања, али се ваша мисао можда заморила? Због тога ћу заћутати, након што изнесем још неколико поука које вам могу користити како за већ изложене беседе, тако и за оне будуће. Какве су то поуке? Знаш да су се многи већ заморили услед дуготрајности беседе. Међутим, то се дешава онда, када је душа оптерећена многим житејским бригаама. Вид који је чист и јасан бива оштар и не замара

се, и лако посматра чак и најситније предмете. Међутим, чим нека рђава влага са главе искапа на лице или ако се одоздо подиже дим или пара, пред зеницом као да се ствара густ облак, који не допушта да се јасно виде чак ни најкрупнији предмети. Тако се обично догађа и са душом. Кад је очишћена и кад у себи нема никаквих страсти које би је помутиле, тад проициљиво види све што треба да посматра. Међутим, када она (душа), помућена страстима, изгуби своју одважност, постаје неспособна за било шта узвишено, брзо се замара и пада, приклања се дремежу и лењости, губећи из вида оно што би могло помоћи њеној врлини и врлинском животу, и не окреће јој се (врлини) с ревношћу.

5. Да вам се то не би догодило (а ја ћу вам то стално саветовати), укрепите свој дух, да не бисте чули оне речи, које је Павле изговорио верујућим Јеврејима. И њима би, према његовим речима, требало много говорити, али је тешко објаснити (Јевр. 5; 11) не зато што је беседа таква по својој суштини, него зато што сте постали немарни за слушање. Болесног и слабог кратка беседа замара исто као и дугачка, а јасне и лако разумљиве ствари сматра тешко схватљивим. Нека овде не буде ничега сличног и нека свако, одложивши овосветске бриге, обрати пажњу на поуку. Када слушаоца обузме страст за богатством, немогуће је да га на сличан начин занима и слушање поуке. Будући сама по себи јединствена, душа не може да прими у себе мноштво жеља, него једна жеља потискује другу. Душа на тај начин као да бива подривена и постаје све слабија. Међутим, уколико нека жеља преовлађује, она све окреће у своју корист. Тако се обично догађа и са децом. Кад неко има само једно дете, онда у највећој мери љуби то једно; када пак постане отац многе деце, онда и његова наклоњеност према њима, будући да се разделила, постаје слабија. Ако се тако дешава тамо, где постоји природни нагон и сила, и где су они који се воле међусобно сродни, шта онда да кажемо о произвољној склоности и привржености, а посебно ако су облици љубави непосредно противни један другом? Љубав према богатству противна је љубави према поукама. Улазећи овамо, ми усходимо на небо, и при том не мислим на место, него на душевно расположење. Нама је могуће да, налазећи се на земљи, будемо на небу, да созерцавамо тамошње ствари и слушамо речи какве се тамо изговарају. Дакле, нико на небо не доноси ништа земаљско. Нека нико, ко стоји овде, не брине о домаћим пословима. Отуда следи да би корист, коју смо овде задобили, требало да пренесемо у кућу и на тржницу и да је и тамо сачувамо, а не да ово место испуњавамо бригаама својственим дому и тржници. Због тога и ми приступамо учитељској катедри, како бисмо овде очистили нечистоту која нам је дошла споља. Ако и усред те мале поуке ми хоћемо да се скрнавимо узгредним речима и делима, онда је боље да је не започињемо. Нека се у цркви нико не брине о домаћим пословима; напротив, нека и код куће размишља о предметима црквеног учења. Нека нам они буду превасходнији од свега осталог, будући да се односе на душу, док се домаћи послови односе на тело или, боље речено, овдашње поуке корисне су и за душу и за тело. Нека оне буду најважнија ствар, а све остало нека буде споредно. Оне припадају и садашњем и будућем животу, а спољашња дела ни једном ни другом, уколико се не поставе по правилима, заснованим на оном првом. Једино овде можемо да научимо не само шта ћемо бити после овог живота и како ћемо тада живети, него и како да усмеримо овдашњи живот. Овај дом је духовно лечилиште, подигнуто зато да бисмо у њему исцељивали оне ране које смо добили напољу (у свету), а не зато да бисмо одавде излазили са новим ранама. Ако не будемо слушали оно што нам говори Дух Свети, не само да се нећемо очистити од пређашњих рана него ћемо добити и нове (ране). Са највећом пажњом усредсредимо се на ову књигу, коју сад отварамо пред собом. Уколико сад брижљиво размотримо све њене почетне и основне изреке, касније нам неће бити потребно много труда (на њеном

изучавању). Ако се мало потрудимо у почетку касније ћемо, према Павловим речима, бити у стању и да друге поучавамо. Апостол Јован је веома узвишен и обилује многим догмама. О њима беседи више него о било чему другом, и зато га нећемо само летимично слушати. Зато ћемо и ми мало протумачити Еванђеље, да бисмо све разумели и да ништа не бисмо заборавили. Плашимо се да не будемо криви пред оним гласом који је рекао: Да нисам дошао и говорио им, греха не би имали (Јн. 15; 22). У каквој ћемо предности бити над онима који нису ни слушали (еванђеље) ако након слушања одемо кући ништа немајући и једино се дивећи изговореним речима? Дајте нам да сејемо по доброј земљи, дајте нам оно што ће нас још више подстаћи на сетву. Ако неко у себи носи трње, нека се распламса огањ Духа Светога; ако је нечије срце грубо и јогунасто, нека, користећи тај исти огањ, постане меко и савитљиво. Ако некога, ко се налази поред пута, газе најразличитије помисли, нека уђе у унутрашња чувства и нека не општи с онима који желе да уђу унутра и да га опљачкају. Тад ћемо видети да су ваше њиве плодне. Ако се на тај начин будемо бринули о себи и ако се трудољубиво посветимо овом духовном сабеседовању, тада ћемо, иако не одмах него постепено, успети да се ослободимо свега житејског. Бићемо пажљиви, да и о нама не би рекли: Као аспиде глуве које зачепљују своје уши (Пс. 57; 5). Кажи ми, чиме се такав слушалац разликује од звери? Зар није бесловеснији од свега бесловесног онај, ко је немаран када говори Бог? Ако "бити човек" значи угодити Богу, шта су друго него звери они, који неће да слушају чак ни о томе како да то изврше? Размисли колико је то зло! Христос је хтео да нас од људи начини равноангелнима, а ми саме себе од људи претварамо у звери! Робовати утроби, бити обузет страшћу богатства, гневити се, злостављати и ногама газити друге није својствено људима него зверима. Уосталом, свака звер има, да тако кажемо, своју посебну страст, која је уз то и природна, док се човек, збацивши са себе власт разума и одвојивши се од живота по Богу, препушта свакаким страстима и не постаје само звер него неко многолико и разнородно чудовиште, при чему оправдање за себе не може да нађе у самој својој природи. Свако зло потиче од самовоље и слободних намера. Нека се не догоди да било кад помислимо нешто такво о Цркви Христовој! О вама имамо много боље мишљење и надамо се вашем спасењу. Међутим, уколико смо више уверени у то, утолико вас мање можемо оставити без упозорења, како би, уздигавши се до самог врха врлина, заједно са вама задобили обећана блага, и нека их се сви ми удостојимо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, кроз Којег и са Којим нека је слава Оцу и Светоме Духу у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ТРЕЋА

У почетку беше Логос (Јн. 1; 1)

1. Сувишно би било да вас сада убеђујем да пажљиво слушате. Ви сте већ пожурили да то покажете и на делу. Ово окупљање, ово стајање напрегнуте пажње, та ужурбаност и потискивање једних другима да би се заузело што ближе место, одакле ћете разговетније моћи да чујете мој глас, жеља да, без обзира на стешњеност, останете овде док се не оконча духовни приказ, аплаузи и узвици одобравања – све то сведочи о вашој душевној топлини и усрдности за слушање. Због тога ће бити сувишно да вам саветујем да слушате, и неопходно је само да вас посаветујем да у себи увек сачувате такву усрдност, не само да бисте је овде показали него да бисте и код куће, мужеви са женама и очеви са децом, разговарали о томе. Нека једни преносе другима, нека се једни код других распитују, и нека сви једни другима указују ту добру помоћ. Нека ми нико не каже да о томе не би требало да говорите са децом. Не само да би требало да

говорите, него би само о томе и требало да говорите, и само би о том једном требало да бринете. Међутим, ја вам због ваше слабости не говорим о томе и не удаљујем децу од узгредних занимања, као што ни вас не удаљујем од јавних послова. Једино сматрам да би било праведно да један од седам дана у седмици буде посвећен нашем заједничком Господу. Неумесно је, у ствари, да својим слугама наређујемо да нам све време служе, а да ми сами ни најмање времена не посвећујемо Господу, при чему наше служење Њему ништа не доприноси (јер Богу ништа није потребно) и користи једино нама самима! Када децу водите у позориште, онда вас у томе не спречава нити учење нити било шта друго. Међутим, кад је потребно да се окупимо и да задобијемо неку душевну корист, ви то називате нерадом. Како да не разгневите Бога, када у свему другом подучавате своју децу и за то имате времена, док њихово бављење делом Божијим сматрате тешким и неправовременим за децу?

2. Не, није тако, браћо! Том узрасту су превасходно потребне такве лекције! Нежни (дечји) узраст брзо усваја оно што му се говори и, као печат у восак, у душе дечје утискује се оно што слушају. Њихов живот, међутим, већ тада почиње да се приклања или ка пороку или ка врлини. Због тога, ако их на самом почетку или, да тако кажемо, на самом прагу, удаљимо од порока и усмеримо на прави пут, он ће им у будућности постати као навика и део природе. Тада се више неће лако и по својој вољи приклањати рђавом, јер ће их навика привлачити ка добрим делима. У том случају ћемо их сматрати достојнијим поштовања и од самих стараца, а и за грађанске послове ће бити кориснији, јер ће још у младости испољавати особине стараца. Као што сам и раније говорио, немогуће је да они, који су се наслађивали таквим слушањем (Еванђеља) и који су обратили пажњу на таквог апостола, оду одавде не задобивши никакво велико, истинско благо, без обзира да ли је за том трпезом био муж, жена или дете. Ако звери навикавамо на своје речи и на тај начин их кротимо, зар онда није далеко боље што кроз духовне поуке можемо да поправимо људе, поготову што тамо и овде постоји велика разлика, како међу лековима, тако и међу онима које лечимо? **Грубост која је у нама није иста као она, која је у зверима, јер (грубост) у њима зависи од природе, а у нама од воље.** Ни сила речи није истоветна: тамо она проистиче из људске мисли, а овде од силе и благодати Духа. Нека онај, који очајава над самим собом, помисли на кроћење звери и никада неће пасти у очајање. Нека свагда долази у ово лечилиште, нека свагда слуша законе Духа и нека, вративши се кући, оно што је чуо запише у своје срце. На тај начин, он ће бити у доброј нади и у сигурности, осећајући стварни напредак. Чим види да је у души записан закон Божији и да је срце постало таблица тог закона, ђаво више неће приступати. Тамо, где су царска писмена, и то не урезана у бакарни стуб него Духом Светим утиснута у богољубиво срце и блистава од благодати, он не може ни да погледа, и бежи далеко одатле. За њега и за помисли на које он наговара не постоји ништа страшније него што је мисао обузета божанственим стварима и душа која усрдно притиче том извору. Такву (душу) не може нити да ражалости нешто у садашњости, макар то било и неугодно, нити нешто угодно може да је погорди. И кад се нађе у бури и уморности, она ће се наслађивати тишином.

2. **Наша пометња не потиче од природе ствари него од слабости нашег духа.** Ако бисмо том страдању били изложени услед околности, онда би сви људи морали да га доживе, будући да сви ми пливамо по једном истом мору, на којем је немогуће избећи таласе и буру. Ако пак постоје људи који остају изван буре и уморности мора, онда је очигледно да буру не праве околности него стање нашег духа. Према томе, ако устројимо душу тако, да она све лако поднесе, онда за нас неће постојати ни бура ни потоп, него ће свагда владати угодна тишина. Иако сам себи наложио да ништа слично

не говорим, ни сам не знам како ме привукла ова поука. Опростите ми због моје многоглагољивости. Плашим се, уистину се плашим, да не ослаби ваша садашња усрдност. Ако бих био сигуран у то, не бих вам сада говорио ништа слично. Усрдност може да нам олакша свако дело. Време, је међутим, да се позабавимо оним, што нам данас предстоји, како не бисте уморни изашли на борилиште. Предстоји нам борба против непријатеља истине, против оних који све смишљају само да би поништили славу Сина Божијег или, боље речено, своју сопствену. Слава Сина Божијег је свагда таква, каква јесте и никако се не може умањити клеветничким језиком. Они, међутим, који настоје да унизе Онога, Којем се, како кажу, клањају?, покривају своја лица безбожништвом, а душе излажу казни. Шта, дакле, они говоре, када ми овако расуђујемо? Говоре да реченица: У почетку беше Логос још увек непосредно не доказује вечност (Сина), јер је то исто речено и о небу и о земљи (1. Мојс. 1; 1). О, бестидности и безбожништво! Ја с тобом беседим о Богу, а ти ми указујеш на земљу и људе потекле од земље! На тај начин, ако се Христос назива Сином Божијим и Богом, и човек се назива сином Божијим и богом, као на пример у Пс. 81; 5: Богови сте и синови Вишњег сви. Зар ћеш се ти с Јединородним надметати у синовству и рећи да у том погледу Он нема никакво преимућство у односу на тебе? Нипошто, кажеш ти. Међутим, ти управо то чиниш, иако то не исказујеш речима. На који начин? Ти тврдиш, да и ти учествујеш у усиновљењу по благодати а и Он такође. Ако тврдиш да Он није Син по природи, самим тим не изражаваш ништа друго него да је Он Син по благодати. Уосталом, размотримо и доказе које нам наводе. У почетку створи Бог небо и земљу. А земља беше невидљива и неустројена (неуређена, пуста) (1. Мојс. 1; 1). Такође и ово: Беше један човек из Раматајим Софима (1. Сам. 1; 1). Ето доказа које они сматрају чврстима! И заиста, они су чврсти, али у доказивању исправности догми које смо ми утврдили! Међутим, за подржавање јеретичке хуле ништа не може бити слабије од тих доказа. Реци ми, шта заједничко имају речи створи и беше? Или, шта је заједничко Богу и човеку? Због чега мешаш оно, што се не може помешати, сливаш оно што је раздвојено и од горњег чиниш доње? На овом месту реч беше сама по себи не означава вечност, него тек у јединству с осталим речима: У почетку беше и Логос беше. Слично као што израз који јесте, примењен на човека указује само на садашње време, док примењен на Бога означава вечност, тако и израз беше, када говоримо о нашој природи, означава време које је за нас прошло, односно одређену временску границу. Међутим, када говоримо о Богу, он изражава вечност. Дакле, када слушамо о земљи и човеку, не би требало да о њима претпостављамо ништа више од онога, што је својствено створеној природи. Све што је створено, ма шта да је то, настало је у времену или у одређеним временским границама. Син Божији не само да је изнад сваког времена него и изнад свих векова. Он је њихов Творац и Саздатељ. Кроз Њега је и векове створио, каже апостол (Јевр. 1; 2). Разуме се да Творац постоји пре Својих створења. Међутим, будући да су неки у тој мери безосећајни да и после тога имају високо мишљење о свом достојанству, реч Божија помоћу израза створи и човек беше предупредује такву мисао слушалаца и поништава сваку бестидност. Све што је створено, како земља тако и небо, створено је у времену и има свој временски почетак. У њима не постоји ништа беспочетно, јер је све то призвано у биће у одређеном времену. Дакле, када чујеш речи: створи земљу и човек беше, узалудно ћеш празнословити и плести само бескорисно бунцање. Рећи ћу ти и нешто више. Шта је то? Чак и да је о земљи речено: у почетку беше земља, а о човеку: у почетку беше човек, ни у том случају не би требало да о њима претпостављамо ништа више од онога, што сада о њима знамо. Већ и саме именице "земља" или "човек" које стоје напред, ма шта да се о њима касније говори, не допуштају нам да у свом уму замишљамо било шта друго, осим онога што сада знамо о њима. И сасвим супротно од тога, именица

"Логос" (Реч), чак и кад би о Њему било речено нешто неважно, сама по себи не допушта да при том помишљамо на нешто ниско и ништавно. О земљи се даље каже: Земља беше невидљива и неустројена (пуста). Рекавши да је Бог створио земљу и поставио њој својствене границе, писац (Књиге Постања) без бојазни наставља да приповеда о њој, знајући да нико неће бити толико неразборит да земљу сматра беспочетном (безначалном) и нествореном. Именица "земља" и глагол "створи" довољни су да и најнеразумнијег човека убеди да земља није нити вечна нити беспочетна, него да припада оном броју ствари које су настале у времену.

3. Осим тога, израз беше, када се употребљава у вези са земљом и са човеком, не означава једноставно биће (постојање), него, у случају човека, означава и његово порекло из одређене земље а у случају земље и својства њеног постојања. Ни о Елкану није речено да је био само човек, него је додато и објашњење одакле је он био: из Раматајим Софима. О Логосу се не говори тако. Стидим се и да поредим такве ствари! Ако забрањујемо да се праве поређења међу људима који су међусобно веома различити по достојанству иако им је суштина иста, зар онда није крајње безумље да се праве таква поређења тамо, где постоји безгранична разлика и по суштини и по свему осталом? Нека буде милостив према нама Онај, на Кога тако хуле! Не мислим да су потребна таква расуђивања, али су нам повод за њих дали они, који се наоружавају против сопственог спасења.

Дакле, шта ја то говорим? То, да израз беше у односу на Логоса, као прво, изражава вечност Његовог бића (постојања): У почетку беше Логос. Као друго, то исто беше указује да Логос беше у некога. Будући да је Богу по преимућству својствено вечно и беспочетно (безначално) биће, онда је првенствено то и изражено. Затим, неко ко слуша: У почетку беше Логос, могао би да помисли да је Он и нерођен. Таква мисао предупредује се тако што је пре напомене о томе шта беше Логос, речено да Он беше у Бога. Да Га, опет, неко не би сматрао речју која је само изговорена или замишљена, додавањем члана (?) и изразом у Бога, отклоњена је и таква мисао, о чему сам већ говорио. **Није речено: беше у Богу, него у Бога**, чиме се означава Његова вечност по ипостаси. То се још јасније испољава додавањем израза: И Логос беше Бог. Хоће ли било ко рећи да је тај Логос створен? Ако је тако, шта је онда спречавало да се на почетку каже да је Бог створио Логоса (Реч)? Говорећи о земљи, Мојсеј није рекао: У почетку беше земља него је рекао да ју је створио Бог и да од тада она беше. Шта је, дакле, спречавало Јована да на сличан начин каже да у почетку Бог створи Логоса (Реч)? Ако је у расуђивању о земљи Мојсеј страховао да је некако не назове нествореном, онда би због тога далеко више морао да страхује Јован у односу на Сина Божијег, ако би Он био створен. Будући да је видљив, свет сам по себи проповеда о Творцу: Небеса казују славу Божију (Пс. 18; 1). Међутим, Син је невидљив, и при том неупоредиво и безгранично узвишенији од твари. Дакле, ако нам овде, где нису биле неопходне ни речи ни поуке да бисмо свет сматрали створеним, пророк даје да јасно и пре свега то видимо, онда је далеко више било потребно да то Јован каже о Сину, уколико је овај створен. Неки ће, међутим, рећи да је то сасвим јасно рекао Петар. Где и кад? Онда кад је говорио с Јеврејима и казао: Господом и Христом учинио је Бог Њега (Дела ап. 2; 36). Због чега не додајеш и речи које следе, односно: Овога Исуса, кога ви распесте. Или пак не знаш да се неке изреке односе на непропадљиву природу, а неке на оваплоћење? Ако све то будеш разумевао у односу на Божанство, на крају ћеш закључити да је Божанство било изложено страдањима. Ако пак оно није подложно страдањима, онда није ни створено. Ако би крв истицала из саме божанске и неизрециве природе, и ако би уместо тела оно (божанство) било расечено и клиновима

прибијено за крст, онда би твоја брзоплетост и имала неке основе. Како ни сам Ђаво не би богохулио на такав начин, због чега ти лицемерно прихваташ на себе такво неопростиво незнање, каквим се ни демони не заклањају? Поред тога, речи Господ и Христос не односе се на суштину него на достојанство. Прво означава власт, а друго помазање. Дакле, шта говориш о Сину Божијем? Кад би Он био створен, онда би такви изрази били неприкладни. Не може се ни замислити да је Он најпре био створен, и да Га је Бог затим поставио за Господа и Христа. Он неутуђиво поседује началство, и поседује га по самој Својој природи и по Својој суштини. Кад су Га упитали да ли је Он цар, одговорио им је: Ја сам за то рођен (Јн. 18; 37). Петар овде говори о Њему као о постављеном за Господа и Христа, али се то односи само на оваплоћење.

4. Зашто се чудиш ако Петар то каже? Разговарајући са Атињанима, и Павле Га назива само човеком, говорећи: Установио је дан у који ће судити васељени по правди преко Човека којег одреди и даде свима веру васкрснувши га из мртвих (Дела ап. 17; 31). Он овде ништа не говори нити о икони Очевој нити о Његовој једнакости са Оцем, нити о томе да је Он сјај славе Његове. Тако је и требало. Тада још није било време за такво учење, и било је пожељно да они најпре прихвате да је Он човек и да је васкрсао. Тако је поступао и Сам Христос. Од Њега је научио и Павле, који је на тај начин устројио своје проповеди. Христос нам није одмах открио Своје божанство, и најпре су Га сматрали за пророка и Христа, односно, за обичног човека, да би тек касније, кроз дела и речи, открио ко је уистину Он. Због тога и Петар на почетку користи тај начин изражавања. То је била његова прва свенародна проповед упућена Јеврејима. Будући да они још нису били у стању да препознају Његово божанство, апостол им упућује беседу о оваплоћењу како би њихов слух, навикнут том беседом, био наклоњен и осталом учењу. Ако неко хоће да прочита читаву проповед апостола, од самог почетка, биће му јасно о чему говорим. Апостол Петар Га такође назива човеком и исцрпно расуђује о Његовом страдању, васкрсењу и рођењу по телу. Када апостол Павле каже: По телу беше рођен од семена Давидова (Рим. 1; 3), он нам напомиње оно исто што и речи учинио Га је (Дела ап. 2; 36) употребљене у односу на оваплоћење, као што и ми исповедамо. Напротив, син грома говори нам овде о неизрецивом и превечном бићу. Због тога је и изоставио реч створи и употребио реч беше. Да је Син Божији створен, онда би било посебно нужно да се на то тачно и укаже. Како се Павле плашио да неко од неразумних не претпостави да је Син већи од Оца и да ће се Онај Који је родио једном потчинити Њему, у Посланици Коринћанима говори: Када каже да му је све покорено, очигледно, осим Онога Који Му све покори (1. Кор. 15; 27), јер би неко могао помислити да ће се некад Отац покорити Сину, заједно са целокупном творевином. Ако се, дакле, Павле плашио таквих неразборитих мњења, онда би се, у случају да је Син Божији створен, Јован у много већој мери морао плашити да ће Га неко сматрати нествореним, и то би морао да разјасни пре свега осталог. Међутим, како је Син рођен, сасвим је праведно што ни Јован ни било који други апостол или пророк није рекао да је Он створен. Када би уистину било тако, онда ни Сам Јединородни не би пропустио да то каже. Онај Који је услед снисхођења тако смирено говорио о Себи, утолико пре не би то прећутао. Сматрам и верујем да би Он радије прећутао о величини коју је имао него што би, у случају да је нема, пропустио да каже да Он ту величину не поседује. Било је то долично побуђивање ка прећуткивању и жеља да се људи науче смиренумљу, због чега је и Он ћутао о оној величини која Му припада. Овде, међутим, не можеш да нађеш ниједан исправан изговор за прећуткивање. Ако би Он био створен, због чега би онда прећутао Своје порекло, када није спомињао ни много тога, што Му уистину припада? Онај Који је, поучавајући смиренумљу, често унижено говорио о Себи и Самоме Себи приписивао и оно што

Му, у ствари, није својствено, утолико пре не би пропустио да каже да је био створен. Или можда не видиш да Он Сам и говори и дела с циљем да Га нико не сматра нерођеним, тако да чак и о Себи говори привидно несагласно са Својим достојанством и суштином, нисходећи до смирења пророка? Изреке као што су: Како чујем, онако судим (Јн. 5; 30) и Он (Отац) Ми даде заповест шта да кажем и шта да говорим (Јн. 12; 49) и њима сличне својствене су само пророцима. Ако се у жељи да уклони такву претпоставку Он није устручавао да о Себи изговори тако смирене речи, онда би утолико пре на сличан начин говорио да је био створен, како Га нико не би сматрао нествореним: "Немојте мислити да сам Ја рођен од Оца. Ја сам створен а не рођен и нисам исте суштине као Он." Он је, међутим, чинио сасвим супротно. Користио је изразе који невољно приморавају да супротно мишљење усвоје чак и они који то не желе. Он тако каже: Ја сам у Оцу и Отац у Мени (Јн. 14; 10), Толико времена сам са вама, и ниси Ме познао, Филипе? Ко је видео Мене, видео је Оца (ст. 9), Да сви поштују Сина као што поштују Оца (Јн. 5; 23), Као што Отац подиже мртве и оживљава, тако и Син које хоће оживљава (ст. 21), Отац Мој до сада дела, и Ја делама (ст. 17), Као што Отац познаје Мене и Ја Оца... Ја и Отац једно смо (Јн. 10; 15. и 30). Стално употребљавајући изразе "као што" и "тако", показује да је Он једно с Оцем и да има суштину нераздељиву од Његове. Силу Своје власти Он испољава како у тим, тако и у многим другим изрекама, на пример: Ћути, престани (Мк. 4; 39), Хоћу, очисти се (Мт. 8; 3), Душе неми и глухи, Ја ти заповедам, изиђи из њега (Мк. 9; 25) и Чули сте како је казано старима: не убиј. А Ја вам кажем да ће сваки који се гневи на брата свог ни за што бити крив суду (Мт. 5; 21–22). И све друго, слично овоме, што је Он давао као закон и чудотворио, довољно показује Његову власт. Боље речено, и најмањи део тога може да увери људе који нису сасвим безосећајни.

5. Није такав дух славољубља, јер разум људи које привуче ослепљује чак и у погледу најочигледнијих ствари, подстичући их да противурече чак и прихваћеним истинама. Друге, пак, који врло добро разумеју истину и уверени су у њу, приморава да јој се лицемерно супротстављају. Тако се догодило и Јеврејима. Они Сина Божијег нису одбацили услед незнања него зато да би стекли уважавање народа. Заволеше више славу људску него славу Божију (Јн. 12; 42). У жељи да угоде другима жртвовали су сопствено спасење. Немогуће је да онај, ко се додворава привременој слави, добије славу од Бога. Због тога је Христос и прекорео Јевреје, говорећи: Како ви можете веровати када примате славу један од другог, а славу која је од јединог Бога не тражите (Јн. 5; 43). То је неко снажно пијанство. Човек који је обузет том страшћу (славољубљем, празнославлем) постаје непоправљив. Отргнувши душу својих заробљеника од неба, она је прикива за земљу и не допушта јој да види истиниту светлост. Та страст приморава душе да се непрестано крећу кроз жабокречину и да се приближе владарима, толико моћним да владају над њима чак и кад ништа не наређују. Чак и онда, када му то нико не заповеда, човек оболео од ове болести чини све за шта само мисли да би могло угодити његовим господарима. Због њих се облачи у празничну одећу и украшава своје лице, не бринући се о себи него о угађању другима. На трг изводи пратњу да би заслужио дивљење других и све остало, ма шта да чини, предузима ради угађања другима. Постоји ли душевна болест која би била тежа од ове? Човек често скаче у понор само зато, да би му се други дивили. Наведене Христове речи довољно указују на сву неподношљиву силу ове страсти. Она се може препознати и у следећем. Ако некога од оних грађана, који имају велике расходе, упиташ због чега расипа толико злата, он ти неће говорити ништа друго осим да угађа гомили. Ако га поново упиташ: шта је гомила, он ће ти одговорити да је то нешто бучно, узбуркано и углавном глупо, што без циља тумара тамо – амо слично морским таласима и што је

често састављено од разноликих и супротних мишљења. Зар онај, који има таквог господара, није достојан највећег жаљења? Уосталом, када се за њу (гомилу) привежу мирјани, то још увек није толико опасно иако, у суштини, и јесте опасно. Међутим, када они, који говоре да су се одрекли света, страдају од те или неке још трагичније болести, онда то представља највећу опасност. Мирјани расипају само новац, док се овде опасност дотиче душе. Кажи ми, зар није највећа бесмислица и безумље то, што праву веру мењају за славу и што, желећи да се сами прославе, понижавају Бога?

Иако у себи носе велику штету, остале страсти доносе и извесно задовољство, мада привремено и кратко. Тако, на пример, користољубац, винољубац и женољубац имају неко задовољство, иако краткотрајно. Међутим, они који су обузети страшној славољубља увек живе горким животом, лишеним сваког задовољства. Они не досежу оно што толико љубе, а то је општенародна слава. Иако привидно и уживају у њој, они се, у ствари, тиме не наслађују, јер то заправо и није слава. Услед тога се и сама ова страст не назива славом него славољубљем (празнослављем)?. Праведно су је сви стари називали славољубљем (празнослављем), јер је испразна и у себи нема ништа блиставо и славно. Личине (маске) споља могу изгледати светло и пријатно, али су изнутра празне. Услед тога, оне још никад и ни у коме нису побудиле љубав, иако се може учинити да су допадљивије од телесних (природних) лица. Исто тако, или још више, слава у гомили прикрива ту мучну и тешко излечиву страст. Она само споља изгледа светло, док изнутра није само празна него је преиспуњена срамотом и суровим мучењем. Где се, питаш, рађа та безумна страст, која не доноси никакво задовољство? Нигде, осим у ниској и ништавној души. Човек којег привлачи слава није у стању да мисли на нешто велико и племенито. Он нужно постаје срамотан, низак, нечастан и ништаван. Зар уопште може нечему да вреди онај ко ништа не чини за врлину и има за циљ само да се допадне људима који не заслужују никакву пажњу, и у сваком случају следи њихов погрешан и заблудни пут? Ако би га неко упитао: шта ти мислиш о гомили, он би несумњиво одговорио да је сматра неуком и беспосленом. Шта то значи? Зар ти желиш да постанеш сличан тој гомили? Ако би га и то неко упитао, не верујем да би одговорио како жели да и он постане такав. Зар онда није смешно да тражимо славу од оних на које ни у ком случају не желимо да личимо?

6. Ако кажеш да је у гомили мноштво људи и да они чине једну целину, онда је управо због тога и треба презирати. Ако сваки из гомиле заслужује презир, онда утолико пре сама гомила заслужује још већи презир. Када се окупе, глупост свакога од њих постаје још већа, јер се увећава услед многобројности. Због тога је свакога од њих појединачно тешко поправити уколико би се неко прихватио тог дела, премда не би било лако ни поправити све њих заједно, јер се у том случају њихово безумље увећава. Они се руководе животињским навикама и, у сваком случају, следе мишљења једни других. Реците ми онда, хоћете ли у таквој гомили тражити славу? Не, преклињем вас и молим. Та страст је све изопачила. Она је родила користољубље, завист, клевете, лажне оптужбе. Она наоружава и разјарује људе који нису претрпели никакву увреду, а против оних који никакву увреду нису нанели. Онај, којег је обузела ова болест, не зна за пријатељство, не памти благодатност, не жели никога да поштује. Напротив, он из душе избацује свако добро, несталан је и неспособан за љубав, наоружава се против свих. Иако је мучна и неподношљива, сила гнева не може непрестано да помућује дух него само онда кад је разјарују други. Напротив, страст славољубља (празнославља) је свагда присутна и не постоји време кад се она повлачи, јер је разум не спречава и не кроти. Она је увек присутна, и не само да побуђује на грех него, чак и да учинимо неко добро, она то добро отима из руку. Догађа се и то да она уопште не допушта да се

започне добро дело. Ако Павле лакомост назива идолопоклонством (Еф. 5; 5), како би онда требало назвати њену мајку, корен и извор, односно славољубље? Не може се наћи ни назив који би био достојан тог зла!

Устанимо, возљубљени, збацимо ту порочну одећу, поцепајмо је и исецимо, будимо једном слободни истинском слободом и осетимо достојанство какво нам је Бог даровао. **Занемаримо славу у гомили.** Не постоји ништа толико смешно и понижавајуће као што је та страст, ништа није толико испуњено стидом и срамотом. Сваки може да види да је жудња за славом неславна, и да се истинска слава састоји у презирању славе и у њеном ниподаштавању, док све треба говорити и делати само да бисмо угодили Богу. На тај начин и ми можемо да добијемо награду од Свевидећег, уколико нам буде довољан тај један посматрач. Зашто су нам уопште потребне друге очи, кад сва наша дела види управо Онај, Који ће им и судити? Како је то неусклађено! Ма шта да чини слуга, он све ради да би угодио господару и не тражи ништа осим његове пажње. Он не жели да на своја дела привуче туђу пажњу, макар ти посматрачи били и важни људи, и он има за циљ само да га види његов господар. Међутим, ми који изнад себе имамо тако великог Господара, тражимо друге посматраче, од којих не можемо имати никакве користи и који својим погледима могу само да нам нашкоде и да сав наш труд учине узалудним. Молим вас да не буде тако! Онога, од Којег ћемо добити награде, признаваћемо и за посматрача и за прославитеља наших дела. Ни у чему се нећемо ослањати на људске очи. Ако бисмо ипак пожелели да славу стекнемо и међу људима, задобићемо је онда, када будемо тражили једино славу од Бога. Речено је: Прославићу оне који Мене прослављају (1. Сам. 2; 30). Богатством посебно обилујемо онда, када га презиремо и када једино од Бога тражимо богатство, јер је речено: Иштите најпре Царство Божије и ово ће вам се све додати (Мт. 6; 33). Тако поступите и у погледу славе. Бог ће нам и богатство и славу дати у изобиљу тек онда, када постану сасвим безопасни за нас. Тај дар постаје безопасан тек онда кад не влада над нама као над слугама и кад нас не потчињава себи него, напротив, остаје под нашом влашћу као (под влашћу) господара и слободних. Бог нам због тога и не допушта да љубимо богатство и славу, како они не би завладели над нама. Када пак достигнемо савршенство, Он ће нам их изобилно даровати. Кажите ми, ко је славнији од Павла, који је говорио: Не тражим славе од људи, ни од вас ни од других (1. Сол. 2; 6). Ко је срећнији од онога који ништа нема а над свим влада? Када се, као што сам рекао, не будемо потчињавали њиховој власти (власти богатства и славе), тада ћемо и њих поседовати, тада ћемо и њих задобити. Дакле, ако желимо да стекнемо славу, онда ћемо се чувати славе. Испунивши закон Божији, можемо задобити и овдашња и обећана блага, благодаћу Христа, с Којим нека је Оцу и Светоме Духу слава у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ЧЕТВРТА

У почетку беше Логос (Реч), и Логос беше у Бога (Јн. 1; 1)

1. Децу која тек почињу да уче учитељи не излажу одмах великом труду. Помало се баве наукама и при том често понављају једно исто, да би своје лекције лакше утиснули у њихове умове и да деци на самом почетку не би досадило мноштво лекција и њихова тежина за (дечје) памћење. У противном, деца би могла да постану неспособна за усвајање предавања, јер та тежина може у њима да изазове извесну слабост. Желећи да и ја на тај начин устројим своје поуке и да олакшам ваш труд, узимам нешто мало са ове божанствене трпезе и предајем вашим душама. Због тога ћу

се поново осврнути на ове еванђелске речи, не зато да бих опет говорио једно исто, него да бих ономе што је речено присајединио и остатак. Вратимо, дакле, беседу на почетак: У почетку беше Логос (Реч), и Логос беше у Бога. Кад су већ сви остали еванђелисти почињали од оваплоћења (Матеј каже: Родослов Исуса Христа, сина Давидова, Лука нам на почетку приповеда о Марији, док Марко на сличан начин почиње казивањем о Крститељу), због чега се онда Јован само укратко дотакао тог предмета, рекавши: И Логос постаде тело (ст. 14), док је све остало – Његово зачеће, рођење, васпитање и одрастање мимоишао, да би нам одмах благовестио о Његовом вечном рођењу? Сад ћу вам рећи шта је томе узрок. Будући да су остали еванђелисти углавном казивали о човечијој природи Сина Божијег, морала је постојати бојазан да се самим тим неко од људи, који гмижу по земљи, не заустави само на тим догмама, што се и догодило Павлу Самосатском?. Уздижући људе склоне паду од таквог гмизања по земљи и привлачећи их ка небу, Јован своје казивање праведно почиње свише, од превечног бића. И док је Матеј своје приповедање започео од цара Ирода, Лука од цезара Тиберија, а Марко од Јовановог крштења, еванђелиста Јован оставља све то и усходи изнад сваког времена и века, устремивши ум својих слушалаца само ка једном: У почетку беше, не дозвољавајући уму да се било где заустави и не постављајући му границе као остали еванђелисти – Ирода, Тиберија и Јована (Претече). Упоредо с овим, достојно је дивљења и то што Јован, иако се управо ка најузвишенијој речи, није запоставио ни оваплоћење, као што ни они, приповедајући с особитом брижљивошћу о оваплоћењу, нису прећутали ни о превечном бићу. Тако је и морало да буде, јер је један Дух покретао душе свих еванђелиста. Због тога су они у свом казивању испољили савршено јединомислије. Када ти, возљубљени, слушаш о Логосу, немој да трпиш оне који о Њему говоре као о творевини, као ни оне који Га сматрају обичном речју. Постоји много божанствених речи којима дејствују и ангели, али ниједна од тих речи није само Божанство, него су само пророштво и заповест Божија. Тако Писмо обично назива законе Божије, заповести и пророштва?. Због тога оно (Писмо), када говори о ангелима, додаје: Моћни снагом, творећи реч Његову (Пс. 102; 20). Напротив, тај Логос (Реч), о коме говори еванђелист Јован, јесте ипостасно суштаство, бестрасно проистекло од Самог Оца. Управо то је, како сам и раније рекао, Еванђелиста изобразио самим именованем Логоса (Речи). И као што израз У почетку беше Логос означава вечност, тако и израз: Он беше у почетку у Бога (ст. 2) означава Његову савечност са Оцем. Да не би, када чујеш у почетку беше Логос и прихватиш да је вечан, ипак помислио да живот Оца великим бројем векова претходи животу Сина и да не би на тај начин поставио почетак Јединородном, Еванђелиста додаје: Он беше у почетку у Бога, тј. Он је такође вечан као и Сам Отац. Отац никад није био без Логоса, него је Бог Логос свагда био у Бога Оца, али у сопственој ипостаси. Међутим, како то, рећи ћеш ти, да Еванђелиста каже да Логос у свету беше (ст. 10), ако је Он стварно био у Бога? Уистину, Он је био у Бога а био је и у свету: ни Син ни Отац нису ограничени никаквим местом. Ако је Велик Господ наш и велика је моћ Његова, и познања Његовог нема броја (Пс. 146; 5), онда је јасно да Његово суштаство нема никакав временски почетак. Да ли си слушао да у почетку створи Бог небо и земљу? Шта ти мислиш о том почетку? Несумњиво је да су небо и земља настали пре свих видљивих творевина. Када слушаш о Јединородном, и да Он у почетку беше, онда Његово биће схвати пре свега замисливог и пре свих векова. Ако пак неко каже: како је могуће да Син по времену не буде после Оца, јер онај, ко од некога потиче, нужно мора бити после онога од којег је потекао, одговарамо да су то само људска расуђивања и да ће онај, ко поставља таква питања, постављати и још бесмисленија. То, међутим, не треба чак ни слушати. Ми сада беседимо о Богу а не о људској природи, потчињеној поретку

и нужности сличних умовања. Уосталом, да бисмо потпуно удовољили и оним слабијим, одговорићемо и на то питање.

2. Реци ми, да ли сијање сунца проистиче из саме сунчеве природе или из нечега другог? Свако, ко има неповређена чувства, мора признати да сијање проистиче из саме сунчеве природе. Међутим, иако сијање проистиче из самог сунца, никако не можемо да кажемо да оно постоји после сунчеве природе, јер се ни сунце никад не појављује без сијања. Дакле, ако и у видљивим и чувственим телима оно, што происходи од нечега другог, не постоји нужно после тога (из чега происходи), зашто онда не можеш да поверујеш у то кад је у питању невидиво и неизрециво суштаство? И овде се дешава то исто, али на начин саобразан вечном суштаству. Због тога је Павле и назвао Сина сјајем славе Очеве (Јевр. 1; 3), изражавајући тиме да се Син рађа од Оца, али и то да је Син савечан Оцу. Сад ми реци ово: зар сви векови и сва временска растојања нису произашла кроз Сина? То нужно мора да призна свако, ко није изгубио разум. Дакле, између Оца и Сина не постоји никакво временско растојање, а ако оно не постоји, то значи да Син не постоји после Оца него да је савечан Оцу. Изрази пре и после означавају временске појмове. Без векова или без времена, такве појмове нико не би могао ни да замисли. Бог је, међутим, изнад времена и векова. Ако ти, и поред тога, будеш тврдио да Син има почетак, потруди се да кроз такве закључке не дођеш до нужности да и Самог Оца подведеш под неки почетак, макар и први, али ипак почетак. Реци ми сада и ово: ако Сину приписујеш ма какву границу или почетак, и од тог почетка узлазиш још више, зар тиме не говориш да Отац постоји пре Сина? Очигледно да је тако. Кажи ми и ово: колико пре постоји Отац? Без обзира на то да ли ћеш навести мали или велики (временски) размак, неминовно ћеш Оца подвести под почетак. Очигледно је да ћеш, одредивши тај размак као мали или као велики, нужно морати да га измериш. То, међутим, не може да се измери, јер ни са те ни са друге стране нема почетка. Ти, дакле, уколико то од тебе зависи, и Оцу дајеш почетак. Према томе, на основу вашег расуђивања ни Отац више неће бити беспочетан (безначалан). Видиш ли колико је истинито оно, што је рекао Спаситељ, и како Његова реч увек испољава своју силу? Која је то реч? Ко не поштује Сина, не поштује ни Оца (Јн. 5; 23). Знаш да је ово, што је речено, многим неразумљиво. Због тога смо често веома опрезни упуштајући се у сличне закључке, јер прост народ не може да их прати, а ако би и почео да их прати, ништа од њих не би задржао као поуздано и тачно. Мисли смртних људи су бојажљиве, а наше намере непоуздане (Прем. Сол. 9; 14). Међутим, радо бих наше противнике упитао шта значи оно, што је речено код пророка: **Пре Мене није било Бога нити ће га после Мене бити (Ис. 43; 10)**. Ако Син постоји после Оца, како је онда речено: нити ће га после Мене бити? Или ви можда одбацујете и саму суштину Јединородног? Најзад, нужно је или да се на то дрзнете или да признате једно Божанство у личним ипостасима Оца и Сина. Осим тога, како би у том случају речи све кроз Њега постаде биле истините? Ако је век постојао пре Њега, како је онда оно, што је постојало пре Њега, могло постати кроз Њега? Видите ли до какве дрскости доводи њихово мудровање, након што су једном поколебали истину? Због чега Еванђелиста није рекао да је Син проистекао из небића (из не-суштога, из непостојања)? као што је то Павле протумачио о васцелој творевини, говорећи: назива непостојеће као постојеће (Рим. 4; 17), него је уместо тога рекао: У почетку беше? Последњи израз је противан првом, али је он сасвим правилан: Бог не происходи ни из чега, и нема ништа пре Себе. Кажи ми и ово: зар ти не признајеш да је Творац неупоредиво превасходнији од Своје творевине? Међутим, ако би јој он био сличан по томе што би, као и она, потицао из непостојећег (не-суштог, небића), где би онда било то Његово неупоредиво превасходство? Шта у том случају значи израз: Ја, Господ,

први и последњи, Ја исти (Ис. 41; 4). Ако Син није једне и исте суштине као Отац, онда је Он други Бог; ако није савечан Оцу, онда је после Њега; ако није произашао из Његове суштине, онда је очигледно да је створен. Ако приговорите да је то речено зато, да би се Бог разликовао од идола, зар онда нећете признати да се овде због разликовање од идола говори о једном и истинитом Богу? Ако је то заиста речено због разликовања од идола, како ћеш онда објаснити речи: после Мене неће бити Бога (с. 43; 10)? Говорећи тако, реч Божија не одбацује Сина, него исказује да осим Бога (истинитог), не постоји бог идолски, а не да не постоји Син. Добро, рећи ће неко, али зар онда и речи Пре Мене није било Бога не би требало схватити тако, као да није било бога идолског, и да је, према томе Син био пре Оца? Који би демон могао то да каже? Ја мислим да то ни сам ђаво не би рекао. С друге стране, ако Син није савечан Оцу, због чега онда Његово биће називаш безграничним? Ако Он има почетак, онда Он, макар и био бесмртан, не може да буде бесконачан. Бесконачно не може имати границу ни са једне, ни са друге стране. Тумачећи то, и Павле каже: Нити му дани имају почетка, нити му живот има свршетка (Јевр. 7; 3). На тај начин изражава и беспочетност (безначалност) и бесконачност, тј. Он нема границу ни у једном ни у другом погледу: као што нема краја, тако нема ни почетка.

3. Осим тога, ако је Син живот, на који је начин онда некад могло да постоји време, у којем Њега није било?? Ако је Он живот, као што заиста и јесте, сви ће се сагласити да живот мора свагда да постоји, да буде беспочетан (безначалан) и бесконачан. Ако је постојало време, када Њега није било, на који би начин Он онда био живот за друга бића (суштаства), кад некад ни Он Сам није био живот? Неко ће можда рећи да Му сам еванђелиста Јован поставља почетак, говорећи: У почетку беше... А због чега би ти, кажем ја, обратио пажњу на изразе у почетку и беше, а да при том не помислиш на израз: беше Логос? Зар пророк, када говори о Оцу: Од века до века Ти јеси (Пс. 89; 3), поставља Њему неке границе? Нипошто, јер он тако изражава вечност. Тако расуђуј и овде. Говорећи овако о Сину, Еванђелиста му не поставља границу. Уосталом, он није рекао да је Син имао почетак, него: У почетку беше, да би кроз то беше подстакао мисао о беспочетном постојању Сина. Неко ће можда рећи и да се о Оцу говори уз додатак члана (?), а о Сину без члана?. Шта је то? Кад апостол каже: великог Бога и Спаса нашег Исуса Христа или овај над свима Бог, он и ту помиње Сина без члана. Међутим, он то чини и у односу на Оца. Тако, на пример, у Посланици Филиплјанима каже: Који будући у обличју Божијем није сматрао за отимање то што је једнак са Богом (2; 6)?. Такође и у Посланици Римљанима: Благодат вам и мир од Бога Оца нашега и Господа Исуса Христа (1; 7). С друге стране, било би сувишно овде додавати члан, јер је претходно био често дописиван уз реч Бог. Говорећи о Оцу, Еванђелиста каже: Бог је Дух (Јн. 4; 24), и ми не поричемо бестелесност Бога зато што уз именицу Дух није дописан члан. Тако је и овде: иако приликом говорења о Сину није употребљен члан, Син због тога није мањи Бог. Због чега је тако? Због тога што нам Еванђелиста, понављајући реч "Бог" и "Бог" не указује ни на какву раздјеленост у Божанству. Напротив, пошто је претходно рекао: Логос беше Бог, а да божанство Сина нико не би могао да сматра мањим, одмах додаје и доказ о истинитости Његовог божанства, приписујући Му вечност: Он беше и стваралачку силу: Све кроз Њега постаде и без Њега ништа не постаде што је постало (ст. 3). То исто (стваралачку силу) је и Отац кроз пророке увек износио као превасходни доказ свог божанског суштаства. И сами пророци често користе тај доказ, и то не само као такав, него и онда кад се супротстављају поштовању идола: Богови који нису начинили небо и земљу нестаће са земље и испод неба (Јер. 10; 11), или на другом месту: Ја сам разапео небеса Својим рукама (Ис. 45; 12). У сваком случају, Он то износи као обележје божанствености.

Еванђелиста се, међутим, није задовољио тим изразима него Га назива животом и светлошћу. Ако је, дакле, Он свагда био с Оцем, ако је све Сам створио, и устројио, ако све садржи (што се изражава речју "живот") и ако Он све просветљује, ко је онда толико безуман да каже да је Еванђелиста тим изразима хтео да укаже на мањи степен Његовог божанства, кад се управо тиме и може доказати Његова једнакост и нераздељеност са Оцем? Нећемо мешати твар са Творцем, да не бисмо и ми зачули речи: Више поштоваше и послужише твари него Творцу (Рим. 1; 25). Иако неки говоре да је то речено о небесима, када реч Божија говори о њима она потпуно забрањује служење свакој твари уопште као незнабожачко дело.

4. Нека ни на кога од нас не падне та клетва! Син Божији је због тога и дошао на земљу, да би нас ослободио од таквог служења. Да би нас избавио од тог ропства, Он је прихватио обличје слуге. Зато се изложио пљувању и шамарима, због тога је претрпео срамну смрт. Не желимо да све то остане бесплодно (за нас), и нећемо се враћати на претходно или, боље речено, на далеко теже безбожништво. Није једно исто служити твари и Самог Творца унизити до ништавности твари, уколико то зависи од нас, будући да је Он свагда онакав какав јесте, као што је речено: Ти си исти, и година Твојих неће нестати (Пс. 101; 28). Прослављаћемо Га према очинском предању, прослављаћемо Га вером и делима. **Исправне догме ни најмање не могу да допринесу нашем спасењу ако је наш живот развратан.** Због тога ћемо га управити ка угађању Богу, удаљујући од себе сваку нечистоту, неправду и користољубље, и живећемо као странци и придошлице, туђи свему овдашњем. Ако неко има много новца и имања, нека их користи као странац који ће након извесног времена, вољно или невољно, морати да их напусти. Ако неко трпи нечије увреде, нека се не гневи вечно, а још је боље ако ни привремено не буде гневан. Апостол нам није допустио да се гневимо дуже од једнога дана. Сунце да не зађе у гневу вашем, каже он (Еф. 4; 26). Тако је и праведно: требало би да желимо да нам се за тако кратко време не догоди ништа непријатно. Ако нас још и ноћ затекне у гневу, онда ће то бити још горе за нас, јер ће и само подсећање на њега (гнев) бити довољно да се у нама распламса силан огањ, и ми ћемо с великим огорчењем размишљати о њему. Због тога апостол заповеда да се спречи и одврати опасност, пре него што на нашу пропаст наступи спокој ноћи и ми у себи распламсамо велики огањ. Страст гнева је силна, силнија од сваког пламена, и зато је потребно да се с великом ужурбанашћу обузда сила огња и да му се не допусти да се распламса. Та болест узрокује многа зла. Она руши читаве куће, раскида давна пријатељства, и врло брзо доводи до непоправљивих случајева. И само покретање гнева пад је за човека (Сирах 1; 22). Нећемо, дакле, ту звер оставити необуздану, него ћемо јој са свих страна поставити чврсту узду, односно страх од будућег Суда. Ако те ражалости пријатељ или те огорчи неко од твојих ближњих, помисли на своја сагрешења пред Богом, и на то да ћеш својом кротошћу у односу на њих и ти умилостивити будући Суд, јер је речено: Опраштајте, и опростиће вам се (Лк. 6; 37). Гнев ће се истог часа удаљити од тебе. Обрати пажњу и на то када си, пошто си пао у гнев, био уздржан, а када си се препустио страсти. Упореди једно и друго, па ћеш се и тиме значајно поправити. Реци ми, када се хвалиш: када те победи гнев, или када ти њега победиш? Зар нам се не догађа да управо онда, кад нас надвлада гнев, највише оптужујемо себе и стидимо се иако нас нико не разобличује, да се управо онда највише кајемо због својих речи и дела? И зар онда, кад савладамо гнев, не тријумфујемо и не хвалимо се као победници? Победа над гневом не састоји се у томе да на увреду одговоримо истом мером (јер то није победа него потпуни пораз), него да кротко подносимо ожалостења и увреде. **Истинско преимућство није творење него трпљење зла.** Зато у гневу немој говорити: "И ја ћу устати, и ја ћу њега напасти!" Не

противи се онима, који ти саветују да обуздаш гнев, и не говори: "Нећу да трпим да ми се тај и тај смеје!" Када надвладаш гнев, не тражи славу код безумних, и задовољи се славом коју ћеш имати код разумних људи. Због чега те уопште изводим на малу и ништавну позорницу, састављену од људи? Одмах погледај на Бога, и Он ће те похвалити. Осим тога, онај, којег Он прослави, не треба да тражи поштовање од људи. Људско поштовање зависи од људског пријатељства и непријатељства, и у сваком случају не доноси никакву корист. Напротив, суду Божијем је страно такво расположење и он доноси велику корист ономе, кога Бог прослави. Ми ћемо, наравно, стремити ка таквој слави.

5. Хоћеш ли да знаш колико је зло гнев? Заустави се на тргу, када се тамо свађају други. У себи самом не можеш да видиш ту наказност, јер се у гневу, као и у пијанству, помрачује разум и губи свест. Међутим, кад се очистиш од те страсти, тада у другима посматрај себе самога, јер у то време твој разбор неће бити помућен. Погледај, дакле, гомилу која их окружује и усред ње те непристојне и раздражене људе, сличне бесомучнима. Када се побуни и помахнута јарост која се распламсала у грудима, дах постаје врео, очи испуштају пламен, лице бива надувено, руке се пружају на све стране а ноге смешно поскакују и налећу на оне, што покушавају да их задрже. **Разгневлени се ни по чему не разликују од умоболних и све што чине, чине без свести.** Не разликују се чак ни од дивљих магараца, када се ови туку и уједају један другога. Уистину, разгневлен човек је изобличен. Када се после тог смешног призора врате кући и освесте, осете велику жалост и страх, јер размишљају о онима који су присуствовали њиховој свађи. Понашају се као безумници који најпре не виде присутне, а затим, кад се освесте, почињу да расуђују о томе, да ли су их посматрали пријатељи или непријатељи. Подједнако страхују и од једних и од других. Пријатеља се плаше јер ће их прекоревати и тиме увећати њихов стид, а непријатеља зато што ће се радовати њиховој срамоти. Ако се при том догоди и да један другога ране, највише страхују да се рањенику не догоди нешто лоше и да болест изазвана раном не узрокује његову смрт или да неизлечиви оток не доведе његов живот у опасност. "Зар ми је требало да се свађам! Каква туча и свађа! Нека сасвим нестану!" Тада већ почињу да проклињу све оне случајне околности које су послужиле као повод за свађу. Најглупљи међу њима почињу да за тај догађај оптужују и лукаве демоне и зао час. До тога, међутим, не долази због злог часа, јер такво нешто не постоји, нити до тога долази због лукавог демона, него због злобе људи обузетих гневом. Они сами привлаче демоне и наводе на себе свако зло. Неко ће рећи да се услед жалости помућује и кида срце. И сам то знам. Због тога и величам оне, који кроте ту страшну звер. Ову страст, уколико желимо, можемо да одбијемо од себе. Због чега нас ова страст не обузима кад нас прекоревају надређени? Да ли можда због тога што се тада у нама јавља страх, подједнако снажан као и та страст, који нас савлађује и не допушта гневу чак ни да се зачне у нама? Због чега и слуге, које од нас добијају на хиљаде прекора, све то ћутке подносе? Да ли можда због тога, што су и на њих стављени ти исти окови? Тако и ти помисли на страх Божији, на то, да те у том тренутку Сам Бог смирава и да ти заповеда да ћутиш, па ћеш и ти све кротко подносити. Ономе који те нападне реци: "Шта ја могу да ти учиним? Неко други зауздава моју руку и мој језик!" Та мисао ће и њега и тебе подстаћи на разборитост. Понекад због људи трпимо неподношљиве увреде, а ипак онима, који су нас увредили кажемо: "Ниси ме увредио ти, него тај и тај." Зар према Богу нећемо показати макар толико страхопоштовања? Чиме ћемо се оправдати? Дакле, својој души ћемо рећи: "Сада ме Бог понижава, и Бог задржава моју руку. Нећу се храбрити, како према Богу не бих показао мање поштовања него према људима." Ви се плашите ових речи? Ја, међутим, и желим да се плашите, не само речи него и дела.

Бог нам је заповедио да трпимо када нас шамарају, али и да будемо спремни да претрпимо и горе од тога. Ми, напротив, улажемо велики напор да се супротставимо, и не само да нисмо спремни да трпимо него настојимо и да се осветимо, па се често догађа и да први подигнемо неправедну руку. Поред тога, сматрамо се пониженима уколико не узвратимо истом мером. Ми, међутим, треба да се сматрамо победницима управо онда, кад доживљавамо највећи пораз и кад нас непријатељ обара на земљу. Спознајмо, молим вас, ту врсту победе, и побеђујмо на тај начин. **Страдати значи бити овенчан.** Ако хоћемо да нас прослави Бог, нећемо се придржавати световних подвига него закона који нам је Бог дао за подвиге духовне. Све ћемо подносити с дуготрпљењем, и на тај начин победити и оне што се с нама препиру, и све остало што је у овом свету, а затим добити обећана блага, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа кроз Којега и са Којим нека је слава и сила и част Оцу и Светом Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ПЕТА

Све кроз Њега постаде, и без Њега ништа не постаде што је постало (Јн. 1; 3)

1. На почетку старозаветне повести, Мојсеј нам приповеда о чувственим предметима и исцрпно их набраја. Након што је рекао: У почетку створи Бог небо и земљу, додаје да је настала светлост, свод, природа звезда, животиње свих врста и све остало. Нећемо се заустављати на сваком створењу, да не бисмо одуговлачили. Еванђелиста Јован је, међутим, све рекао у једној реченици, обухвативши њом и све видљиво и све оно што је изнад видљивог. Остављајући оно што је његовим слушаоцима познато, он узводи мисао ка узвишенијим стварима и обухвата васцело стварање. Уопштено, он не говори о творевини него о Творцу, Који је све то из небића призвао у биће. Мојсеј се на тај начин дотиче само мањег дела стварања (будући да нам ништа није рекао о невидљивим силама) и на то се ограничио. Хитајући да се уздигне до Самог Творца, Еванђелиста све то с правом мимоилази, тако да и **оно што је Мојсеј рекао, и оно што је прећутао сажима у једну кратку реченицу: Све кроз Њега постаде.** Међутим, да ти не би помислио да он говори само о ономе, о чему је говорио и Мојсеј, додаје и следеће: Без Њега ништа не постаде што је постало, тј. ништа од онога што је створено, било да је видљиво или да се созерцава умом, није призвано у биће другачије него силом Сина. После речи ништа ми нећемо ставити тачку, као што чине јеретици. Желећи да докажу да је Дух Свети твар, читају на следећи начин: **Што је постало у њему беше живот (ст. 4).** У таквом читању, међутим, нема никаквог смисла. Као прво, овде није било прилике да се помене Дух. Уколико је Еванђелиста и хтео да Га помене, због чега је онда употребио тако нејасан израз о Њему? Осим тога, одакле се види да је то речено о Духу? Ми бисмо иначе, на основу таквог излагања речи, могли да закључимо не да је Дух, него да је Син произашао кроз Самога Себе. Зауставите се на том изразу, да вам не би промакао. Почећемо да читамо управо онако, како читају они. На тај начин ће нам ова бесмислица постати још очигледнија. Што је постало у њему беше живот. Они кажу да је овде животом назван Дух. Међутим, види се да је сам тај живот истовремено и светлост, јер Еванђелиста додаје: **И живот беше светлост људима (ст. 4).** Према њиховом мишљењу, и светлост људима код овог Еванђелисте означава Духа. Шта је то? Кад Еванђелиста у наставку каже: Би човек послан од Бога... да сведочи о светлости (ст. 6. и 7), они нужно морају да допусте да се и овде говори о Духу. Онај који је претходно назван Логосом касније се назива и Богом, и животом, и светлостју. Живот је, каже Еванђелиста, био Логос, и сам тај живот био је светлост. Дакле, ако је Логос био живот и ако Логос постаде тело, онда и живот постаде тело, и

ми смо видели Његову славу, славу као Јединородног од Оца. Према томе, ако они кажу да је животом овде назван Дух, видећеш какве бесмислице одатле проистичу. Отуда, дакле, следи да се није оваплотио Син него Дух, и да је Дух јединородни Син. Ако пак није тако, они ће, избегавајући ову бесмислицу, својим читањем запасти у бесмислицу која је још већа. Ако се сагласе да се овде говори о Сину, али ако при том не ставе наше знакове интерпункције и не почну да читају као што читамо ми, мораће да кажу да је Син произашао Сам од Себе: наиме, ако је Логос живот, а што је постало у њему беше живот, онда би, услед њиховог читања, Логос произашао од Себе и кроз Себе. Еванђелиста, између осталог, у наставку каже и следеће: **Видесмо славу Његову, славу као Јединороднога од Оца.** Према њиховом читању, и Дух Свети постаје јединородни Син, јер се целокупно ово казивање односи на једно Лице. Видите ли како се изопачује мисао када се удаљи од истине, и колико бесмислица одатле проистиче? Шта дакле? Зар Дух није светлост, упитаћеш ти. Наравно да је светлост, али овде се не говори о Њему. Тако се и Бог назива Духом, односно бестелесним. Не може се, међутим, кад год се помене дух, под тим подразумевати Бог. Зашто се чудиш, ако то говоримо о Оцу? Нећемо тврдити ни то да се на сваком месту, где се говори о духу, мисли на Утешитеља. Иако је то Његово најкарактеристичније име, то не значи да се свугде, где се сусретне реч дух, мисли на Утешитеља. Христос се, на пример, назива и силом Божијом и Божијом премудрошћу, али се не може тврдити да се свугде, где је реч о Божијој сили и премудрости, под тим подразумева Христос. Тако је и овде: иако Дух просветљује, Еванђелиста на овом месту не говори о Духу. Уосталом, и кад их доведемо до таквих бесмислица, они се и даље упиру да се супротставе истини. И даље се придржавају свог читања: Што је постало у њему беше живот, објашњавајући да је све, што је створено, било живот. Шта то значи? И кажњавање Содомљана, и потоп, и пакао, све је то, дакле, живот? Ми под тим, кажу, подразумевамо стварање. На стварање се, међутим, односи и ово, на шта смо ми управо указали. Да бисмо их потпуно разобличили, ја ћу их упитати: да ли је дрво – живот? Да ли је и камен – живот? Да ли су и безосећајни и непокретни предмети – живот? Да ли је човек – савршени живот? Ко то каже? Човек није самобитан живот, него само суштаство које је причасно животу.

2. Погледај какве се бесмислице и овде појављују. Закључке ћемо изводити истим редом, да бисте упознали целокупни бесмисао (њиховог учења). Они на тај начин приписују Духу оно што Му ни најмање не доликује. Почев од тога, они чак и људима приписују оно, што је према њиховом мишљењу стварно речено о Духу. Размотримо још њихово читање. Твар се овде назива животом; отуда следи да је она и светлост, и да је Јован Крститељ дошао да би о њој сведочио. Због чега онда и он сам није светлост? Речено је: **Он не беше светлост.** Зар се он није убрајао међу створења? Зашто онда он – није светлост? На који начин: **У свету беше, и свет кроз Њега постаде?** Да ли је твар била у твари и да ли је твар кроз твар постала? Како онда: **свет Га не позна?** Зар твар није познала твар? **Онима који Га примише даде власт да буду синови Божији (ст. 12).** Међутим, већ је било довољно смеха. Препуштам вам да сами испитате све те чудовишне идеје, како не бисте помислили да сам то говорио само забаве ради и да сам узалуд трошио време. Ако те речи нису изговорене о Духу (као што заиста и нису и као што сам већ доказао), нису изговорене ни о твари. Без обзира на то, они се и даље придржавају свог читања, што значи да отуда мора проистећи још већа бесмислица, односно, као што сам већ рекао, отуда следи да је Син произашао Сам кроз Себе. Ако је Син светлост истинита, и ако је та светлост и живот, и ако је живот био у Њему Самом, онда је, према њиховом читању, такав закључак нужен. Најзад, оставимо њих и вратимо се веродостојном читању и тумачењу. Како би

требало правилно прочитати? Речима: Што је постало треба завршити претходну мисао, а затим започети следећу реченицу: **У Њему беше живот.** Те речи значе исто што и претходне: Без Њега не постаде ништа што је постало. Од свега што постоји, каже Еванђелиста, ништа није без Њега постало. Видиш ли како је тим кратким додатком (Еванђелиста) уклонио све противуречности које се могу замислити? Рекавши: Без Њега не постаде ништа и додавши: што је постало, он је обухватио васцелу творевину, па чак и ону која се може само созерцавати умом и, истовремено, искључио Светог Духа. Тај додатак је био нужан, да на његове речи: Све кроз Њега постаде и без Њега ништа не постаде неко не би рекао: "Ако је све кроз Њега постало, онда је кроз Њега постао и Дух. "Ја сам", каже Еванђелиста, "рекао да је све, што је створено, кроз Њега постало, било да је невидиво, бестелесно или небеско. Због тога нисам једноставно рекао све него све што је постало, тј. све што је створено. **Дух, међутим, није створен.**" Видиш ли како је тачно ово учење? Еванђелиста је само поменуо стварање видљиве творевине, будући да нас је томе већ поучио Мојсеј. Људе који су већ поучени у том предмету Еванђелиста уздиже ка вишим створењима, тј. ка оним бестелесним и невидивим, али из њиховог броја сасвим искључује Светог Духа. На сличан начин говорио је и Павле, надахнут благодаћу: Њиме би саздано све (Колос. 1; 16). И овде видимо исту онакву тачност, јер је тај исти Дух управљао и Павловом душом. Да неко не би нешто створено искључио из творевине Божије, будући да постоји и невидива твар, и да, са друге стране, не би у њу убројао и Утешитеља Павле, мимоилазећи чувствене и свима познате твари набраја небеска створења и каже: Или престоли, или господства, или началства или власти (Кол. 1; 16). Речца или, постављена испред сваке именице, изражава исто што и оне речи: Све кроз Њега постаде, и без Њега ништа не постаде. Ако ти се пак учини да израз "кроз" умањује Његово достојанство, саслушај шта каже Павле: Ти, Господе, у почетку основа земљу и небеса су дело руку Твојих (Јевр. 1; 10). Као што видимо, оно што је пророк рекао о Оцу (Пс. 101; 26), Павле говори о Сину, не представљајући Га никако другачије него као Творца а не тако као да Он има само значај извршиоца. Ако је пак овде речено "кроз" (Њега), онда је тај израз употребљен само зато да неко не би Сина сматрао нерођеним. Саслушај шта о томе, да у погледу стварања Њему припада достојанство ништа мање од Очевог, каже Он Сам: Као што Отац подиже мртве и оживљава, тако и Син које хоће оживљава (Јн. 5; 21). Дакле, ако је у Старом завету о Сину речено: Ти, Господе, у почетку основа земљу онда је Његово достојанство као Створитеља очигледно. Ако ти кажеш да је пророк те речи изговорио о Оцу и да је Павле само приписао Сину оно што је написано за Оца, онда и на тај начин произилази једно исто. **Павле се сигурно не би одлучио да то припише Сину да није био потпуно уверен да су Отац и Син равни по части.** Било би крајње дрско да се оно, што припада неупоредивој природи, припише природи нижој и потчињеној.

3. Син по Својој суштини није ни нижи ни мањи од Оца. Због тога се Павле и одважио да о Њему искаже не само горенаведене речи, него и нешто друго. Израз из Њега, за који ти сматраш да приличи једино Оцу, Павле користи и у вези са Сином, говорећи: Држећи се главе из које је све тело помоћу зглавака и свеза састављено да расте растом Божијим (Кол. 2; 19). Он се, међутим, није задовољио тиме, него вам је и са друге стране затворио уста, користећи израз "кроз којег" примењен на Оца, израз који, према твојим речима, означава мање достојанство: Веран је Бог **кроз** којег сте позвани у заједницу Сина Његовог Исуса Христа (1. Кор. 1; 9).? Исто тако: Јер је од Њега, и кроз Њега и ради Њега све (Рим. 11; 36). Не каже се само о Сину: "из Њега", него се примењује и на Духа Светога. Тако је ангео рекао Јосифу: Не бој се узети Марију жену своју, јер оно што се у њој зачело од Духа је Светога (грч., грубо преведено: из Духа).

Израз "у Њему", који се односи на Духа, пророк примењује и на Оца, говорећи: У Богу ћемо учинити снагу (у српском преводу: Богом ћемо учинити снагу). И Павле је говорио: Молећи се свагда Богу... да би ми некад вољом Божијом успело да дођем к вама (Рим. 1; 10). На Христа се односи и израз: У Христу Исусу. Такве изразе много и често налазимо у Писму, што се не би могло догодити ако се не би претпостављало једно и исто суштаство. Немој мислити да се речи све кроз Њега постаде односе на чудеса. О њима су приповедали остали Еванђелисти. Јован после ових речи додаје: **У свету беше и свет кроз Њега постаде (ст. 10)** – свет, дакле, а не Дух, јер Он није створење и јер је изнад сваке твари. Међутим, пожуримо даље. О творевини је рекао: **Све кроз Њега постаде и и без Њега ништа не постаде, што је постало.** Јован томе додаје и учење о промислу, изговарајући следеће речи: **У Њему беше живот.** Те речи: У Њему беше живот, додао је због тога да нико не би подозревао на који је начин све кроз Њега постало. Као што са дубоког извора можемо да црпемо воду а да га не умањимо, тако се ни стваралачка сила Јединородног, ма шта да је њоме створено и саздано, ниуколико није тиме умањила. Боље би било да употребим поређење, које је у већој мери својствено тој сили, и да је назовем светлошћу, као што и сам Еванђелиста каже у наставку: **Живот беше светлост људима.** Као што светлост, ма колико безбројних предмета да обасјава, не губи ништа од своје блиставости, тако је и са Богом и пре и после стварања: Његова сила се ниуколико није исцрпела и није се умањила, нити је ослабила због многобројности створења. Чак и кад би требало да настану хиљаде или безбројно мноштво таквих светова, Његова сила била би довољна за све, не само да их створи, него и да их одржи након стварања. **Назив живот**, који је овде употребљен, не односи се само на творевину, него и на промишљање о одржању створенога. Осим тога, када говори о животу, Еванђелиста полаже темељ учењу о васкрсењу и наговештава чудесну благовест о томе да ће доласком живота бити срушена сила смрти, да ће нас озарити светлост и да више неће бити таме, да ће живот свагда обитавати код нас и да смрт више неће моћи да га победи. О Сину се, дакле, у потпуности може рећи оно, што је речено о Оцу: Свима даје живот, и дисање и све (Дела ап. 17; 25). То изражава и Павле следећим речима: Све је Њиме саздано... и све у Њему постоји (Кол. 1; 16–17).

Када чујеш да У Њему беше живот, не замишљај Га као сложеног, јер Он касније говори и о Оцу: **Јер као што Отац има живот у Себи, тако даде и Сину да има живот у Себи (Јн. 5; 26).** Ти нећеш овим поводом за Оца рећи да је сложен; немој то говорити ни о Сину. На другом месту је речено да је Бог светлост (1. Јн. 1; 5), а такође и Он живи у светлости неприступној (1. Тим. 6; 16). Све то нам је речено зато да би нас постепено уздигло на висину догми, а не да би нам створило појам о сложености. Будући да је народу било тешко да схвати на који начин Он Сам у Себи има живот, он им је у почетку говорио о ономе што није тако узвишено, да би их потом, кад их је научио, повео ка узвишенијим истинама. Онај, који је рекао да му је Отац дао живот, и Сам затим каже: **Ја сам живот и Ја сам светлост.** Каква је та светлост? То није чувствена, него духовна светлост, она која просветљује душу. Како је Христос говорио: **Нико не може доћи Мени ако га не привуче Отац (Јн. 6; 44),** тако и Еванђелиста, наговештавајући ове речи, каже да је Он тај који просветљује. То је речено стога да ти, када нешто слично чујеш о Оцу, не би то приписао једино Оцу а не и Сину, јер, каже Он, **све што има Отац Моје је (Јн. 16; 15).** Еванђелиста нас, дакле, најпре поучава о стварању, а затим говори о духовном благу које нам је даровано доласком Спаситељевим, означавајући га једном реченицом: **Живот беше светлост људима.** Он није рекао: беше светлост Јеврејима него: свим људима, јер познање о Њему нису добили само Јевреји него и незнабошци, и та светлост се даје свима. Због

чега Еванђелиста овде није придружио и ангеле, него говори само о људима? Зато што Еванђелиста на том месту говори о људском роду, и зато што је Спаситељ дошао да би њима (људима) благовестио благо. **И светлост светли у тами (ст. 5).** Под тамом се овде подразумевају смрт и заблуда. Чувствена светлост не светли у тами него кад нема таме. Међутим, еванђелска проповед светлила је у мраку заблуда који је све обавијао, и она га је развејала. Та светлост је проникла и у саму смрт и победила је, јер је оне, који су већ били њоме обузети, избавила од ње. Будући да ни смрт ни заблуде нису надвладала ту светлост која, напротив, свугде блиста и светли сопственом силом, Еванђелиста каже: **Тама је не обузе.** Осим тога, она је несавладива и није наклоњена обитавању у душама које не желе просветљење.

4. Ти не треба да се збуњујеш кад чујеш да та светлост не обухвата све. Бог нам се не приближава принудно и противно нашој вољи, него на основу наше жеље и благонаклоности. Не затварај врата тој светлости, и добићеш велику насладу. Та светлост нам приступа посредством вере. Кад једном дође, изобилно просветљује онога ко је прима. Ако јој понудиш чист живот, она ће постојано обитавати у теби. **Ако Ме неко љуби, реч Моју држаће, и Отац Мој љубиће њега; и њему ћемо доћи, и у њему ћемо се настанити, каже Спаситељ (Јн. 14; 23).** И као што нико не може користити сунчеву светлост уколико не отвори очи, тако ни у овом просветљењу нико не може да учествује уколико у потпуности не отвори и не изоштри душевне очи. Како се то може учинити? Очишћењем душе од сваке страсти. Грех је тама, и то тама дубока. То се види отуда, што се он извршава непромишљено и тајно. **Сваки који чини зло мрзи светлост и не иде ка светлости (Јн. 3; 20).** Срамно је и говорити о ономе што они тајно чине (Еф. 5; 12). Као што у тами не разазнајемо ни пријатеља ни непријатеља, и не видимо особине ствари, тако је и у греху. Користољубив човек не разликује пријатеља од непријатеља, док завидљивац чак и на онога, који му је најнаклоњенији, гледа као на непријатеља. Клеветник се подједнако наоружава против свих, једном речју: сваки који чини грех ни по чему се не разликује од пијаних и махнитих људи, јер ни он не разазнаје особине предмета. И како је током ноћи нашим очима сасвим свеједно да ли је нешто дрво, олово, гвожђе, сребро, злато или драги камен јер за разазнавање тих предмета недостаје светлост, тако и човек, који води нечист живот, не досеже нити племенитост целомудрености нити лепоту мудрољубља. Као што сам рекао, у тами ни драго камење не показује своју лепоту, али не само по себи, него услед незнања оних који га гледају. То, међутим, није једина несрећа која нас сустиже када живимо у греху јер ми, поред тога, тада живимо и у сталном страху. Као што они, који се у ноћи без месечине нађу на путу, осећају страх чак и ако нема ничега страшног, тако ни грешници не могу да буду одважни, чак и ако их нико не разобличује. Осећајући грижу савести, свега се плаше и у све сумњају, све им изазива страх и ужас, на све гледају бојажљиво, од свега дрхте. Клонићемо се тако мучног живота. За таквим мучењем следи смрт, и то бесмртна. Тада казнама неће бити краја. Они који, као у сну, замишљају невиђене ствари, ни по чему се не разликују од умоболних. Такви замишљају да су богати, иако то нису; замишљају да живе у раскоши, иако немају никаквог задовољства. Ове заблуде не постају свесни све дотле, док се не ослободе ове пометености ума, док са себе не стресу сан. Због тога Павле свима саветује да буду трезвеноумни и будни. То исто заповеда и Христос. Онај, ко је трезвеноуман и будан, чак и ако буде привучен грехом, без оклевања га одбија од себе. Међутим, онај који спава или чини лудости чак и не осећа какву власт грех има над њим. Нећемо спавати, јер сад није ноћ, него дан, и зато ходимо поштено као по дану (Рим. 13; 13). Ништа није срамније од греха. У том погледу није толико срамно ни без одеће ходати, колико је срамно ходати у греху и безакоњу. Нагота и није такав

преступ, јер она често потиче и од сиромаштва. Ништа међутим, није срамније и достојније презира, него што је грех. Замислимо оне које изводе на суд због крађе и кривотворења: какав их срам и смех прати, као људе бестидне, лажљиве и безочне! Непријатно нам је да трпимо уколико нам је горња одећа одевена немарно и наопако, тако да то исправљамо чак и кад видимо на другима. Не примећујемо, међутим, када и ми, и наши ближњи, ходамо наглавачке. Реци ми, шта је срамније од мушкарца који одлази код раскалашне жене? Да ли још нешто заслужује такав подсмех као свадљив човек, склон клеветању и зависти? Због чега нам се чини да то није тако срамно, као ходање у нагости? Само због навике. То никада нико није себи добровољно допустио. На грех се, међутим, сви одлучују, и то без икаквог срама. Најзад, ако би неко ступио међу ангеле, где се нешто такво никад није догодило, видео би колико је све то достојно подсмеха. Шта ја то говорим о ангелима? Ако би неко у царске одаје увео блудницу и искористио је, ако би се напио или пак допустио себи неки други, безочан поступак, био би изложен најстрожој казни. Ако у царским одајама не трпимо сличне дрскости, онда утолико пре морамо бити најстроже кажњени ако се на таква дела одважимо у присуству свагдапостојећег и свевидећег Цара. Због тога вас молим да у начину свог живота покажемо скромност и чистоту. Ми имамо Цара који непрестано мотри на сва наша дела. Да бисмо свагда били изобилно озарени вишњом светлошћу, на себе ћемо привући њене луче. Тад ћемо се наслађивати и садашњим и будућим добрима, благодаћу и човекољубљем Господа Нашег Исуса Христа, кроз Којег и с Којим нека је Оцу и Светоме Духу слава у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ШЕСТА

Би човек послан од Бога по имену Јован (ст. 6)

Пошто нам је на самом почетку Еванђелиста казивао о Богу Логосу оно, што је било особито нужно, након тога доследно и по реду прелази на казивање о проповеднику Логоса који је носио исто име као и он, о Јовану. Када чујеш да је он био послат од Бога, не прихватај његове речи као људске. Он ништа није благовестио од самога себе, него од Онога, Који га је послао. Зато га и називају ангелом (гласником, весником), јер гласник ништа не говори сам од себе. Реч би овде не означава његово порекло него његово послање. Би човек послан од Бога, тј. њега је Бог послао. Како сад кажу да речи: будући у обличју Божијем (Филипљ. 2; 6) не изражавају једнакост Сина са Оцем, јер уз реч "Бог" није дописан члан (?). Ево, ни овде нема члана. Међутим, зар овде није реч о Оцу? Шта онда да кажемо о речима пророка: Ја ћу послати ангела мојега, који ће приправити пут твој пред тобом (Малах. 3; 1). Речи "мој" и "твој" указују на два лица. **Овај дође за сведочанство, да сведочи о светлости (Јн. 1; 7)** Неко ће можда рећи: зашто би слуга сведочио о Господару? Зар се нећеш још више изненадити и зачудити кад видиш да Господар не само да је добио сведочење од слуге, него да је чак и дошао код њега, да заједно са Јеврејима прими од њега крштење? Не збуњуј се, и нека се твоја мисао не колеба, а чудити се мораш Његовој неизрецивој благодати. Ако пак неко остане у сумњи и недоумици, Господ ће му рећи оно исто, што је рекао и Јовану: Остави сада, јер тако нам треба испунити сваку правду (Мт. 3; 15). А ако би неко и после тога био збуњен, рећи ће му оно исто, што је рекао и Јеврејима: **Ја не примам сведочанство од човека (Јн. 5; 34)**. Ако Њему није потребно такво сведочанство, због чега је онда Бог послао Јована? Није га, дакле, послао због тога што је Њему било потребно такво сведочанство (било би највеће богохуљење кад бисмо то рекли). Због чега онда? То нам разјашњава Еванђелиста када каже: **Да сви верују кроз њега (ст. 7)**. А ако Сам Христос каже: Ја не примам сведочанство од човека, нека

лакомислени не помисле да Он Сам Себи противуречи и да на једном месту каже онако, а на другом овако: **Други је који сведочи за Мене, и знам да је истинито сведочанство којим сведочи за Мене (Јн. 5; 32)**. У овом другом случају мислио је на Јована, а онда, када је рекао: Не примам сведочанство од човека одмах је објаснио Своје речи, додавши: **Ово говорим да се ви спасете (Јн. 5; 34)**. Тим речима као да је казао: "ја сам Бог и истински Син Божији, исте бесмртне и блажене суштине као Отац, и због тога Ми није потребан никакав сведок. Чак и кад нико не би хтео да сведочи за Мене, Ја се услед тога у Својој природи нипошто не бих умањио. Како је људско спасење Моја брига, Ја снисходим до таквог самоунижења да препуштам човеку да сведочи о Мени." Јевреји су, услед своје слабости, на тај начин лакше поверовали у Њега. Да не би све људе погубио откривши им Своје божанство без покроба, Он се обукао у тело. Тако је послао и проповедника који ће сведочити о Њему, како би слушаоци тога доба, слушајући себи сродан глас, утолико лакше следили за Њим. Сину Божијем није било потребно Јованово сведочанство. Њему је за доказ било довољно да се покаже онаквим какав јесте по Својој суштини, и да на тај начин у свима изазове ужас. Он то није учинио јер би, као што сам рекао, на тај начин свакога уништио, пошто нико не би био у стању да поднесе удар те неприступачне светлости. Због тога се, кажем, и обукао у тело, и сведочење о Себи препустио једном од нама сродних слугу, све устројавајући за људско спасење и имајући у виду не само Своје достојанство него и добробит и корист Својих слушалаца. Он је то и Сам потврдио, када је рекао: **Ово говорим да се ви спасете**. Тако је и Еванђелиста, понављајући изреку Господњу, након речи: да сведочи о светлости додао и: да сви верују кроз њега. Он на тај начин као да је рекао: "Немој мислити да је Јован Крститељ дошао да сведочи зато, да би потврдио веродостојност учења Господњег. Напротив, дошао је зато да би његови сународници поверовали кроз њега." Да је Еванђелиста журио да предухитри такву мисао, види се и из следећих речи, које он у наставку додаје: **Он не беше светлост (ст. 8)**. Када то не би додао због удаљавања таквих мисли, онда би то у већој мери било гомилање и понављање речи него тумачење учења. Кад је већ рекао да је Јован био послат да сведочи о светлости, због чега онда додаје: Он не беше светлост? То сигурно није ни бесциљно ни узалудно речено. Код нас се обично догађа да је онај који сведочи већи од онога о коме сведочи, и често се сматра достојнијим поверења. Да неко то не би помислио и о Јовану, Еванђелиста одмах, од самог почетка, поништава такву мисао и, истргнувши је заједно са кореном, показује ко је онај који сведочи а ко Онај о коме сведочи, и каква је разлика између једног и другог. Учинивши то и показавши неупоредиво превасходство првог над другим, Еванђелиста без икакве бојазни прелази на наредно казивање. Ако је у мњењима неразумних људи било неких бесмислица, он их је брижљиво уклонио и без икакве тешкоће и препреке приступио наставку приповедања. Молићемо се да приликом откривања тако узвишених истина и уз право учење и наш живот буде чист а понашање беспрекорно, будући да од учења немамо никакве користи ако немамо добрих дела. Ако бисмо имали целовиту веру и разумевање Писма, али ако при том не бисмо имали и добро усмерење у животу, ништа нас не би спасло од пакленог огња и неугасивог пламена у вечности. Као што ће људи који чине добра дела васкрснути у живот вечни, тако ће и они, који се одваже да чине зло, васкрснути за вечну и бесконачну казну. Због тога ћемо сва наша настојања управити ка томе да у рђавим делима не изгубимо праву веру него да, на основу доброг живота, одважно созерцавамо Христа, а од тог блаженства веће не може да постоји. Нека се тога удостојимо делајући све у славу Бога, Којем нека је слава са Јединородним Сином и Светим Духом у векове векова. Амин.

БЕСЕДА СЕДМА

Беше светлост истинита која обасјава сваког човека који долази на свет (Јн. 1; 9).

Ми вас, возљубљена чеда, учењем Писма хранимо само по деловима и не излажемо вам све одједном, да бисте лакше сачували оно што вам приносимо. Када приликом грађења куће пре учвршћивања првог камења на њега положимо друго, онда зидови бивају слаби и лако се могу срушити. Међутим, онај који чека да се прво камење најпре учврсти помоћу креча, па тек онда на њега постепено додаје и друго, зида стабилно, дуготрајно и неразрушиво здање. Подражаваћемо такве градитеље, и на сличан начин подизати своје душе. Пошто први темељи још нису утврђени, плашим се да продужетак учења не нашкоди почецима, јер разум још увек није довољно снажан да све задржи. Шта нам је данас прочитано? Беше светлост истинита, која обасјава сваког човека који долази у свет. Говорећи претходно о Јовану, Еванђелиста примећује да је он дошао да сведочи о светлости и да је управо због тога он и био послат у то време. Да се због недавног јављања сведока не би појавило такво подозрење и у односу на Онога за Којег он сведочи, Еванђелиста уздиже мисао и усмерава је ка безначалном (беспочетном) бићу, које никад не скончава и не престаје да постоји. Како може, питаћеш ти, да поседује такво биће Онај, Који је Син? Ми говоримо о Богу, а ти питаш како је то могуће! Зар се не плашиш, зар не дрхтиш? Ако би те неко упитао на који ће начин наше душе а затим и тела, вечно живети, ти би се, наравно, насмејао таквом питању, јер људски ум не може да испита такве ствари и дужан је само да верује и да не испитује оно што је речено, јер му као довољан доказ изреченог служи сила Онога Који је то рекао. Ти нас питаш како је то могуће, кад кажемо да је беспочетан Онај, Који је створио душе и тела, и Који бесконачно превазилази сваку творевину? Ко је тај, ко ће при здравом разуму и чистој свести то да пита? Слушао си да беше светлост истинита. Зашто се узалудно трудиш да својим умом обухватиш живот вечни? То је немогуће. Зашто истражујеш неистраживо? Зашто испитујеш непојмљиво? Зашто се трудиш да сазнаш несазнајно? Погледај сам извор сунчевих луча. Не можеш то да учиниш, али се у том случају не срдеш и не јадикујеш због своје немоћи. Зашто си тако смео и брзоплет кад су у питању далеко важније ствари? Јован, Син грома, који се оглашава духовном трубом, чуо је од Духа да беше светлост и ништа више није питао. А ти, немајући његову благодат, расуђујеш само на основу сопствених закључака! Ти се усуђујеш да прекорачиш границу његовог познања? Ти, међутим, не можеш ни да достигнеш меру његовог познања. **Такво је ђавоље лукавство: оне чије поверење задобије води преко оних граница које нам је поставио Бог, као да ћемо тобоже задобити много веће знање.** Обманувши нас таквим надама и лишавајући нас благодати Божије, он не само да нам ништа више не саопштава (како би он, ђаво, и могао то да учини?), него нам и не допушта да се вратимо у претходне границе у којима смо били безбедни, а затим нас приморава да лутамо и да се нигде не зауставимо. На тај начин је и првоствореног човека довео до изгнанства из раја. Уливајући му наду у веће знање и већу почаст, ђаво га је лишио и онога чиме се раније спокојно користио. Човек не само да није постао једнак Богу, како му је обећао ђаво, него је потпао под јарам смрти. Окушањем са дрвета не само да није добио ништа боље, него је због наде у веће знање изгубио и значајан део оног претходног знања. Почео је да се стиди своје обнажености па се сакрио, док је пре обмане био изнад сличног стида. То, што је видео своју обнаженост и што је осетио потребу да је прикрије, као и друге, веће патње, биле су последице обмане. Да и ми не бисмо то претрпели, покорићемо се Богу и живети у Његовим заповестима, ништа више не испитујући, иначе ћемо бити лишени дарованих добара, као кажњеници и јеретици. Чим су (јеретици) почели да испитују почетак беспочетног живота, били су лишени и онога што су могли имати. Нису пронашли оно што су тражили, јер је то немогуће, али

су отпали од праве вере у Јединородног. Нећемо прелазити вечне границе које су поставили наши оци и у свему ћемо се придржавати закона Духа. **Када чујемо да беше светлост истинита, ништа више нећемо испитивати, јер нико и не може да досегне даље од тих речи.** Ако би се Бог рађао слично човеку, онда би било нужно извесно растојање између оног који рађа и оног који се рађа. Међутим, како је то рођење неизрециво и својствено само Богу, напустимо уобичајене појмове пре и после. То је израз времена, а Син је творац свих векова.

2. Према томе, кажу неки, Бог није Отац (Сину) него брат. Реци ми само каква је потреба за таквим закључком? Ако бисмо рекли да Отац и Син имају биће које је раздвојено у свом почетку, ти би можда и имао право да то кажеш. Ми се, међутим, клонимо таквог безбожништва и **кажемо да је Отац беспочетан и нерођен, а да је Син такође беспочетан, али рођен од Оца.** Каква је потреба да се из овог учења изводи тако безбожан закључак? Нема никакве потребе. Син је сјај (одблесак) а сјај је нераздвојив од оне природе чији је (то сјај). Због тога је Павле тако и назвао Сина (Јевр. 1; 3), како не бисмо претпостављали никакву раздвојеност између Оца и Сина. Ето шта се изражава тим називом. Таквим подобијем апостол исправља бесмислице које долазе у главе непромишљених људи. Када слушаш о сјају, каже апостол, немој мислити да Син нема сопствену ипостас. Та мисао је безбожна и својствена безумљу савелијанаца и маркионита. Ми не учимо тако, него кажемо да Он има Своју сопствену ипостас. Због тога апостол, пошто Га је назвао сјајем, додаје да је Он и обличје бића Његовог (ипостаси Његове), како би тиме изразио и Његову сопствену ипостас и једносушност са Оним Чије је Он обличје. Као што сам већ говорио, не постоји ниједан довољан израз који би људима пренео то учење о Богу. Пожељно би било да се споји неколико израза и да се из сваког од њих извуче оно што доликује. На тај начин бисмо могли да узнесемо достојно славословље Богу, достојно, наравно, у односу на наше снаге. Ако пак неко помисли да може долично да говори о самој суштини Божијој и ако би се напрезао да докаже да зна Бога онако, као што Бог зна Самога Себе, тај заправо не би имао никаквог богопознања. Знајући то, чврсто ћемо се придржавати онога што су нам предали Оци и ништа више нећемо испитивати. Онима који страдају од те болести прете две опасности. Ко прво, узалудно се труде да пронађу оно, што се не може пронаћи; као друго, они разгневују Бога, јер се напрежу да пређу границе које је Он поставио. А какав то гнев побуђује у Богу, нема потребе да вам говорим, јер је то свима вама познато. Удаљивши се од безумних јеретика, са страхом ћемо слушати Његове речи, како би нас Он свагда чувао. На кога ћу погледати, ако не на невољнога, и на онога ко је скрушеног духа, и ко дрхти од Моје речи, каже Он (Ис. 66; 2). Напустивши ту погубљиву љубопитљивост, трудићемо се да будемо скрушеног срца и да оплакујемо своја сагрешења, како нам је и Христос заповедио. Жалићемо због својих престапа, брижљиво се присетити свега на шта смо се одважили у прошлости и потрудити се да то у потпуности избришемо. Бог нам је открио много путева ка томе. Казуј безакоња своја, да се оправдаш, говори Он (Ис. 46; 23), као и на другом месту: Рекох: исповедићу против себе безакоње моје Господу, и Ти си опростио безбожност греха мога (Пс. 31; 5). Ако се често будемо опомињали својих грехова и прекоревали себе због њих, то ће знатно допринети њиховом умањењу. Постоји и други пут, још поузданији, а то је да се не опомињемо зла које су нам учинили други и да опростимо сваки преступ који је учињен против нас. Хоћеш ли да упознаш и трећи пут? Саслушај шта каже Данило: Опрости се од грехова својих правдом, и од безакоња својих милошћу према невољнима (Дан. 4; 27). Осим ових постоји и пут честог упражњавања молитава и ревносно приношење прозби Богу. Велику утеху и опроштај грехова донеће нам и пост, ако буде сједињен с љубављу према ближњима; он гаси и силу гнева

Божијег. Огањ распламсали гаси вода а милостињом се очишћују греси (Сирах 3; 30). Ми ћемо, дакле, корачати свим тим путевима. Ако их се увек будемо придржавали и на њих обраћали своју пажњу, нећемо се само очистити од прошлих престапа, него ћемо задобити и велику корист за будућност, јер ђаволу нећемо дати могућност да нас нападне, нити ћемо пасти у овосветску безбрижност, а затим и у ту погибелјну љубопитљивост. Чим приметити да се људи препуштају нераду и ленчарењу и да не маре за врлински живот, ђаво их, између осталог, најпре доводи до љубопитљивости, а затим и до неразумних трагања и штетних препирки. Ми ћемо му преградити тај пролаз и бићемо будни и трезвеноумни, да бисмо након кратког периода невеликог труда у бесконачне векове задобили бесмртна блага, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, кроз Којег и са Којим нека је слава Оцу и Светоме Духу у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ОСМА

Беше светлост истинита која обасјава свакога човека који долази у свет (Јн. 1; 9)

Ништа нас не спречава да се и данас осврнемо на ове речи, јер нам прошли пут излагање догми није допустило да у потпуности истражимо све што је прочитано. Где су они, који кажу да Син није истинити Бог? Овде се он назива светлошћу истинитом, а на другом месту самом истином и самим животом. Уосталом, те речи ћемо исцрпније испитати кад дођемо до њих. Ако Он просветљује сваког човека који дође у свет, зашто онда толико људи остаје непросветљено? Зато што нису сви познали веру Христову. Како Он обасјава (просветљује) сваког човека? Зависно од пријемчивости свакога од нас. Ако неки својевољно затварају очи свог ума и неће да приме луче те светлости, онда њихово помрачење не потиче од природе саме светлости него од злобе тих људи који се добровољно лишвају дара. Благодат се излива на све; она није туђа ни Јеврејима, ни Јелинима, ни варварима, ни Скитима, ни слободнима, ни робовима, ни мушкарцу, ни жени, ни старцу, ни младићу. Праведно је, међутим, што су они, који неће да искористе тај дар, дужни да то слепило припишу самима себи. Ако онда, кад је улаз отворен и кад не постоји никаква препрека, неки услед својевољне каменосрдности остају напољу, онда они не пропадају ни због чега другог осим због сопствене искварености. У свету беше (ст. 10), али не као савремен свету, нипошто. Због тога Еванђелиста и додаје: И свет кроз Њега постаде (ст. 10). Кроз ово те он поново узноси ка превечном бићу Јединородног. Онај, ко слуша да је све творевина Његова, макар био и сасвим безосећајан, макар био и непријатељ и противник славе Божије, вољно или невољно треба да призна да Творац постоји пре творевине. Због тога се стално чудим безумљу Павла Самосатског, јер се усудио да противуречи толико очигледној истини и самог себе свргнуо у бездан. Он није заблудео услед незнања, јер веома добро познаје ствари, али је прихватио удео Јевреја. Имајући у виду људски суд, Јевреји су напустили здраву веру, иако су знали да је Исус Јединородни Син Божији. Они Га нису исповедили због својих старешина, јер су им претили да ће их истерати из синагоге. Тако се, кажу, и Павле Самосатски одрекао свог спасења да би угодио некој жени. Страшна је, уистину страшна власт славољубља. Она може да ослепи очи мудрих људи, уколико не почну да бдију. Ако то може да учини подмитљивост, онда то утолико пре може да учини страст славољубља, која је далеко јача. **Како ви можете веровати када примате славу један од другог, а славу која је од јединога Бога не тражите (Јн. 5; 44)? И свет Га не позна (ст. 10).** Еванђелиста овде под светом подразумева мноштво изопачених људи, посвећених овоземаљским пословима, гомилу, пометени и неразумни народ. Међутим, пријатељи Божији и сви

дивни људи познавали су Христа и пре Његовог јављања у телу. Христос је управо о праоцима рекао: **Авраам, отац ваш, био је рад да види дан Мој; и виде, и обрадова се (Јн. 8; 56)**. И о Давиду је, ради разобличења Јудеја, рекао: Када, дакле, Давид Њега у духу назива Господом, говорећи: рече Господ Господу мојему, седи Мени с десне стране, док положим непријатеље Твоје за подножје ногама Твојим (Мт. 22; 45; 44). Много пута је, расправљајући с њима, поменуо Мојсеја, док су о осталим пророцима говорили апостоли. Да су сви пророци, почев од Самуила, познавали Христа и да су предсказивали Његов долазак, сведочи апостол Петар: А и сви пророци од Самуила и даље, који год говорише, такође најавише ове дане (Дела ап. 3; 24). Јакову и његовом оцу, као и његовом деди, јављао се Сам Бог, беседио с њима и обећао да ће им подарити многа и велика блага, а што је и испунио. Како је, кажеш ти, Он Сам говорио: Кажем вам да су многи пророци и цареви желели видети што ви видите, и не видеше, и чути што ви чујете, и не чуше (Лк. 10; 24). Како то да су они Њега знали? Наравно да су Га знали, и ја покушавам то да докажем на основу оних истих речи из којих неки закључују да пророци тобоже нису имали познање о Исусу Христу. Он каже: **Желели су видети и не видеше**, што значи да су знали да ће Он доћи и да ће извршити она дела која је уистину и извршио. Да нису знали за то, не би ни желели да виде, јер нико не може да жели нешто о чему ништа не зна. Према томе, они су знали Сина Божијег, и знали су да ће Он доћи код људи. Шта је то што они нису ни видели ни чули? Оно што ви сада видите и чујете. Иако су слушали Његов глас и видели Њега Самог, пророци Га нису видели у телу и у оном лику у којем се обраћао људима и отворено беседио са њима. На то јасно указује и Он Сам, јер није једноставно рекао: Желели су да Ме виде, него: Желели су да виде ово што ви видите. Није рекао: Желели су да Ме чују него: Желели су да чују ово што ви чујете. Иако, дакле, нису видели Његово јављање у телу, знали су да ће се оно догодити, и то су желели да виде. Они су веровали у Христа, иако Га нису видели у телу. Ако незнабошци, намеравајући да нам приговоре, питају: "Шта је Христос радио пре, кад још није промишљао о људском роду? Због чега је Он, оставивши нас толико дуго без старања, тек у последње време дошао да устроји наше спасење", ми ћемо рећи да је Он и пре тог времена био у свету, да је устројавао дела и да су Га знали сви, који су тога били достојни. Ако пак кажете да је Он био непознат зато што ви нисте знали за Њега и што су Га знали само врлински и изабрани људи, допустите да кажемо да Му се ни у садашње време не клањају сви људи, јер ни сада не знају сви за Њега. Међутим, како у садашње време нико не може да порекне да постоје људи који Га знају – и то само на основу тога што постоје они који Га не знају – тако не треба сумњати ни у погледу древних времена, јер су многи или, боље речено, сви изабрани и прекрасни људи, знали за Њега.

2. Ако неко упита: "Зашто тада нису сви веровали у Њега и зашто Га нису сви поштовали, него само праведници", и ја ћу њега упитати: "Због чега ни сада не знају сви за Њега? Да и не говоримо о Христу, јер и сада, као и некад, постоје многи који не знају ни за Његовог Оца." Неки кажу да све у свету постоји самокретањем, неки бригу о свему приписују демонима, а постоје и они који су, поред истинитог Бога, измислили и другог. Међу њима има оних који хуле на Бога и тврде да постоји нека сила, противна Богу, и да закони Божији припадају неком злом духу. Шта да кажемо? Зар ћемо зато, што неки одричу Бога, и ми говорити то исто, или ћемо се сагласити да је Он зао, као што неки изричу и такво богохуљење? Нека је далеко од нас та неразумност и то крајње безумље! Ако бисмо догме поверили суду тих безумних људи, онда ни нас саме ништа не би раздвајало од крајњег безумља. Најзад, нико не каже да је сунце шкодљиво за очи само зато што постоје људи болесних очију. Напротив, оно према суду (расуђивању) здравих људи доноси светлост. Нико неће рећи да је мед

горак зато, што се таквим чини онима, којима је болесно чувство укуса. Хоће ли неки на примеру болесних утврдити има ли или нема Бога, да ли је Он добар или зао, и да Он понекад промишља а да понекад то уопште не чини? И ко каже да су и они здрави? Или су то, напротив, бесомучни, безумни и крајње умоболни људи? Свет га не позна, речено је. Међутим, познали су Га они којих је свет био недостојан. Говорећи о онима који Га нису познали, Еванђелиста укратко излаже и узрок тог незнања. Он није једноставно рекао: Нико Га није познао, него: Свет Га не позна, тј. људи који су се само свету предали и чије су помисли искључиво световне. Тако их је обично називао и Сам Христос, као, на пример, када је рекао: **Оче праведни, свет Тебе не позна (Јн. 17; 25)**. Као што смо већ рекли, свет није познао не само Сина него и Оца, јер ништа не доводи до таквог растројства ума као везаност за привремене ствари. Знајући све то, колико год можете удаљујте се од света и уздржавајте се од телесних (плотских) дела. Због њих се не губе привремена, него најузвишенија блага. Човек који је исувише заузет делима садашњег живота не може на доличан начин да прихвати небеско. Нужно је да бринући о овоме (тј. земном), изгуби оно (тј. небеско). Не можете служити Богу и мамону (Лк. 16; 13). Следећи једно, нужно се мора оставити друго. О томе сведочи и само искуство. Они, који исмевају страст према богатству највише љубе Бога. Напротив, они који највише цене богатство, имају слабу љубав према Богу. Душа коју је једном заробило користољубље не може лако да се уздржи да не учини или не каже нешто што ће разгневити Бога, јер је она слушкиња другог господара који ће јој, поред тога, заповедати све оно, што се противи Богу.

Према томе, устаните и пробудите се; када размислите о томе, ког Господара служите, пригрлите само Његову власт. Јадиковаћемо и плакати због протеклог времена, када смо служили мамону. Збацимо једном занавек тај тешки и неподношљиви јарам, и стално носимо лагани и радосни јарам Христов. Христос нам не заповеда ништа од онога, на шта нас наговара мамон. Он нас наговара да свима будемо непријатељи а Христос, напротив, да свакога љубимо. Он нас везује за прах и прашину (јер такво је злато) и не допушта да било кад, па чак ни ноћу, слободно дишемо. Христос нас ослобађа те сувишне и неразумне бриге, заповедајући да сабирамо ризницу на небесима, и то не неправдом према другима, него сопственом праведношћу. И после толиког труда и патње, мамон неће остати уз нас кад будемо трпели казне и кад будемо патили због тога што смо извршавали његове савете. Напротив, чак и када ближњем дамо чашу хладне воде, Христос нас неће лишити плате и награде. Зар онда није крајње неразумно да занемаримо власт која је толико кротка и која изобилује тако великим благом, и да служимо незахвалном и непријатном господару, који ни тамо ни овде не може да буде ни од какве користи онима што су га следили и покоравали му се? Многи ће од оних, који буду кажњени, бити кажњени управо због тога што су служили новцу, што су љубили злато и што нису помогли невољнима. Да не бисмо и ми трпели то исто, расипаћемо своје ризнице и дати их сиромашнима. Ослободићемо своје душе и од садашњих шкодљивих брига и од будућих приуговорљених мучења. Припремимо себи оправдање на небесима. Уместо земаљских, сабирајмо неисцрпне ризнице које могу бити наши сапутници ка небу, заштитити нас од опасности и умилостивити Судију. Нека према свима нама буде благодан, и сада и у тај дан, и нека се с великом одважношћу наслађујемо благом које је на небесима приуговорљено за оне који Га љубе, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа с Којим нека је слава Оцу и Светоме Духу сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ДЕВЕТА

Својима дође, и своји Га не примише (Јн. 1; 11)

Ако се сећате наших претходних размишљања, онда ћемо радо наставити поучавање, задобијајући одатле и за себе велику корист. Чим запамтите прочитано, вама ће бити разумљивија наша беседа, а ни нама неће бити потребно много труда јер ви, будући радознали, можете дубље проникнути у учење које следи. Ономе, који стално заборавља оно што су му предавали, увек ће бити потребан учитељ и никад ништа неће знати. Међутим, онај који чува оно што је примио и томе додаје и нове поуке, убрзо од ученика може да постане учитељ и да буде користан не само за себе него и за друге. Надам се да ће управо такав бити предстојећи скуп, и то закључујем из његове велике ревности за слушање. У наше душе ћемо, као у поуздане ризнице, положити благо Господње и, колико нам помогне благодат Духа, протумачити читање које нам је данас предложено. Говорећи о претходним временима, Еванђелиста је рекао: свет Га не позна. Усмеривши речи ка времену саме проповеди, у наставку каже: Својима дође и своји Га не примише. Својима он овде назива Јевреје као посебан народ или можда све људе, који су потекли од тог народа. И као што је у претходним стиховима, тугујући због неразумности многих људи и стидећи се општег духа (времена), говорио да свет није познао Створитеља кроз Којег је постао, тако и овде, негодујући због неблагодарности Јевреја и многих других, он износи још тежу осуду и каже: Своји Га не примише, јер је Он код њих и дошао. То није рекао само Еванђелиста. О томе су са чуђењем говорили и пророци, а касније и Павле, који је био запрепашћен због тога. Овако су се оглашавали пророци, говорећи у име Исуса Христа: Народ, којег не знадох, служаше ми, на слух уха послушаше ме, синови туђи ласкаше ми, синови туђи оветшаше и клецаху са стаза својих (Пс. 17; 44–46). На другом месту: Видеће што им није казивано и разумеће што нису слушали (Ис. 52; 15) и Потражише који не питаху за ме, нађоше ме који ме не тражаху (Ис. 65; 1). Павле је у Посланици Римљанима говорио: Шта дакле? Оно што Израил тражи не постиже, а изабрани постигоше, остали пак окореше (Рим. 11; 7). На другом месту каже: Шта ћемо дакле рећи? Да незнабошци који не тражише праведност постигоше праведност, али праведност од вере. А Израил, тражећи закон праведности, не постиже закона праведности (Рим. 9; 30–31). Јевреји су васпитани на пророчким књигама, свакодневно слушајући Мојсеја који често говори о доласку Христовом, исто као и друге пророке који су дошли након њега. Најзад, они су видели и Самог Христа, Који је због њих свакога дана творио чуда и само са њима и разговарао. Као што ученицима још није допуштао да одлазе на пут незнабожачки или да улазе у било који самарјански град, ни Сам то није чинио и често је говорио да је послат изгубљеним овцама дома Израилевог. Због тога је уистину достојно чуђења што су они, добивши толико знакова и свакодневно слушајући пророке и савете Самог Христа, у тој мери ослепели и оглувели саме себе да их ништа није могло привести ка вери у Христа.

Незнабошци, међутим, нису имали ништа слично и никад нису слушали божанствене проповеди. Увек су се, да тако кажемо, бавили само бунцањима умоболних људи (таква је паганска, незнабожачка философија) и читањем песничког празнословља. Били су привезани за камен и дрво, немајући ништа здраво ни корисно нити у веровањима нити у животним правилима. У њиховом животу било је још више нечистоте и престапа него у њиховој философији. Зар је и могло да буде другачије, кад су видели да њихови богови налазе задовољство у сваком пороку, да се поштују срамним речима и још срамнијим делима и да то прихватају као свечаност и почаст? Осим тога, поштовање им се изражавало и гнусним убијањем и жртвовањем деце, и људи су у томе подражавали своје богове. Без обзира на то што су пали у такву дубину

зла, они су се одмах, и као помоћу неке справе, уздигли на висину и показали нам се, блистајући са самог врха небеса. Како је и зашто дошло до тога? Саслушај шта о томе каже Павле. Брижљиво испитујући ове околности, блажени апостол их није напустио све дотле, док није нашао узрок и свима га објаснио. Шта је томе било узрок? Зашто се код Јевреја појавило такво слепило? Саслушај шта о томе говори он сам, којем је био поверен овај домострој: Не познајући правде Божије и настојећи да своју правду утврде, не покорише се правди Божијој (Рим. 10; 3). Ето због чега су били подвргнути таквој несрећи. Излажући то исто на други начин, апостол каже: Шта ћемо, дакле, рећи? Да незнабошци који не тражише праведност постигоше праведност, али праведност од вере. А Израил, тражећи закон праведности не постиже закона праведности. Зашто? Зато што не тражаше од вере, него од дела закона. Јер се спотакоше о Камен спотицања (Рим. 9; 30–32). То значи да је неверје Јевреја било узрок зла, а њихово неверје потицало је од гордости (надмености). У почетку су имали више него незнабошци, односно, имали су Закон, познање о Богу и остало, о чему говори Павле. Међутим, чим су након доласка Христовог видели да се и они и незнабошци на основу вере подједнако призивају на спасење и да у делу вере обрезане нема никакву предност над преобраћеним незнабошцима, њихова гордост претворила се у завист, и нису могли да поднесу велико и неизрециво човекољубље Господње. До тога је дошло само због њихове надмености, злобе и човеконенависти (човекомржње).

2. Какву је штету вама, најнеразумнији од свих људи, нанела та брига Господња према другим народима? Зар су се наша блага умањила услед тога, што су и други добили удео у њима? Злоба је уистину слепа и ништа праведно не може да разуме. Мучећи се мишљу да ће и други добити удео у оним истим правима, окренули су мач против самих себе и лишили се човекољубља Божијег. То је, међутим, захтевала праведност. **Речено је: Пријатељу, не чиним ти неправду... Ја хоћу и овоме последњем да дам као и теби (Мт. 20; 13–14).** Њима, међутим, не доликују ове речи. Иако се расрдио, најамник који се помиње у Еванђељу могао је да укаже на свој целодневни труд, на тежину, жегу и зној. Шта би они могли да кажу? Ништа слично, јер су код њих постојали само немар, неуздражање и мноштво порока због којих су их стално разобличавали пророци и којима су, као и незнабошци, жалостили Бога. Указујући на то, Павле је рекао да нема разлике између Јеврејина и Јелина (Грка)... **јер сви сагресише и лишени су славе Божије; а оправдавају се даром, благодаћу његовом, кроз искупљење које је у Христу Исусу (Рим. 3; 23–24).** Апостол о тој теми душекорисно и веома мудро говори у читавој овој глави Посланице. Непосредно пре тога, он каже да су Јевреји заслужили још већу казну: Који под законом сагресише, по закону ће се судити (Рим. 2; 12), тј. судиће им се по далеко строжијем суду јер ће их, осим природе, оптуживати и закон. И неће им се судити само због тога, него и зато што су узроковали хулу на Бога међу незнабошцима. Вас ради, речено је, на име моје хули се међу незнабошцима (Ис. 52; 5, упор. Рим. 2; 24). То их је посебно разјарило, јер се и онима, који су поверовали из обрезанја, та околност учинила чудном. Због тога су и оптужили Петра, када се из Цезареје (Кесарије) вратио међу њих, будући да се дружио с необрезанима и да је јео заједно с њима. Чак и након што су разумели одлуку Божију, још увек су се чудили због изливања дарова Духа Светога на незнабошце. Тим чуђењем су показали да нису очекивали да се нешто такво догоди. Знајући да их то посебно вређа, апостол је све усмерио ка томе да уништи њихову гордост и да угуши њихову надмену умишљеност. Погледај како он то чини. Он најпре расуђује о незнабошцима и показује да ни у чему немају никаквог оправдања нити наде у спасење. Након што је помно разобличио и њихово изопачено учење и нечистоту њиховог живљења, он своје речи усмерава на Јевреје. Понављајући све што је о њима изрекао пророк, говорећи да су преступници,

неискрени, лукави, да су непотребни, да ниједан од њих не тражи Бога него да су се сви удаљили од њега и слично, апостол додаје: Знамо да оно што закон говори, говори онима који су у закону, да се свака уста затворе и сав свет да буде крив Богу... јер сви сагрешите и лишени су славе Божије (Рим. 3; 19, 23). Због чега се гордиш, Јеврејине? Зашто имаш тако високо мишљење о себи? Твоја уста су затворена, твоја самоувереност поништена, и ти, заједно са целим светом, подлежеш суду; и теби је, као и другима, потребно оправдање. Дакле, чак и ако си праведан пред Законом и имаш велику одважност пред Богом, није требало да завидиш онима који су могли да буду помиловани и спасени човекољубљем Божијим. Крајње је рђаво једити се због добробити других а посебно уколико она нимало не шкоди теби самом. Уколико би спасење других шкодило твојој добробити имао би основе да се једиш, иако то није својствено човеку који се научио мудрољубљу. Међутим, ако казне других не увећавају твоју награду, нити их њихова добробит умањује, зашто мучиш самога себе због тога што се и други спасава? Као што сам рекао, није ти доликовало да се једиш због тога, што је и незнабошцима благодаћу даровано спасење, чак и кад би ти био међу људима најдостојнијим похвале. Међутим када се ти, будући у томе крив пред Господом исто као и незнабошци и изазвавши Његов гнев, уз то и срдиш због туђе добробити и мислиш о себи тако високо као да тобоже само ти имаш право на благодат, онда си, више него други, заслужио тешке муке, не само због зависти и надмености него и због крајње неразборитости. **Одгајио си у себи корен сваког зла – умишљеност.** Због тога је један мудрац и рекао: Гордост је почетак греха (Сирах 10; 15), односно, корен, извор и мајка. Кроз њу се и првостворени лишио блаженог стања. Због ње је и ђаво, који га је обмануо, пао са висине свог достојанства. Сазнавши да тај грех може да збаци и са самих небеса, то гнусно створење је изабрало тај пут да би Адама лишило тако велике части. Погордивши га обећањем једнакости са Богом, он га је на тај начин свргнуо и збацио у саму дубину ада. Уистину, ништа толико не отуђује од човекољубља Божијег и не предаје огњу пакленом, као умишљеност. Када је она у нама, сав наш живот постаје нечист, чак и кад бисмо се подвизавали у целомудрености, девствености, испосништву, молитвама, милостињи и другим врлинама. Мрзак је Господу ко је год поносита срца, каже се у Писму (Приче Сол. 16; 5). Дакле, ако хоћемо да будемо чисти и слободни од казне приуротљене за ђавола, обуздајмо надменост духа и одсецимо умишљеност. Саслушај шта Павле каже о томе да ће горди нужно бити кажњени као и ђаво: Не новокрштен, да се не би погордио и упао у осуду ђавољу (1. Тим. 3; 6). Шта то значи: у осуду? То значи исто што и казна. **Како да избегнемо ту несрећу? Избећи ћемо је ако будемо размишљали о својој природи, о мноштву наших сагрешења, о страхови будућих мучења, о томе да ће се показати да оно, што нам се сада чини блиставо, није ништа боље од траве и да ће увенути као пролећни цветови.** Ако се често будемо тога присећали и ако се будемо опомињали људи који су извршили велике подвиге, ђаволу неће бити лако да нас погорди, ма колико да се трудио, и неће моћи да нас саплете већ у првим корацима. Нека вам Бог, Бог смиренних, благи и милосрдни, подари срце скрушено и смирено. Тако ћемо бити способни да лако испунимо и све остало у славу нашег Господа Исуса Христа, кроз Којег и са Којим нека је слава Оцу и Светоме Духу у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ДЕСЕТА

Својима дође, и своји Га не примише (Јн. 1; 11)

1. Бог Човекољубац и Доброчинитељ све чини и устројава тако, возљубљени, да бисмо ми блистали врлином. Желећи да будемо побожни, Он **све који то желе** призива и привлачи к Себи, и то једино приволевањем и доброчинствима, а без икаквог насиља и принуде. Због тога су Га, кад је дошао, неки прихватили а неки нису. Он не жели да било ко буде Његов слуга противно својој вољи или под принудом. Напротив, Он хоће да Му сви слободно и добровољно служе, и да спознају сладост тог служења. Имајући потребу за служењем робова, људи их везују законом о ропству и противно њиховој вољи. Бог, међутим, Којем ништа није нужно и Који нема потребе сличне нашим, све твори искључиво ради нашег спасења и у томе чини да сами себи будемо господари. Због тога ни оне, који то не желе, не излаже никаквом насиљу или принуди. Он има у виду само нашу корист. Бити увучен у служење противно својој вољи исто је што и уопште не служити. Зашто онда Он, рећи ћеш ти, кажњава оне који не желе да Му се потчине? Зашто онима, који не слушају Његове заповести, прети паклом? Зато што, будући исувише благ, Он брине о нама чак и онда, кад Му се не покоравамо, и не повлачи се чак ни онда, кад се ми удаљујемо и кад бежимо од Њега. Како смо се ми удаљили од првобитног пута доброчинства, тј. како нисмо хтели да идемо путем приволевања и добробити, Он нас је повео другим путем, путем кажњавања и мука, који је, наравно, веома тежак, али и неизбежан. Кад се занемари први пут, онда се нужно мора ићи другим (путем). И законодавци прописују многе и тешке казне за преступнике, али их ми не осуђујемо због тога него их, напротив, још више уважавамо због одлука о кажњавању. Иако често чак и не знају ко ће касније користити помоћ њихових одлука, брину се о уређењу нашег живота тиме, што врлинским људима указују поштовање а порочне људе који нарушавају спокојство, кроте казнама. Ако већ поштујемо и волимо такве законодавце, зар онда нисмо далеко више дужни да осећамо страхопоштовање пред Богом, и да Га љубимо због толике Његове бриге о нама? Разлика између бриге законодаваца и Божијег промисла о нама је безгранична. Уистину, неизрециво је богатство Његове благости, и превазилази свако разумевање. Запази ово: Својима дође, али не због неке Своје потребе (јер сам већ рекао да Божанству ништа није потребно), него да би Својима чинио добро. И поред тога, своји нису примили него су одбацили Онога, Који им је дошао због њихове користи. И то није све: протеравши Га из винограда, они су Га убили (в. Лк. 20; 10). Без обзира на то, Он их није спречавао да се покају. Дао им је могућност да, само ако хоће, и после таквог безакоња својом вером у Њега очисте сва своја сагрешења, да се изједначе са онима који ништа такво нису учинили и који су Му приврженији. Да све ово што говорим није без основе и да није шала, јасно сведоче и околности у којима се нашао блажени Павле. Он је прогонио Христа, и то након Његовог распећа, а Његовог сведока Стефана убио је рукама других људи. Међутим, кад се покајао, осудио је самога себе због пређашњих сагрешења и притекао Ономе, Којег је прогонио. Он га је одмах присајединио Својим пријатељима, и то оним најближим, поставивши њега, хулитеља и прогонитеља, за проповедника и учитеља читаве васељене. Ни он сам се није стидео да проповеда о томе. Задивљен човекољубљем Божијим, он је у својим списима, као на стубу, изложио све своје безочности и пред свима их показао. Сматрао је да ће бити боље ако свима предочи свој претходни живот, чиме ће се јасније испољити величина дара Божијег, него да сакрије неизрециво и неисказано човекољубље Божије, зато што он не жели да пред свима покаже своју пређашњу заблуду. С тим циљем он ту и тамо помиње о прогонима, клеветама и својим нападима на Цркву. На једном месту каже: Нисам достојан назвати се апостол, зато што гоних Цркву Божију (1. Кор. 19; 9), на другом: Христос Исус дође у свет да спасе грешнике од којих сам први ја (1. Тим. 1; 15) а на трећем: Јер сте чули моје живљење некад у јудејству, да одвише гоних Цркву Божију и пустоших је (Гал. 1; 13).

2. На тај начин је Павле, у виду својеврсне награде Христу за дуготрпљење према њему, показивао каквог је непријатељског и непријатног човека Господ спасао. С великом одважношћу казивао је о тој великој бици коју је у почетку ревносно водио против Христа. Он истовремено улива и добру наду онима, који очајавају због самих себе. Христос га је, како он каже, због тога и помиловао, да би најпре на њему показао Своје дуготрпљење и преизобилно богатство Своје благодати. Био је то пример онима који су након тога могли да поверују у Њега и да задобију вечни живот, иако су њихови греси превршили сваку наду у опроштај. Указујући управо на то, и Еванђелиста каже: Својима дође, и своји Га не примише. Одакле је дошао Свагдапостојећи, Онај Који све испуњава? Које је место лишио Свог присуства Онај Који у Својој руци држи све и над свим влада? Он никакво место није напустио (како је то могуће?), и то се извршило по Његовом снисхођењу ка нама. Иако је био у свету, није изгледало као да се у свету налази јер је био непознат. Напослетку се јавио, благоизволевши да се обуче у наше тело, и Еванђелиста само то Његово јављање и снисхођење назива доласком. Достојно је дивљења што се ученик не стиди унижења Свог Учитеља, него храбро описује увреде које су Му нанете. То може да послужи као вредан доказ његовог правдољубивог духа. Уосталом, ако би се и стидео, требало би да се стиди због оних који су увреде нанели, а не због Оног Који је увреду претрпео. Он се још више прославио тиме што, и после таквих увреда, тако промишља о онима који су Га вређали. Они су се пак пред свима показали као неблагодарни и презрени јер су као непријатеља одбили Оног, Који им је приступио са толиким благом. Себи нису нашкодрили само на тај начин, него и тиме што нису задобили оно, што су достигли они који су Га примили. А шта су они добили? **Онима који Га примише даде власт да буду чеда Божија (ст. 12).** Због чега нам ти, блажени, не казујеш и о казнама оних, који Га нису примили, него нам само кажеш да су они били своји и да својега, који им је дошао, нису примили? Ниси, међутим, рекао шта ће они за то претрпети и каквом ће кажњавању бити изложени. Можда би их тако више уплашио и можда би претња омекшала њихову грубу надменост? Због чега си то прећутао? И која би друга казна могла бити већа од тога што, имајући могућност да постану чеда Божија, нису то постали него су сами себе добровољно лишили такве племенитости и части? Уосталом, њихова казна није ограничена само на то што они неће примити никакво благо. Њих ће сусетићи и неугасиви огањ, што Еванђелиста јасније открива у наставку. Сада он опет говори о неизрецивом благу, које се дарује онима што су примили Господа и та блага укратко изображава следећим речима: А онима који Га примише даде власт да буду чеда Божија. Било да су то робови или слободни, било да су Јелини, варвари или Скити, мудри или простодушни, мушкарци или жене, деца или старци, угледни или неугледни, богати или сиромашни, старешине или обичан народ, сви су, каже Еванђелиста, удостојени једне части. Уклонивши неједнакост световних звања, вера и благодат Духа је свима њима дала једно обличје, у све је утиснула један лик – царски. Шта се може упоредити с таквим човекољубљем? Син Божији се није устручавао да чедима Божијим придружи ни царинике, и пастире, и слуге, и најнезнатније људе, од којих су многи били повређених телесних удова и са многим недостацима. Таква је сила вере Његове, таква је величина благодати! Као што огањ, проникнувши у земљу у којој се налази метал од њега одмах начини злато, тако, и још боље, оне који се Њиме умивају крштење од блатњавих чини златнима када Дух, слично огњу, проникне у наше душе и, спаливши у њима лик блатног износи, као из пећи, лик небеског, лик нов, светао и блистав. Због чега Еванђелиста није рекао: учинио их је чедима Божијим него даде им власт да буду чеда Божија? Да би показао да је потребно много бриге да би се током читавог живота сачувао чист и неповређен онај образ (лик) усиновљења који је у нас утиснут приликом крштења. Истовремено, тиме хоће и да покаже да нам ту власт

нико не може одузети, уколико је се сами не будемо унапред лишили. Ако они, који су од људи добили пуномоћ, имају готово исту такву силу као и они који су им пуномоћ дали, онда ћемо још више ми, добивши од Бога такву част, уколико не учинимо ништа недостојно те власти, бити од свих силнији, јер је од свих виши и савршенији Онај, Који нам је пренео такво достојанство. Еванђелиста хоће да покаже и то да благодат не долази другачије него само онима који је сами желе и брину о њеном задобијању. Таквим људима и предстоји да постану чеда. Међутим, ако најпре сами људи то не желе, дар неће ни доћи, и благодат у њима ништа неће створити.

3. Еванђелиста, дакле, на свим местима одбацује принуду и показује човекову слободу воље и самосталност, што је и овде исказао. **У тим великим тајнама Богу припада једно – даровање благодати, а човеку друго – показивање вере.** Од човека се затим захтева много бриге на очувању чистоте, јер није довољно само да поверујемо и да се крстимо. Ако желимо да задобијемо савршену светлост, морамо водити живот који је тога достојан. Бог је то препустио нама самима. У крштењу се извршава наш тајинствени препород и очишћење од свих претходних грехова. Међутим, од наше воље и брижљивости зависи хоћемо ли након тога живети у чистоти и чувати се од сваке скверни. Због тога нам Еванђелиста помиње и сам начин духовног рођења. Он га пореди са телесним рођењем и указује на његово превасходство, говорећи: **Који се не родише од крви ни од жеље телесне, ни од жеље мужевљеве него од Бога (ст. 13).** Он је то рекао зато да бисмо спознали ништавност и понизност нашег првог рођења од крви и телесне жеље и, насупротив томе, разумели важност и достојанство другог рођења по благодати, да бисмо стекли узвишену представу о њему, представу достојну дара од Онога Који нас рађа на тај начин а затим, са своје стране, показали велику бригу о њему. Ми смо уистину дужни да страхујемо да немаром и пороцима касније не оскрнавимо ту прекрасну одежду и да не будемо избачени из брачне ложнице, као оних пет лудих девојака или онај који није имао свадбено рухо. И тај човек је био међу гостима, и он је био позван. Међутим, када је након позива и такве части показао непоштовање према Оном Који га је позвао, добио је несрећан удео, достојан многих суза. Дошавши зато да би био учесник у светлој гозби, он не само да је био протеран одатле, него је свезаних руку и ногу био бачен у таму најкрајњу, где је предат вечном и непрестаном плачу и шкргуту зуба. Нећемо, дакле, возљубљени, мислити да је само вера довољна за спасење. Ако не покажемо чист живот, него се појавимо у одеждама какве не приличе нашем блаженом призиву, ништа нас неће спасти од истих таквих страдања, каквима је био предат овај несрећник. Зар није чудно да Самом Богу и Цару није мрско да ниске, незнатне и безвредне људе са раскрснице доведе за своју трпезу, а да ми показујемо такву безосећајност и да у таквој части не бивамо бољи, него и након призива остајемо у оном истом злу, газећи на тај начин неизрециво човекољубље Онога Који нас је позвао. Он нас, међутим, не изгони из чудесног мноштва призваних него ми сами себе удаљујемо одатле. Са Своје стране, Он је учинио све: приредио је свадбену гозбу, припремио трпезу, послао гласнике, примио званице и указао нам сваку другу част. Ми смо, међутим, својим нечистим одеждама, тј својим грешним делима, увредили и Њега и све присутне на гозби и на свадби, због чега смо праведно протерани одатле. Указујући на тај начин поштовање свадбеној гозби и званицама, Цар одатле истерује све безочне и бестидне. Ако би Он оставио одевене у такве одежде, онда би самим тим показао непоштовање према осталим званицама. Нека Бог не да никоме, ни нама ни било коме од људи, да осетимо тај гнев Онога Који нас је позвао. То је због тога и написано унапред да, уразумљени претњама Писма, не бисмо и заиста довели себе до такве несреће и казне. Напротив, нека нам речи Писма буду довољне да на такав призив одговоримо светлом одећом, коју нека сви ми задобијемо благодаћу и

човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, са Којим нека је Оцу и Светом Духу слава, сила и част, сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ЈЕДАНАЕСТА

И Логос постаде тело, и настани се међу нама (ст. 14)

1. Пре него што приступим тумачењу еванђелских изрека, хоћу да од свих вас затражим једну услугу и немојте одбити моју молбу. Од вас нећу тражити ништа што је тешко и напорно. Та услуга неће користити једино мени, који је примам, него и вама који је пружате, а можда ће вама бити и далеко кориснија. Шта је то што хоћу да затражим од вас? Нека свако од вас неколико дана унапред узме у руке онај одломак из еванђеља који ћемо у цркви читати у први дан по суботи или у саму суботу. Нека га код куће пажљиво и више пута прочита и нека размотри његов садржај, дубоко проничући у њега. Нека запази шта је тамо јасно а шта нејасно, шта је привидно противуречно, иако у ствари није такво. Када о свему размислите, саберите се овде да слушате беседе. Од такве усрдности имаћемо велике користи и ви и ја. Неће нам бити потребно много труда, да вам објаснимо силу изреке ако ваш ум претходно усвоји представу о њој. На тај начин ћете се изоштрити и боље ћете разумети оно што слушате, не само ради ваше сопствене поуке него да бисте и друге поучили. Будући да је много оних који су дошли овамо да слушају само зато што су на то приморани и који ће сада истовремено морати да проникну у све – и у саму изреку и у наша тумачења, напомињем да они неће имати велике користи, макар ми на то употребили и читаву годину. Зар је то уопште и могуће кад се они само узгред и само овде, за кратко време, занимају поукама? Ако се пак неко буде позивао на послове и бриге, на недостатак времена због мноштва јавних и личних послова, онда је, као прво, за велику осуду управо то, што се бави толиким мноштвом послова, тако да је везан светским бригама и нема нимало слободног времена да би се бавио стварима које су неопходније од свих осталих. Као друго, то је само оправдање и изговор, у чему их разобличују пријатељски скупови, време проведено у позоришту и одласци на коњске трке, где често проводе по читав дан. Међутим, нико се у тим случајевима не жали на мноштво послова. Кад су у питању неважне ствари, нико од вас се не изговара и може да нађе много слободног времена. Међутим, кад је потребно да слушате реч Божију, онда вам се чини да је то сувишно и безначајно и да на то не би требало употребити ни најмањи део слободног времена. Да ли су људи, који тако размишљају, достојни чак и да дишу или да гледају ово сунце? Ти нерадни људи имају и други изговор, који је још више неоснован. Наиме, они говоре да тобоже нису набавили и да немају књиге Светог Писма. Међутим, кад су у питању богати, смешно би било да уопште и расправљамо о таквом изговору. Што се тиче сиромашних који се, према мом мишљењу, углавном тиме и изговарају, желео бих да питам: зар сваки од њих нема довољно алата за занат којим се бави, а што је сасвим исправно, јер би им иначе претило крајње сиромаштво? Зар није бесмислено да се ту не изговарате сиромаштвом и да се трудите да ни у чему не оскудевате, а да се тамо (у цркви), где можете задобити тако велику корист, жалите на недостатак слободног времена и на сиромаштво? Уосталом, уколико би неки уистину били толико сиромашни, ипак би из онога, што се овде стално чита, могли бар унеколико да се упознају са садржајем божанственог Писма. Уколико вам се то чини немогућим, онда то није без разлога. Много је оних који долазе да слушају без велике усрдности, као да у одређено време извршавају неку дужност, а затим се одмах враћају кући. Ако пак неки и остану, ни по чему нису бољи од оних који оду, будући да су само телом присутни овде са нама. Међутим, да вас не бисмо исувише оптеретили

разобличењима и да не бисмо све време изгубили на прекоре, приступићемо еванђелским изрекама. Време је да се наша беседа окрене предложеној теми. Само, будите пажљиви, да не бисте изгубили ништа од онога што се овде говори. **И Логос постаде тело каже Еванђелиста (ст. 14) и настани се међу нама.** Рекавши да су се они, који су примили Логоса, родили од Бога и постали чеда Божија, он излаже разлог и узрок те невиђене части. Разлог је тај што је Сам Логос постао тело и што је примио обличје слуге. **Будући истински Син Божији, Он је постао и Син Човечији, да би синови човечији постали чеда Божија.** Узвишено које општи са униженим ни најмање не губи на сопственом достојанству, док се унижено на тај начин уздиже из своје унижености. Тако се догодило и у Христу. Он тим снисхођењем ни најмање није унизио сопствену природу, док је нас, који смо свагда седели у мраку и унижењу, узнео ка неизрецивој слави. Тако се ни цар, који пажљиво и благонаклоно беседи са сиромашнима и нишчима, ни најмање не стиди самога себе, док сиромашнога пред свима чини истакнутим и почаствованим лицем. Ако у случају пролазног људског достојанства општење са нижим ни најмање не штети вишем, онда се то утолико пре може рећи за непропадљиво и блажено Суштаство, у Којем не постоји ништа пролазно, у Којем нити се шта увећава, нити се шта смањује, него непроменљиво и вечно поседује сва савршенства. Дакле, када чујеш да Логос постаде тело, не збуњуј се и не колебај. То не значи да се само Његово суштаство претворило у тело (безбожно је то и помислити) него да је, остајући то што јесте, на тај начин прихватило обличје слуге.

2. Зашто је Еванђелиста употребио реч постаде? Зато да би јеретицима затворио уста. Постоје они који тврде да је све, што се тиче оваплоћења, тобоже уобразиља, обмана чувстава и претпоставка, Желећи да потпуно побије њихову хулу, Еванђелиста је употребио израз постаде, намеравајући да тиме покаже да то није била измена суштаства, него примање истинског тела. Као што речима: Христос нас је искупио од проклетства закона поставши за нас проклетство (Гал. 3; 13) Писмо не говори да се Његово суштаство, напустивши сопствену славу, претворило у проклетство (то не би помислили ни демони, него само потпуно безумни људи, лишени здравог разума, толико је то безбожна и истовремено безумна мисао) него да је Он примио на Себе проклетство које је изречено нама, да ми не бисмо остали под проклетством, тако је и овде речено да Логос постаде тело, не изменивши Своје суштаство у тело и само га прихватајући, док је само суштаство остало недирнуто. Ако пак кажу да је Бог, будући свемогућ, могао и да се претвори у тело, ми ћемо одговорити да Бог није другачије свемогућ него остајући Бог. Ако би Он допустио да у Њему Самом дође до измене, и то до измене на горе, како би онда био Бог? Измена је потпуно несвојствена непропадљивом Суштаству. Због тога је пророк и рекао: Ти си исти и година Твојих неће нестати (Пс. 101; 28). То Суштаство је изнад сваке измене. Не постоји ништа што је од Њега превасходније, што би Он напредовањем могао да достигне. И шта ја то кажем: превасходније? Не постоји ништа што Му је једнако или бар блиско. Према томе, ако би се Бог изменио, морао би претрпети измену на горе. Међутим, Он тада не би био Бог. Нека се та хула окрене на главу оних, који је изричу. А да је реч постаде изговорена због тога да оваплоћење не бисте прихватили као измишљотину, приметићете из онога што следи, где Еванђелиста објашњава свој израз и побија безбожну мисао. **И настани се међу нама**, тј, као да каже: не подознавај ништа неприлично у односу на реч постаде. Ја не говорим о измени тог неизменљивог Суштаства, него о Његовом настањивању и обитавању међу нама. Онај, који негде живи, није исто што и оно где живи, него је нешто сасвим другачије од тога. Једно се настањује у другом; другачије не би ни било настањивања, јер се нико не настањује у самоме себи. У односу на природу говорим нешто друго. Кроз сједињење и општење,

Бог Логос и тело су једно, али не у смислу да је дошло до било каквог мешања или поништавања природе, него тако што се образовало неко њихово неизрециво и неисказиво сједињење. А како је до тога дошло, немој ни да питаш! То се догодило онако, како то само Он зна. Какво је, међутим, то обитавалиште, у којем се Он настанио? Саслушај шта каже пророк: Поново ћу подићи палу скинију Давидову (Амос 9; 11). Пала је, уистину је неисцељивим падом пала наша природа, и била јој је неопходна та моћна десница. Она се не би могла ни усправити да јој Онај, Који ју је на почетку саздао, није пружио Своју десницу и да је није обновио свише, кроз препорађање водом и духом. Запази оно, што је страшно и неизрециво у том тајинству: Он за свагда обитава у тој скинији?. Он наше тело није обукао у намери да га опет остави него да га свагда има са Собом. А кад не би било тако, Он се не би удостојио царског престола, нити би Му се клањале све вишње војске ангела, архангела, престола, господстава, начала и власти. Која реч, и који ум може да искаже тако велику част, уистину натприродну и дивну, указану нашем роду? Који ангео? Који архангео? Никада и нико, нити од небеских, нити од земаљских. Таква су дела Божија и тако су велика и натприродна Његова добротинства, да их ниједан људски језик, па чак ни анђелска сила, не може у потпуности изразити. Зато ћемо и ми беседу завршити ћутањем, напоменувши вам само да том нашем великом Доброчинитељу узвратите платом, која ће се, опет, окренути у нашу корист. Та плата се састоји у ревносној бризи о нашим душама. И то је дело Његовог човекољубља, јер Он, немајући потребе ни за једним од нас, као Своју плату прихвата нашу бригу о сопственој души. Зато је крајње безумно и достојно највеће казне када ми, удостојивши се тако велике части, са своје стране не узвратимо колико год је у нашој моћи, при чему корист од тога опет имамо једино ми сами. Поред тога, за тај наш труд приурочена су нам безбројна блага. Прославимо због свега тога Бога Човекољупца, не само речима него далеко више делима, да бисмо добили и будућа блага, којих нека се сви ми удостојимо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, кроз Којег и са Којим нека је слава Оцу са Светим Духом у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ДВАНАЕСТА

И видесмо славу Његову, славу као Јединороднога од Оца, пун благодати и истине (ст. 14)

1. Можда вам се оно, што смо јуче рекли, учинило као исувише неугодно и тешко, јер смо многе прекоревали и разобличавали због лењости. Да смо то учинили само у намери да вас ражалостимо, онда би сваки од вас с правом негодовао. Међутим, ми смо угодност речи занемарили ради ваше користи. Стога би требало да ви, макар и не желели да прихватите нашу бригу о вама, бар опростите таквој нашој љубави. Много смо страховали да ћете, уколико и поред нашег старања не будете желели да покажете усрдност при слушању, бити изложени утолико тежем одговарању за последице. Због тога смо принуђени да вас стално подстичемо и да вас будимо из сна, како не бисте изгубили ништа од онога што је речено. Само на тај начин можете одважно живети у овом веку, а у будућем (одважно) стати пред Христов престо. Међутим, како смо вас јуче довољно покренули, данас ћемо одмах приступити еванђелским изрекама. **И видесмо славу Његову, славу као Јединородног од Оца (ст. 14).** Ми је не бисмо могли видети, да нам се није јавио у телу које је прихватио. Ако ни Мојсеју, који је био исте природе као и ми, ондашњи људи нису могли да гледају лице само због тога што је оно било прослављено, ако је чак и праведницима био потребан покривач да би прикрили величину славе и да би се лик пророка чинио тихим и спокојним, како бисмо

онда ми, блатни и земнородни, могли да созерцавамо чисто Божанство, које је неприступачно и за саме вишње силе? Због тога се Он и настанио међу нама, како бисмо без опасности могли да Му приступимо, да беседимо с Њим и да Му се обраћамо.

Шта, дакле, значе речи: Славу као Јединородног од Оца? Прославили су се многи пророци: тај исти Мојсеј, Илија и Јелисеј, од којих је један био вазнет у огњеној кочији, док се други на уобичајени начин вазнео одавде. Након њих прославили су се Давид, три младића и многи други, који су и чудотворили. Чак су и ангели, јављајући се људима, откривали лучезарну светлост сопствене природе. Пророку се нису јављали само ангели него и херувими у великој слави, а такође и серафими. Удаљујући нас од свих тих бића и одвлачећи нашу мисао од творевине и славе нама сличних слугу, Еванђелиста нас уздиже на сами врх савршенства. Ми нисмо видели славу нити пророка, нити ангела, нити архангела, нити било ког другог створеног бића, ако још неко постоји, него славу Самог Владике, Самог Цара, Самог истинског Јединородног Сина, Самог нашег заједничког Господа. Израз као овде не означава уподобљење и поређење него потврду и несумњиво одређење. Еванђелиста на тај начин као да је рекао: видели смо славу каква доликује и каква је својствена Јединородном и истинском Сину Свецара Бога. Тако обично бива, и ја нећу одбити да своје речи потврдим на уобичајени начин, јер сад није потребно да говоримо ради лепоте речи и хармоничности беседе, него једино ради ваше користи. Због тога нас ништа не спречава да своје мисли потврдимо на начин какав је уобичајен за многе. А шта је то уобичајено за многе? Наиме, многи који виде цара украшеног и са свих страна блиставог од драгог камења, казујући другима о тој красоти, величанству и слави описују, колико је то у њиховој моћи, боју пурпурне одежде, величину камења, близину коња, златне амове, блиставе покриваче. Међутим, како описујући све то и још много тога, још увек нису у стању да речима искажу сав тај сјај, они сваког тренутка додају: "Шта још да кажем? Једном речју, као цар." Тим изразом, као, они не показују да је тај само сличан цару, него да је тај, о којем говоре, уистину цар. Тако је и Еванђелиста употребио израз као желећи да изрази највише и неупоредиво превасходство славе (Сина Божијег). Сви остали, и ангели, и архангели, и пророци, делали су само по заповести Божијој, док је Он делао са влашћу каква је својствена Цару и Господу. Због тога се народ и дивио што Он поучава као Онај, Који има власт.

2. Као што сам већ рекао, на земљи су се са великом славом јављали ангели – на пример, Данилу, Давиду и Мојсеју; они су, међутим, поступали као и све слуге, повинујући се свом Господу. Међутим, Христос се јавио као Владика и Сведржитељ, премда у смиреном и униженом обличју. Уосталом, твар је препознала свог Господа иако је био у том обличју. На који начин? Звезда која се појавила на небу довела је мудраце да Му се поклоне; многобројни ангели, који су се сабрали са свих страна, окружили су Га и клицали Му; неочекивано су се појавили и други проповедници; сви су, сусревши једни друге, оглашавали то неизрециво тајинство: ангели пастирима, пастири житељима града, Гаврило Марији и Јелисавети, Симеон и Ана онима што су долазили у храм. Радошћу се нису окрили само мушкарци и жене него и младенци, који још нису дошли на свет него су још увек били у мајчиној утроби. Ја, наравно, мислим на пустиножитеља, имењака овог Еванђелисте, који је заиграо у мајчиној утроби. Сви су оживели због наде у будућност. То се догађало непосредно после Његовог рођења. Када Се Господ открио у већој мери, догодила су се чуда која су превазилазила она претходна. То више није била звезда са небеса нити ангели и архангели, Михаило и Гаврило. Сада је Сам Отац, одозго, са небеса, обзнањивао о

Њему. Истовремено са Очевим гласом, над њим се појавио Утешитељ и отпочинуо на Њему. Због тога је Еванђелиста сасвим исправно рекао: Видесмо славу Његову, славу као Јединородног од Оца. Уосталом, то није речено само узгредно, него управо због онога што затим следи. О Њему нису благовестили само пастири, удовице и престарели мушкарци, него су и сама Његова дела казивала о Њему громкије од сваке трубе. На тај начин су се гласови о Њему и овде могли чути. И отиде глас о Њему по свој Сирији, каже Писмо (Мт. 4; 24). Све је и са свих страна оглашавало да је Сам Цар сишао с небеса. Демони су одасвуд бежали и удаљавали се, ђаво се посрамљено повлачио. Сама смрт се на почетку мало уплашила, да би касније била и сасвим уништена. Исцељена је свака болест, мртви су излазили из гробова, демони из ђавоиманих а болести из болних. Показала су се чудесна и дивна дела, која су пророци уистину желели да виде али их нису видели. Вид се опорављао, и тај жељени приказ, који су сви желели да виде – а то је начин на који је Бог створио Адама – Христос је показао свима, иако у умањеном облику, али у односу на најбоље делове тела. Одузети и распаднути удови крепили су се и сједињавали један с другим, умртвљене руке поново су се покретале, одузете ноге изненада су поскочиле, заграђене уши су се отварале, громким гласом ускликнуо је језик који је дотле био свезан немошћу. И као што опитан уметник васпоставља здање нарушено временом, тако је и Он васпоставио заједничку људску природу: откинуте делове је попуњавао, распаднуте и растргнуте сједињавао, а потпуно отпале обнављао. Шта тек да кажемо о васпостављању душе, које задивљује далеко више него телесно исцељење? Важно је телесно здравље, али је далеко важније здравље душевно, јер душа превасходи тело. И не само због тога, него и зато што телесна природа следи усмерење каквим Створитељ хоће да је поведе, и ниуколико се томе не противи. Душа, међутим, будући да има власт сама у себи и да има слободу дејствовања, не потчињава се увек Богу. Он пак не жели да је учини непорочном и врлинском противно њеној вољи и насилно, јер то онда не би ни била врлина. Она се мора приволети да слободно и добровољно постане таква, што је далеко теже од телесног исцељења. Он је, међутим и то учинио, и протерао сваки вид зла. И као што, исцељујући тела, Он није само вратио здравље него их је и довео у савршено стање, тако ни душу није само ослободио од крајње огреховљености, него ју је и уздигао на сами врх врлине. Тако је цариник постао апостол, прогонитељ, хулитељ и ненавидник постао је проповедник читаве васељене, мудраци (чаробњаци) су постали учитељи Јевреја, разбојник је постао житељ раја, блудница се прославила великом вером, Самарјанка је такође била блудница, али је почела да проповеда међу својим сународницима и, привукавши цео град, привела га Христу, Хананејка је вером и трпљењем постигла да из њене кћери буде истеран ђаво. Ученицима су се ускоро придружили и други, много гори од ових. Све је изненада изменило своје обличје: телесне и душевне болести преображавале су се у здравље и савршену врлину; при том се то није догодило само двојици, тројици, петорици, десеторици или двадесеторици људи, него су се великом брзином преобраћали читави градови и народи. А шта може изобразити мудрост правила, савршенство небеских закона, благоустројство равноангелског живота? Он ја међу нас увео такав начин живота, поставио такве законе и завео такве обичаје да су они, који су их усвојили, ускоро постајали ангели и уподобљавали се Богу онолико, колико је то нашим снагама могуће, иако су пре тога били гори од свих људи.

3. Наводећи сва та чудеса – чудеса у телима, у душама, у стихијама (елементима) и заповестима, неизрециве дарове узвишеније од самих небеса, законе, благоустројство, силу приволевања, обећања о будућем и, најзад, Његова страдања, Еванђелиста је изговорио те чудесне речи, испуњене узвишеним учењем: **Видесмо славу Његову,**

славу као Јединородног од Оца, пун благодати и истине. Ми се не дивимо само Његовим чудесима, него смо задивљени и Његовим страдањима – како је био прикован за крст, бичеван, шамаран, испљуван, како је трпео да Га по глави ударају они, чији је добротинитељ био. Тако и о свему овоме, што се чини понижавајућим, треба рећи то исто, као што и сам Еванђелиста све то назива славом. И заиста, то није било само дело промисла и љубави, него и неизрециве силе. Тада је и смрт била укинута, и проклетство поништено, и демони постиђени, и показао се тријумф над њима, и запис о нашим греховима био је прикован за крст. И док су се ова чудеса извршавала невидљиво, било је и оних, видљивих, која су показивала да је Он уистину Син Божији и Господ васцеле творевине. Док је Његово тело још висило на крсту, сунце је сакрило своје луче, земља се уздрмала и прекрила тамом, гробови су се отворили, недра земље су се потресла и мноштво умрлих устало је и дошло у град Јерусалим. Након тога, кад је на двери Његовог гроба положено камење и кад су стављени печати, Он, мртав, распет и прикован устао је и једанаесторицу Својих ученика испунио неком непобедивом и божанственом силом, послао их свим људима, по читавој васељени – да исцељују њихову заједничку природу, да поправљају начин живота, да по читавој земљи шире познање небеског учења, да уништавају силу демонску, да нам откривају велика и неизрецива блага, да нам благовесте бесмртност душе и вечни живот тела, награде које надвисују сваки ум и које се никад не могу окончати. Предочавајући себи све то, па и више од тога, што је знао али се није одлучио да напише (јер то ни у сав свет не би стало, како и сам каже: **Ни у сами свет не би стале написане књиге – Јн. 21; 25**), блажени Еванђелиста је ускликнуо: Видесмо славу Његову, славу као Јединородног од Оца, пун благодати и истине. Они, који су се удостојили да виде и чују тако велика чудеса и да добију тако велики дар, треба да покажу и живот достојан учења, како би се удостојили будућих блага. Наш Господ није дошао само због тога да бисмо овде гледали Његову славу, него (да бисмо је гледали) и у будућем веку. Због тога је Он и говорио: **Оче, хоћу да они које си Ми дао буду са Мном, да гледају славу Моју (Јн. 17; 24)**. Ако је Његова овдашња слава била толико блистава и величанствена, шта онда да кажемо о тој Његовој слави? Она се не открива на пропадљивој земљи нити пред бићима одевеним у смртна тела каква су ова сада, него у непропадљивој и бесмртној творевини, и са величином која се никаквим речима не може изобразити. О, блажени су, три пута и бесконачно блажени они, који се удостоје да созерцавају ту славу! О њој говори и пророк: Безбожник... не гледа славу Господњу (в. Ис. 26; 10). Нека нико од нас не буде одбачен и недостојан да је гледа! Ако се пак не будемо њоме наслађивали, онда ће се и за нас праведно рећи: боље би било да се нису ни родили. Због чега ми живимо? Због чега дишемо? Због чега постојимо, ако се не удостојимо таквог созерцања, ако никоме од нас тада не буде дозвољено да гледа нашег Господа? Ако онај, који није видео сунчеву светлост, живи животом који је гори од сваке смрти, колико тек морају страдати они, који су лишени те светлости? Овде се у том лишавању и састоји несрећа, док се тамо не састоји само у томе; уосталом, чак и кад би у томе била сва несрећа, казна опет не би била једнака, и будућа би била неупоредиво тежа од садашње, као и што је то Сунце неупоредиво превасходније од овдашњег. Осим тога, требало би очекивати и друге казне. Ко се не удостоји да види ту светлост, тај неће само бити бачен у таму него ће и горети у неугасивом огњу, топиће се у њему, шкргутати зубима, трпети друге, небројене муке. Према томе, нећемо бити немарни према самима себи, нити ћемо због краткотрајног немара и небриге изложити себе вечној казни. Напротив, бићемо будни и трезвеноумни, све ћемо делати и устројавати тако, да се удостојимо те вечне насладе и да се избавимо од огњене реке, која уз велику хуку протиче испред страшног суда. Онај, ко једном упадне у њу, остаје тамо заувек и више нико не може да га избави од тих мука – ни отац, ни мајка, ни брат.

О томе говоре и пророци; тако један каже: Брат неће избавити; хоће ли избавити човек (Пс. 48; 8), док је Језекиљ говорио и више: Ако би у њој била ова три човека, Ноје, Данило и Јов... неће избавити синова ни кћери (Јез. 14; 14–16). Тамо постоји само једна заштита – заштита делима. Онај који је не буде имао, никаквим другим средством неће моћи да се спасе. Дакле, имајући све то у виду и размишљајући о томе, очистићемо своје животе и учинити их светлима, да бисмо одважно гледали Господа и достигли обећана блага, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа кроз Којега и са Којим нека је слава Оцу са Светим Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ТРИНАЕСТА

Јован сведочи о Њему и виче говорећи: Ово је Онај за Кога рекох: Који за мном долази испред мене је, јер пре мене беше (ст. 15).

1. Да ли се ми узалудно трудимо? Да ли можда сејемо на камену, и да ли наше семе, мимо наших очекивања, пада поред пута или у трње? Силно страхујем и стрепим да за нас земљоделство не буде бескорисно, али не зато што бих и сам могао да изгубим награду за труд. Дело учитеља није исто што и дело земљоделца. Ако после годишњих радова, после толиког напора и зноја, земља не донесе ништа вредно труда, често се дешава да земљоделац не може да нађе никакву другу утеху за свој рад, тако да се постиђен и ражалашћен са њиве враћа кући, жени и деци, немајући право да од некога затражи плату за дуготрајни труд. Нама, међутим, ништа такво не може да се деси. Нека обрађена земља и не донесе никакав плод; ако ми са своје стране уложимо сав потребан труд, Господ земље и наш Господ неће допустити да наше наде буду изневерене и даће нам плату. Писмо каже да ће сваки примити своју плату према свом труду (1. Кор. 3; 8), а не према исходу дела. А да је уистину тако, види се и из следећег: И ти, сине човечији, посведочи овом људима, па послушали или не послушали (Јез. 2; 5–6). Ево шта можемо дознати од Језекиља: ако је стражар обавестио да би требало бежати, он је избавио своју душу чак и ако га нико не буде послушао. И пред тога, иако имамо ту велику утеху и уверавање о награди за наш труд, када у делу нашег спасења не видимо успех не осећамо се ништа боље од оних земљоделца који уздишу, лију сузе и скривају се од стида. То је саучествовање учитеља, то је очинска брига. Мојсеј је могао да се избави од незахвалних Јевреја и да постане славни родоначалник другог, многобројнијег народа, јер му је то Господ обећао као човеку светом, Свом слуги и блиском и верном пријатељу. Мојсеј, међутим, није могао ни да слуша такве речи, и више је волео да пропадне заједно са повереним му народом, него да се спасе без њих и да задобије још веће достојанство. Такав треба да буде руководитељ душа. Чудно би било да неко, ко има рђаву децу, пожели да се назове оцем неке друге деце а не управо оне коју је он родио. Исто тако, било би чудно и кад бисмо ми стално мењали поверене нам ученике и присвајали старешинство час над овима а час над онима, и не осећајући ни према коме искрену благонаклоност. Нека у погледу вас никада не буде таквих подозрења. Уверени смо да ви избилујете вером у нашег Господа Исуса Христа, да љубите једни друге и све остале. Ово говоримо с намером да вас подстакнемо на појачану ревност и умножавање врлина. На тај начин, ваш ум ће проникнути у дубину учења које излажемо, али само уколико греховна нечистота не помрачи очи разума и не оштети њихову проницљивост и бистрину. Дакле, шта нам данас предстоји? Јован сведочи о Њему и виче говорећи: **Ово је Онај за Кога рекох: Који за мном долази испред мене је, јер пре мене беше (ст. 15).** Еванђелиста се на многим местима, и пре и после овог стиха, обраћа Јовану и износи његово сведочанство. Он то не чини узалудно

него веома разборито. Сви Јевреји су поштовали овог човека. Јосиф чак и узрок рата приписује његовој смрти и каже да је некада престони град због њега престао да буде град и, уопште, изговара о њему много тога похвалног. Желећи, дакле, да његовим именом постиди Јевреје, Еванђелиста их често опомиње на Претечино сведочанство. Остали еванђелисти често помињу древне пророке и на њих упућују слушаоце у свакој околности Његовог (Христовог) живота. Тако поводом Његовог рођења еванђелист каже: Ово се догодило да се збуди што је Господ рекао преко Исаије пророка говорећи: ето, девојка ће зачети и родиће сина, и наденуће Му име Емануил (Мт. 1; 22–23). Кад су Му претили злонамерници и кад су Га свугде брижљиво тражили, тако да је Ирод поубијао чак и сасвим малу децу, еванђелиста наводи речи пророка Јеремије: Глас у Рами чу се, плач и ридане и нарицање много, Рахиља оплакује децу своју (Мт. 2; 18, упор. Јер. 31; 15). Када се вратио из Египта, еванђелиста подсећа на Осију који је рекао: Из Египта дозвах Сина Својега (Мт. 2; 15). Тако поступају и остали еванђелисти. Овај пак Еванђелиста, Јован, који је узвишенији од осталих, износи најјаснија и најближа сведочанства. Он не указује само на давно упокојене пророке, него и на савременог сведока, који је указао на долазак Господа и крстио Га. Он не жели да сведочењем слуге да већу веродостојност речима Владике, него снисходи ка слабости слушалаца, као што ни многи Јевреји не би прихватили речи Господње да Он није узео обличје слуге и да гласом слуге није привукао слух саслужитеља.

2. Овде се при том устројавало и нешто друго, уистину достојно дивљења. Онај, ко похвално говори о себи, често побуђује подозрење својих слушалаца и на тај начин их окреће против себе, због чега и долази неко други да би сведочио о њему. С друге стране, већина се обично окупља на глас који јој је блискији и сроднији, јер га познаје боље него неки други. Због тога се и глас с неба зачуо само једном или два пута, док се Јованов глас свагда могао чути. Само су они, који су били изнад слабости народа и који су се ослободили свега чувственог, могли да слушају глас с небеса. Њима људски глас није био ни потребан, јер су се у свему повиновали вишњем гласу и њиме се руководили. Они, међутим, који су још увек били окренути ка земљи, били су покривени многим засторима, и њима је био потребан земаљски глас. Самом Јовану, који се већ у потпуности беше ослободио свега чувственог, није била потребна људска поука, јер је добијао наук са небеса. **Онај Који ме посла да крштавам водом, Он ми рече: на кога видиш да силази Дух и да остаје на Њему то је Онај (Који крштава Духом Светим), говорио је Јован (Јн. 1; 33).** Будући да су још увек били деца и да нису били у стању да се уздигну до тих висина, Јевреји су за учитеља имали човека који им, и поред тога, није говорио ништа своје, него им је обзнањивао вишња открочења. Шта, дакле, каже Еванђелиста? Јован сведочи о Њему и виче говорећи. Шта значи ово виче? Значи да проповеда одважно, слободно и без икакве стрепње. А шта он проповеда? О чему сведочи и виче? Ово је Онај за Кога рекох: Који за мном долази испред мене је јер пре мене беше. Ово сведочење је унеколико прикривено и не сасвим узвишено. Он не каже: ово је јединородни Син Божији, него: Ово је Онај за Кога рекох: који за мном долази испред мене је, јер пре мене беше. Птица неће за један дан у потпуности и одједном научити птиће да лете. Напротив, она их најпре изводи из гнезда, па им затим допушта да предахну, и тек онда их учи летењу. Другог дана томе додаје још нешто и на тај начин их неприметно и постепено уздиже на одговарајућу висину. Тако ни блажени Јован није одмах уздигао Јевреје ка горњем, него их је постепено учио да се уздигну са земље, говорећи да је Христос био пре њега. Ни то није било мало, јер је требало да слушаоци поверују да Човек, Који се још није јавио нити је сатворио чудеса, превасходи Јована, тако красног и славног човека којем су сви притицали и сматрали га за ангела. Јован се, међутим, трудио да у мисли слушалаца

усади да је Онај о Којем он сведочи, узвишенији од онога који сведочи, да је Онај Који ће доћи касније бољи од оног који је дошао пре, да је Онај Којег још нису видели бољи од оног којег познају и који се прославио. Погледај како он разборито износи сведочанство. Он не указује само на Оног Који се јавио, него и пре Његовог јављања проповеда о Њему. Управо такав смисао имају речи: Ово је Онај за Кога рекох... И Матеј приповеда да је Јован свима, који су долазили код њега говорио: Ја вас крштавам водом за покајање; а Онај што долази за мном јачи је од мене; ја нисам достојан ни да одрешим ремење са обуће Његове (Мт. 3; 11). Због чега је он то чинио и пре јављања Господњег? Да би сведочанство Оног, Који ће се јавити, на тај начин било лакше прихваћено, јер би мисао слушалаца већ била припремљена Јовановим речима, и да Његово обличје слуге не би нашкодило том сведочанству. Да су Јевреји видели самог Христа а да претходно ништа нису чули о Њему и да нису добили то велико и чудесно сведочење, истог тренутка би почели да противурече величанствености Његових речи. Он се пак обукао у тако смирен и уобичајен лик да су Му чак и Самарјанке, и блуднице, и цариници слободно прилазили и беседили с њим.

3. Да су Јевреји истовремено и слушали беседу и видели самог Христа, можда би се подсмехнули Јовановом сведочењу. Међутим, како су много слушали о Христу и пре Његовог јављања тако да је тиме, што је изговорено, била побуђена њихова пажња, догодило се управо супротно. На основу изгледа (обличја) Онога о Којем је сведочио Јован нису одбацили Његово учење него су, поверовавши ономе што је речено, прихватили да је он славнији од Јована. Израз: **Који за мном долази** значи: Онај Који ће после мене проповедати, а не Онај који је иза мене. То је код Матеја исказано речима: Онај што долази за мном ... (ст. 11), које се не односе на Његово рођење од Марије, него на почетак Његове проповеди. Да се то односило на рођење, онда не би било речено долази него дошао је, јер је у то време, кад је Јован то изговарао, Христос већ био рођен. А шта значе речи: **Испред мене је?** Значе да је Он славнији и достојнији поштовања, него ја. "Не мислите да сам само због тога што сам пре Њега дошао да проповедам, ја већи од Њега. Ја сам далеко мањи од Њега, и то толико мањи, да нисам достојан да се убројим ни међу Његове слуге." На тај начин речи испред мене је изражавају оно исто што је Матеј рекао на другачији начин: Ја нисам достојан ни да одрешим ремење на обући Његовој. Да се речи испред мене је не односе на Његово рођење, очигледно је из оног што је додато. Да је овим хтео да говори о Његовом рођењу, онда би додаток: Пре мене беше, био сувишан. Сви ви, наравно, знате да је потребно доказивати нејасне, а не јасне мисли. Ако би овде било речи о постојању, онда не би било неразумљиво што онај, који је пре рођен, мора бити први. Међутим, како Јован говори о достојанству, с правом се и бавимо решењем недоумице која се појавила. И вероватно су многи били у недоумици питајући се како то да је Онај, Који је касније дошао, стао напред, тј. да се показао као достојнији поштовања? За такво питање он без оклевања наводи узрок. Узрок је тај што је Христос по постојању пре Јована. "Христос није услед неког напредовања иза Себе оставио мене који сам дошао пре Њега, и Сам стао напред: Он је пре мене, иако је дошао после мене."

Ако је то, рећи ћеш ти, било изговорено о Христовом јављању људима и Његовом прослављењу међу њима, које је затим уследило, како то да се о ономе, што се још није окончало, говори као о нечему што је већ било? Он није рекао: биће него беше. Код древних пророка је, међутим, било уобичајено да о будућим догађајима говоре тако, као да су се они већ извршили. Тако, на пример, говорећи о Његовом убијању, Исаија не каже да ће као овца бити вођен на заклање, тј. не говори у будућем времену, него каже: Као овца на заклање вођен би (Ис. 53; 7). Он се у то време још не беше

оваплотио, али пророк о будућем догађају говори као да се већ десио. Ни Давид, предизображавајући крст, није рекао: "Пробошће руке моје и ноге", него Прободоше руке моје и ноге и Разделише одећу моју међу собом и за хаљину моју бацаху коцку (Пс. 21; 17. и 19). Говорећи о издајнику који се још не беше ни родио, он такође каже: Човек мога мира, у кога се уздах, који јеђаше хлеб мој, подиже на ме пету (Пс. 40; 10). На сличан начин он говори и о ономе, што се догађало на крсту: И дадоше ми за храну жуч, и у жеђи мојој напојише ме оцтом (Пс. 68; 22).

4. Хоћете ли да наставим, или ће и ово бити довољно? Ја тако мислим. Истина, ми овај одломак нисмо разрадили у свој његовој ширини, али смо зато проникли у његову дубину, а то није ништа мањи труд. Поред тога, страхујемо да ће ваша ревност ослабити ако вас прекомерно задржимо. Дакле, окончаћемо ово слово на доличан начин. А који је то доличан начин? Славословље какво доликује Богу. Међутим, Богу не доликује само славословље на речима него, далеко више, славословље на делима. Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и да прославе Оца нашега Који је на небесима, речено је у Писму (Мт. 5; 16). И уистину, возљубљени, не постоји ништа светлоносније од доброг начина живота. Изражавајући ту мисао, један од мудрих каже: Пут је праведнички као светло видело (Приче Сол. 4; 18). Оно не светли само онима, који својим делима упале светлост, него и њихове ближње руководи по правом путу. Налићемо јелеј у те светиљке, да би се огањ још више подигао и да би се показало изобиље светлости. Тај јелеј нема само сада велику моћ; у оно време кад су још увек приношене жртве, он је у великој мери превазилазио њихову силу. Милост хоћу, а не жртве (Ос. 6; 6 и Мт. 9; 13), и то је сасвим праведно. Онај жртвеник је бездушан, док овај има душу. Тамо све, што је положено на жртвеник, постаје плен огња, претвара се у пепео и прашину, у дим који бива развејан по ваздуху. Овде нема ничега сличног, а и плодови су сасвим другачији. То показује и Павле. Говорећи о богатству љубави према сиромашнима код Коринћана, он каже: Вршење ове службе не попуњава само све недостатке светих, него и побуђује многе на обилно захваљивање Богу... Кроз искуство ове службе они хвале Бога због ваше покорности исповедању еванђеља Христова и због простодушности у заједничарењу с њима и са свима (2. Кор. 9; 12–14). Видиш ли како се љубав према сиромашнима преображава у захвалност и прослављање Бога, у усрдне молитве и у ватрену љубав оних, којима је учињено добротинство? Свакога дана ћемо, возљубљени, приносити жртве на тај жртвеник. Те жртве су важније и од молитава, и од постова, и од многих других дела, али само уколико се приносе од праведног добитка и од таквог труда који је чист од сваког користољубља, пљачке и насиља. Бог прима такве дарове, док оне друге, њима супротне, одбацује и ненавиди. Он не жели да Га поштујемо жртвама од туђе несреће. Такве жртве су нечисте и непотребне, и пре ће разгневити него умилостивити Бога. Због тога се свесрдно морамо потрудити да, под видом служења, не ражалостимо Онога Којег хоћемо да поштујемо. Ако је Каин, приневши Богу лошије од онога што је имао, и при том никоме не учинивши неправду, ипак био изложен страшној казни, зар онда наша казна неће бити још тежа ако Му принесемо нешто што смо стекли пљачком и користољубљем? Бог нам је ову заповест?? и дао зато да бисмо ближњег љубили а не мучили. Онај пак који узима од другог па затим даје другом, не љуби него вређа и показује крајњу неправедност. Као што се из камена не може исцедити јелеј, тако ни из каменосрдног не може потећи човекољубље. Стога се немојте бринути само о томе да дате убогима, него и о томе да то не буде пљачкање од других. Уколико се будемо тако брижљиво понашали, онда ћемо се, по благодати Божијој, и од Бога удостојити великог човекољубља, помиловања и опроштаја у свему, у чему смо сагрешили током дугог времена, и избавићемо се огњене реке, из које нека

сви ми будемо истргнути, и нека задобијемо Царство небеско, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа кроз Којег и са Којим нека је слава Оцу са Светим Духом у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ЧЕТРНАЕСТА

И од пуноће Његове ми сви примисмо, и благодат на благодат (Јн. 1; 16)

1. Разрешавајући недоумицу оних који су расуђивали због чега је Христос, иако је почео да проповеда после Јована, стао испред и прославио се више од њега, Јован је, као што смо недавно рекли, додао: **Пре мене беше.** То је један разлог. Еванђелиста износи и други, који је изречен (у Еванђељу): **Од пуноће Његове ми сви примисмо, и благодат на благодат (ст. 16).** Затим наводи још један разлог. Који? **Јер се Закон даде преко Мојсеја, а благодат и истина постаде кроз Исуса Христа (ст. 17).** Шта значе, рећи ћеш ти, ове речи: **Од пуноће Његове ми сви примисмо?** Требало би да своју реч усмеримо управо ка томе. Његови дарови, каже Еванђелиста, нису позајмљени: Он је сам извор и сам корен свих блага – самосушти живот, самобитна светлост, самосавршена истина. Он то мноштво блага не задржава у Себи Самом, него га излива и на све остале; изливајући га у изобиљу, Сам свагда остаје пун; обогаћујући друге, Он Сам се ни у чему не умањује; свагда изливајући и делећи та блага, остаје у истом савршенству. А то, што ја имам у себи, каже Јован, то је позајмљено, јер ја сам то добио од Другога. То је нешто мало од свега, и личи на оскудну капљицу у поређењу с неизрецивом пучином и морем без обала. Боље речено, ни ово подобје не може да изобрази оно што се трудимо да искажемо: издвој из мора капљицу, и море се самим тим умањује, иако је то умањење неприметно. То се, међутим, не може рећи за овај извор: ма колико да га исцрпљујемо, он се ниуколико не смањује. Навешћемо још једно поређење, које је такође слабо и не успева да изрази оно што покушавамо да кажемо, али ће нас ипак, боље него ово прво, довести до изложене мисли. Замислимо извор огња, са којег се може запалити хиљада, две или три хиљаде светиљки. Зар сам огањ, и након што своју силу пренесе на толике светиљке, не задржава једну те исту пуноту? То је свима познато. Ако се у дељивим телима, која се умањују одузимањем честица, налази нешто такво што се, и после преношења своје силе другим телима, ниуколико не умањује, онда се то у далеко већој мери мора налазити у бестелесној и бесмртној сили. Ако је оно о чему овде говоримо (тј. огањ) и суштина и тело, ако се и дели и не дели, онда у погледу силе која потиче од бестелесне суштине далеко мање можемо да сумњамо да она није изложена ничему сличном.

Због тога Јован и каже: **Од пуноће Његове ми сви примисмо, и своје сведочење сједињује са Крститељевим (сведочењем).** Речи: И од пуноће Његове ми сви примисмо не припадају Претечи него Христовом ученику. Ево шта значе те речи: немојте мислити да ми, као људи који су много времена провели с Њим и с Њим делили трпезу, сведочимо само због благодарности. Ево, чак је и Јован, човек који Га раније није видео и који није боравио крај Њега, а видео Га је заједно са осталима тек у оно време кад Га је крстио, ускликнуо: Пре мене беше и тиме је све рекао. Међутим, сви ми – дванаест, три стотине, пет стотина, три, пет и десетине хиљада Јевреја и уопште, васцело мноштво верујућих и тадашњег, и садашњег, и будућег времена, добили смо од Његове пуноте. Шта смо добили? Благодат на благодат. Какву благодат уместо какве благодати? Нову уместо старе. Слично као што је постојала правда и правда, (по правди закона беспрекоран – Филипљ. 3; 6), вера и вера (из вере у веру – Рим. 1; 17), усиновљење и усиновљење (њихово усиновљење – Рим. 9; 4), слава и слава

(кад је славно оно што престаје, много ће више бити у слави ово што остаје – 2. Кор. 3; 11), закон и закон (закон Духа живота у Христу Исусу ослободи ме – Рим. 8; 2), служење и служење (њихово служење, речено је – 2. Кор. 3; 7–8, а на другом месту: Духом Божијим служимо – Филипл. 3; 3), завет и завет (учинићу с домом Израилевим и домом Јудиним нови завет, не као онај завет који учиних с очевима њиховим – Јер. 31; 31–32), освећење и освећење, крштење и крштење, жртва и жртва, храм и храм, обрезање и обрезање – тако постоји и благодат и благодат. Овде су, међутим, обрасци једно, а истина друго. И једно и друго има исто име, али не и исто значење. И на отисцима и на изображењима (сликама) човеком се назива и оно (фигура) што је насликано црном, и оно што је насликано белом бојом, као и оно што има своје сопствене боје. И статуа, без обзира да ли је глинена или камена, подједнако се назива статуом. Међутим, једно је образ (обличје) а друго истина.

2. Према томе, на основу сличности имена не смеш закључивати о истоветности ствари, као ни о њиховој разлици. Ако је постојао образ, он није био туђ истини. Међутим, како је у себи садржао само сенку, он је био нижи од истине. Каква је разлика међу свим овим наведеним појмовима? Хоћете ли да се посветимо тумачењу једног или два наведена појма? Тако ћете разумети и остале, и сви ћемо видети да су једни били лекције за децу, а други за снажне и одрасле људе, да су једни били дати као закон само за људе, а други као да су дати за ангеле. Одакле да почнемо? Хоћете ли да почнемо од самог усиновљења? Дакле, каква је разлика између старозаветног и новозаветног усиновљења? Оно прво је било част на речима, а ово друго и на делу. О ономе је речено: Богови сте и синови Вишњег сви (Пс. 58; 6), а о овоме: Који се од Бога родише (Јн. 1; 13). Како и на који начин? У купељи вечнобића и обновљења Духа Светога. Они су, и поред имена синова, имали дух ропства; иако су били почаствовани тим именом, остали су робови. Ми смо ослобођени, тако да смо ту почаст добили не само по имену него и у стварности. Указујући на то, Павле је говорио: не примисте духа ропства да се опет бојите, него примисте Духа усиновљења, којим вичемо: Авва, Оче! (Рим. 8; 15). Ми се називамо синовима као они који су рођени свише и који су, да тако кажемо, пресаздани. Ако би пак неко хтео да упозна старозаветни и новозаветни начин освећења, видео би да и ту постоји разлика. Стари су се тим именом (тј. именом светих) називали уколико нису служили идолима, ако нису блудничили и ако нису чинили прељубу. Ми, међутим, не постајемо свети само кроз уздржање од тих порока, него и кроз задобијање највиших савршенстава. Тај дар најпре добијамо самим наиласком Духа Светога, а затим и сопственим животом, који је далеко узвишенији од јеврејског. А да те речи нису самохвалисање, саслушај шта је речено онима: "Не гатајте, и не водите децу своју кроз огањ, јер сте свети народ" (в. 5. Мојс. 18; 10–12). Њихова светост се на тај начин састојала у удаљавању од паганских (незнабожачких) обичаја. Код нас, међутим, није тако: Да буде света, речено је, и телом и духом (в. 1. Кор. 7; 34). Старајте се да имате мир са свима и светост без које нико неће видети Господа (Јевр. 12; 14). Творећи светињу у страху Божијем (2. Кор. 7; 1). Зависно од тога на кога се примењује, реч свети не изражава увек једну исту мисао. Ми кажемо да је и Бог свет, али не онако, као што смо свети ми. Види шта каже пророк, саслушавши глас који је долазио од серафима: Погибох, јер сам човек нечистих усана, и живим усред народа нечистих усана (Ис. 6; 5), иако је овај пророк био свет и чист. Међутим, уколико о својој светости судимо по вишњем образцу, онда се показује да смо нечисти. Свети су ангели и архангели, свети су серафими и херувими. Међутим, постоји разлика између наше и светости вишњих сила. Могао бих да испитам и све преостале појмове, али видим да се беседа већ исувише одужила. Због тога ћу, оставивши даље испитивање, препустити вама самима да расудите о осталим предметима. Ви бисте код

куће могли да их упоредите и да уочите разлику међу њима, и да на сличан начин испитате и све остало. Кажите мудроме, и биће још мудрији (Приче Сол. 9; 9). На тај начин ћете ви окончати оно што смо ми започели. Сада пак морамо да се вратимо пређашњем редоследу ове беседе.

Рекавши да од пуноће Његове сви примисмо, Еванђелиста додаје: **благодат уместо благодати** и тиме показује да се и Јевреји спасавају благодаћу "Нисам вас изабрао ради вашег умножења, него ради ваших отаца", каже Бог. Ако од Бога нису изабрани по својој заслуги, онда је очигледно да су ту почаст добили по благодати. И сви ми смо спасени благодаћу, али не као они, и не у том, него у далеко важнијем и узвишенијем степену. На тај начин, ни наша благодат није таква. Нама није даровано само опраштање грехова (то нам је заједничко с њима јер сви сагрешише – Рим. 3; 23), него и оправдање, и освећење, и усиновљење, и благодат Духа која је далеко светлоносија и изобилнија. Кроз ту благодат смо постали возљубљени од Бога, али не као слуге (робови), него као чеда и пријатељи. Због тога је и речено: благодат уместо благодати. Дело благодати био је и домострој под Законом, па чак и само наше постање из небића. За какве смо претходне заслуге могли да добијемо ту награду, када нас уопште није ни било? То се догодило због тога што нам Бог у сваком случају претходи Својим добротворствима. И не само наше постање из небића него и моментално, непосредно након постања, поучавање о томе шта треба а шта не треба чинити, полагање тог закона у саму нашу природу и укоренивање у нас непоткупљивог суда савести – све су то дела највеће благодати и неизрецивог човекољубља. Дело благодати је и његово обнављање (тј. обнављање овог закона), након (његовог) изопачења, кроз писани закон. Требало би да они, који преступе једном дату заповест, буду изложени казнама и мучењима. То, међутим, није учињено: опет је уследило исправљање, и опет је дарован опроштај, али не по праву него по милости и благодати. А да је то уистину било по милости и благодати, саслушај шта каже Давид: Чини милостињу Господ, и суд свима онеправдованима. Казао је путеве Своје Мојсеју, синовима Израилевим вољу Своју (Пс. 102; 6–7), као и на другом месту: Дobar је и праведан Господ, зато ће закон поставити онима који греше на путу (Пс. 24; 8).

3. Добијање закона је, дакле, дело милости, саосећања и благодати. Због тога Еванђелиста, говорећи благодат уместо благодати, додавањем следећих речи још снажније показује величину дарова: **Јер се Закон даде преко Мојсеја, а благодат и истина постаде кроз Исуса Христа**. Видите ли како Јован Крститељ и ученик Христов (тј. Јован Еванђелиста) постепено узносе слушаоце ка све узвишенијем разумевању, припремивши их за то једноставнијим мислима? Упоређујући са собом Онога, Који неупоредиво све превазилази, Јован Крститељ тиме указује на Његово превасходство, због чега каже: Испред мене је, а затим додаје: јер пре мене беше. Еванђелиста исказује много више од њега (Крститеља), иако је и то још увек далеко испод достојанства Јединородног Сина. Еванђелиста га не пореди са Јованом, него са неким кога су Јевреји много више поштовали, и при том мислим на Мојсеја. Јер се Закон, каже, даде преко Мојсеја, а благодат и истина постаде кроз Исуса Христа. Запази његову разборитост. Он не пореди личности, него дела. Пошто је указано да дела једног превазилазе дела другог, чак би и неблагодарни нужно морали да прихвате такво учење и уверавање о Христу. Када сведоче сама дела, која су таква да се у погледу њих ни најмање не може сумњати нити у пристрасност, нити у непријатељство према било коме, онда то представља необорив доказ чак и за недобронамерне људе. Због тога је сведочење таквих дела ван сваке сумње. Погледај и то, какво поређење прави Еванђелиста, учинивши га разумљивим чак и за слабе људе. Он превасходство

(благодати над законом) не описује речима, него тако што разлику међу њима изражава самим њиховим именованем, супротстављајући закону благодат и истину, а речима даде се реч постаде. Између једног и другог постоји велика разлика. Даде се – тај израз се односи на служитеља, који је закон примио од другог и предао га онима, за које му је заповеђено да им преда. Постаде благодат и истина – тиме се изображава Цар, Који Својом влашћу опрашта све грехе и дели Своје дарове. Због тога је Господ и говорио: Опраштају ти се греси твоји и Да знате да власт има Син Човечији на земљи опраштати грехе, рече узетоме: Теби говорим, узми одар свој и иди дому своме (Мк. 2; 10–11). Видиш ли како кроз Њега происходи благодат? Запази то исто и у погледу истине. На благодат указује и та околност, и догађај са разбојником, и дар крштења, и благодат Духа која се даје кроз Њега, и много тога другог. Истину ћемо пак јасније разумети ако проучимо (пра)образе. Домострој који је требало да се изврши у Новом Завету унапред је наговештен кроз праобразе, а Христос га је извршио Својим доласком. Размотримо, дакле, неке од тих образа (обличја, слика), јер је немогуће да у садашње време истражимо сваки од њих. Када изучите неке, које вам овде представим, онда ћете на основу њих разумети и остале. Хоћете ли да почнемо од самих страдања? Шта говори праобраз? Узмите јагње и принесите га на жртву, као што је наредио и заповедио Господ (в. 2. Мојс. 12). Међутим, Христос није то учинио; Он то није заповедио, него је Он Сам постао као јагње и Самога Себе принео Оцу као дар и жртву.

4. Погледај какви су још (пра)образи дати кроз Мојсеја, док се истина извршила кроз Исуса Христа. У време када су Амалићани напали Јевреје на Синајској гори, Мојсејеве руке биле су раширене, а придржавали су их Арон и Ор, стојећи један с једне, а други са друге стране. Христос је Сам држао Своје руке раширене на крсту. Разумеш ли сада како је био дат праобраз, а како се извршила истина? Закон је, поред тога, говорио: Проклет да је који не би остао на речима овог закона, и творио их (5. Мојс. 27; 26). А шта каже благодат? Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени и ја ћу вас одморити (Мт. 11; 28). Ево шта каже Павле: Христос нас је искупио од проклетства закона поставши за нас проклетство (Гал. 3; 13). Пошто смо добили толику благодат и истину, нећемо, услед саме величине дара, постати немарни. Уколико смо удостојени веће почасте, утолико смо више дужни да узрастамо у врлини. Онај, ко није много облагодатењен, не показује ни велику ревност према себи, тако да не заслужије ни велику осуду. Онај, међутим, који је уздигнут на највиши степен почасте, а у себи показује ниске особине и понижавајућа дела, заслужије далеко већу казну. Нека не да Бог да то било кад помислим о вама. Уздамо се у Господа, да су се ваше душе узнеле на небеса, да су се одрешиле од земље и да се ви, иако сте у свету, нисте предали световним страстима. И поред таквог мог уверења, не престајемо да вам саветујемо једно исто. И током телесних борби сви посматрачи убеђују борце да не падају, да не леже ничице, него да буду крепки и да се одрже на ногама. Они, међутим, који и поред тих савета не могу да устану једном за свагда бивају лишени победе и, као неспособни за подвиг, с презиром остају у таквом положају. Овде, међутим, можемо да очекујемо нешто добро, не само од вас који сте будни, него и од оних који су пали, само уколико пожелеле да се исправе. Због тога ми и чинимо све ово, и молимо, и досађујемо, и прекоревамо, и похваљујемо, само да бисмо устројили ваше спасење. Немојте се стога срдити због наших честих савета да водите врлински живот. Ми не говоримо као они који осуђују вашу лењост, него као они који у погледу вас гаје највеће наде. Поред тога, оно што је до сада речено и оно што ће тек бити исказано, не тиче се само вас, него и нас који говоримо. И нама самима је потребна таква поука, и мада сами говоримо, ништа нас не спречава да те речи упутимо и нама. Сусревши кривога за грех, беседа га поправља; онога пак који не учествује у греху и који је слободан од њега, одводи још даље. Ни

ми, наравно, нисмо чисти од сагрешења. Према томе, лечење је исто за све, и лекови се свима нуде. Исцелење, међутим, није исто за све и сразмерно је са вољом онога који се њиме користи. Онај, ко лекове користи како би требало, има и користи од лечења а онај, ко лекове не полаже на рану, само појачава зло у себи и управља га ка најнесрећнијим последицама. Према томе, нећемо се срдити кад нас лече, иако би нам лекови могли изазвати горке патње, јер ће они (лекови) на крају донети најслађи плод. Све ћемо учинити да очишћени од рана и озледа које је на души начинио грех пређемо у будући век, да се удостојимо да гледамо лице Христово, и да не будемо препуштени суровим и осветничким силама, него онима које нас могу увести у небеско наслеђе, приуговорљено онима који Га љубе. Нека све то и добијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем нека је слава и сила у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ПЕТНАЕСТА

Бога нико није видео никад; Јединородни Син, Који је у наручју Оца, Он Га објави (Јн. 1; 18).

1. Бог не жели да ми само слушамо речи и имена која се помињу у Писму, него жели да их и разумемо. Због тога је блажени Давид многе од својих псалама написао овако: Отвори очи моје и схватићу чудеса Твоја у закону Твоме (Пс. 118; 18). После њега је његов син, који је заузео његово место, поучавао да за мудрошћу треба трагати више него за сребром и стицати је више него злато. Господ је Јеврејима саветовао да изучавају Писмо и тиме нас још више подстакао да га истражујемо. Он није говорио у том смислу да ћемо, чим прочитамо Писмо, моћи одједном и да га разумемо. Нико, наравно, неће испитивати оно што је у близини и на дохват руке, него оно што остаје у сенци и што се може открити тек након дугог трагања. Писмо се због тога и назива тајном ризницом, како би нас побудило да га истражујемо. То нам се саветује стога, да речима Писма не бисмо приступали просто и случајно, него веома обазриво: онај ко без расуђивања почне да слуша шта се у њему говори и ко све буде прихватао дословно, онако како је и речено, могао би да о Богу претпостави многе недоличности. Могао би да допусти и да је Бог човек, и да се састоји од бакра, и да се гневи и срди, као и још много рђавих мисли. Међутим, уколико неко проникне у дубину смисла, избећи ће сваку сличну недоличност. Ето, и у одломку који данас читамо, каже се да Бог има наручје, а што је својствено телима. Нико, међутим, неће бити толико глуп да бестелесног сматра за тело. Да бисмо све то разумели у духовном смислу и како доликује, исцрпније ћемо испитати ово место. **Бога нико није видео никад.** Којим је путем Еванђелиста дошао до тога? Након што је показао преимућство дарова Христових, које је такво да се између њега и дарова које је пренео Мојсеј налази неизмерна раздаљина, он хоће да укаже и на довољан разлог за толику разлику међу њима. Мојсеј је, као слуга, служио нижим делима, док нам је Христос као Владика, Цар и Царев Син донео неупоредиво узвишеније дарове, будући да свагда сапостоји са Оцем и да Га стално гледа. Због тога је Еванђелиста и додао: **Бога нико није видео никад.** Шта да кажемо на речи громогласног Исаије? Видех Господа где седи на престолу високу и уздигнуту (Ис. 6; 1). Шта да кажемо на сведочење самог Јована о томе да је Исаија то рекао онда, када је видео славу Божију (в. Јн. 12; 41)? Шта да кажемо на Језекиљеве речи? Он је видео Бога како седи на херувимима. Шта затим да кажемо на Данилове речи, јер и он каже: Старац дана седе... (Дан. 7; 9). А шта да кажемо на речи Мојсејеве: Покажи ми славу Своју (2. Мојс. 18)? Јаков је чак и име добио од Њега, јер га је назвао Израиљем. Израиљ, наиме, значи онај који је Бога

видео. Бога су видели и други. Због чега је онда Јован рекао: Бога нико није видео никад? Он показује да је све то било дело снисхођења, а не виђење саме божанске суштине. Да су видели саму суштину Божију, онда је не би виђали на различите начине, јер је она проста, безоблична, несложена и неописива: не стоји, не седи, не хода. Све је то својствено само телима. То, како Бог постоји, зна једино Он Сам и Бог Отац је то огласио кроз једног од пророка: Говорићу пророцима, виђења ћу умножити, и у рукама пророчким уподобих се (Ос. 12; 10 – према тексту Септуагинте и према црквенословенском преводу), односно, Ја сам сишао и јавио се, али не оним што Ја јесам. Како је требало да нам се Син јави у стварном телу, Он је од почетка припремао људе за созерцавање суштаства Божијег, онолико колико је њима било могуће да га виде. Оно, међутим, што је Бог Сам у Себи, не само да нису видели пророци, него ни ангели и архангели. Ако би их ти упитао о томе, као одговор не би чуо ништа што се односи на суштину него само појање: Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља (Лк. 2; 14). Ако би пожелео да о томе нешто дознаш од херувима и серафима, зачуо би само тајинствену трисвету песму, и то да су небо и земља пуни славе Његове (Ис. 6; 2). Ако би се с тим питањем обратио још вишим силама, ништа не би дознао осим тога да оне имају само једно дело – да хвале Бога. Хвалите Га, речено је, све силе Његове (Пс. 148; 2). **Дакле, Самог Бога Оца виде једино Син и Свети Дух.** Како би уопште неко створено биће, ма какво да је оно, и могло да види Нествореног! Ако не можемо јасно да видимо ни неку бестелесну силу, такође створену, а што се много пута показало у случају ангела, онда утолико пре не можемо да видимо нестворено и бестелесно суштаство. Због тога Павле и каже: Кога нико од људи не виде нити може видети (1. Тим. 6; 16). Да ли то преимућство припада само Оцу, али не и Сину? Не, оно такође припада и Сину. А да припада и Сину, саслушај шта каже Павле, који то потврђује и каже: Који је икона Бога невидљивога (Кол. 1; 15). Као икона Невидљивога, Он је и Сам невидљив, иначе не би био икона. Немој да се чудиш што Павле на другом месту каже: Бог се јави у телу (1. Тим. 3; 16). То јављање се извршило у телу, а не по суштини. Да је Он невидљив не само за људе него и за небеске силе, поново потврђује Павле. Након што је рекао: Бог се јави у телу, додаје: и показа се ангелима (1. Тим. 3; 16).

2. На тај начин се и ангелима показао онда, када се обукао у тело. Пре тога Га ни они нису видели, јер је и за њих Његова суштину невидљива. Како је онда, рећи ћете ви, Христос рекао: Гледајте да не презрете једнога од малих ових, јер вам кажем да ангели њихови на небесима стално гледају лице Оца Мога небеског (Мт. 18; 10). Шта то значи? Зар Бог има лице и зар Се ограничава небесима? Нека нико не буде у тој мери лишен ума да би то тврдио! У ком је смислу то речено? У оном истом у којем и Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети (Мт. 5; 8). Овде се говори о виђењу какво је нама могуће, о виђењу умом и о богомислију. На тај начин се и за ангеле може рећи да они по својој чистој и будној природи ништа друго не созерцавају осим Бога. Због тога и Сам Господ каже: Нико не зна Оца до Син (Мт. 11; 27). Шта то значи? Зар ми живимо у незнању о Њему? Не. То значи да нико не зна Оца тако, како Га зна Син. И раније су Га многи видели, у оној мери (виђења) која је за њих била доступна, али божанску суштину нико није видео. Тако и сада, сви ми знамо за Бога. Међутим, какав је Он по Својој суштини – то не зна нико осим Оног, Који је Од Њега рођен. Он овде знањем назива тачно созерцање и поимање, и то онакво, какво има Отац о Сину: као што Отац познаје Мене и Ја Оца (Јн. 10; 15).

Погледај с каквом то пунотом изражава Еванђелиста. Рекавши: **Бога нико није видео никад**, он након тога није рекао: "Син који Га је видео, Он Га објави", него износи

нешто што је још потпуније од виђења, односно: **Који је у наручју Оца**, будући да обитавање у наручју означава далеко више него виђење. Онај ко једноставно види, још увек нема поуздано познање о виђеном предмету. Међутим, онај ко пребива у наручју, има потпуно познање. Дакле, ако Оца нико не зна осим Сина, онда ти, кад то чујеш, немој да помислиш да Син, иако Оца зна савршеније него други, ипак не зна какав је Он Сам по Себи. Еванђелиста је управо због тога и рекао да је Син у наручју Очевог. И Сам Христос обзнањује да Он зна Оца онолико, колико и Отац зна Сина. Дакле, онога ко почне да противуречи, упитај: зна ли Отац Сина? Он ће, уколико није сишао с ума, свакако одговорити: да. Ми ћемо затим упитати: има ли Отац потпуно знање о Сину и види ли шта је Син? Противник ће се, наравно, и с тим сагласити. Одатле изведи и закључак о потпуном знању Сина о Оцу. Сам Син је рекао: **Као што Отац познаје Мене, и Ја познајем Оца (Јн. 10; 15) и Не да је ко видео Оца, осим Онога Који је од Бога; Он је видео Оца (Јн. 6; 46)**. Због тога је, као што сам рекао, Еванђелиста поменуо наручје, и том једном речју све нам је објаснио: и сродство, и јединство суштине, и неразделиво знање, и једнакост власти. Осим тога, Отац у Свом наручју не би могао да има ниједно друго биће; ни Син се, да је слуга и један од многих, не би одважио да обитава у наручју Владике. То је својствено само истинском Сину, Који има велику одважност пред Својим Родитељем и Који у Себи нема ничега мање него Он. Хоћеш ли да дознаш за вечност Сина? Саслушај шта Мојсеј говори о Оцу. Упитавши Га шта да одговори Египћанима уколико буду питали ко га је послао, добио је заповест да каже: Послао ме Онај Који јесте (2. Мојс. 3; 14). Онај Који јесте означава постојано биће, биће безначално (беспочетно), биће у правом и истинском смислу те речи. То исто означава и израз у почетку беше, који означава постојано биће. Тај израз Јован на овом месту користи да би означио да Син беспочетно и вечно постоји у наручју Очевог. А да ти, због заједничког именовања, не би помислио да је Он само један од оних који су постали синови по благодати, овде је дописан члан (?), који Га и разликује од синова по благодати. Ако ти ни то није довољно, и ако се још увек приклањаш доле, саслушај именовање које је Сину својственије: Јединородни. Ако и после тога гледаш наниже, нећу одбити да за Бога употребим људски израз – при том мислим на наручје, само да ти не би замишљао ништа унижавајуће. Да ли сагледаваш промисао и човекољубље нашег Владике? Бог допушта да на Њега применимо недостојне речи, само да би ти на тај начин отворио очи и помислио на нешто велико и узвишено, а ти и даље остајеш доле? Најзад, реци ми зашто се овде помиње наручје, као груб и телесни појам? Да ли зато, да бисмо Бога замишљали као тело? Не, нипошто, кажеш ти. Због чега онда? Ако он не изражава нити истинитост Сина, нити то да је Бог тело, онда је тај израз набачен узалудно и без икакве потребе. Зашто? Нећу престати да те испитујем о томе. Зар није очигледно, да је тај израз употребљен зато, да бисмо посредством њега схватили да је Он уистину Јединородни Син и да је савечан Оцу? Он Га објави. Шта је Он објавио? Да је Бог један? То су често говорили и пророци, то је често ускликивао Мојсеј: Господ је Бог наш једини Господ (5. Мојс. 6; 4), као и Исаија: Пре Мене није било Бога нити ће га после Мене бити (Ис. 43; 10).

3. Шта још дознајемо од Сина, као од Оног Који је у наручју Оца? Шта дознајемо од Јединородног? Као прво, да управо то чини Његову дејствену (делатну) силу. Затим смо добили јасније учење и познање о томе да је Бог Дух и да они, који Му се клањају, треба да се клањају духом и истином; поред тога, чули смо да је немогуће видети Бога и да Њега не зна нико осим Сина, и да је Он Отац истинског Јединородног. Такође и све остало, што се о Њему приповеда. Сама реч: **објави** указује на јасније и очигледније учење, које није предато само Јеврејима него читавој васељени. Дакле,

објављивање овде означава особиту јасност учења. Због тога се Он и назива Логосом и Ангелом Великог савета. Ако смо удостојени узвишенијег и савршенијег учења, након што нам Бог у последња времена није говорио само кроз пророке него и кроз Јединородног Сина, онда смо и ми дужни да покажемо узвишенији живот, достојан такве почасти. Као што Он снисходи ка нама дотле да хоће да са нама беседи, и то не посредством слугу него непосредно, онда би с наше стране било недолично да у себи не покажемо ништа боље од пређашњих времена. Јевреји су за учитеља имали Мојсеја, а ми самог Владику Мојсејевог. Показаћемо, дакле, мудрољубље достојно те почасти, и нећемо имати ништа заједничко са земљом. Он нам је ради тога и донео учење свише, са небеса, да бисмо тамо узнели своју мисао и да бисмо, сразмерно својим снагама, подражавали свог Учитеља. Како да ми подражавамо Христа, рећи ћеш ти. Чини све за опште (заједничко) добро и не тражи своје. Јер и Христос не угоди Себи, него као што је написано: ружења оних који руже тебе падоше на мене (Рим. 15; 3). Нека нико не тражи своје. И нека, тражећи своје, сваки има у виду ближњег. Што је наше, то је и њихово. Тако смо многи једно тело у Христу, а појединачно уди смо једни другима, речено је у Писму (Рим. 12; 5). У односу једног према другом нећемо бити као да смо раздвојени. Нека нико не каже: тај и тај ми није пријатељ, тај и тај ми није рођак, или није ми сусед; ја немам ништа заједничко с њим; како да му приђем; како да започнем разговор? Ако ти он и није рођак, чак и ако ти није пријатељ – он је свеједно човек, има исту природу као ти, има једног Владику, он је твој саслужитељ и сажитељ, јер живи у истом свету у којем и ти. **Ако, поред тога, држи и једну веру, онда је он део твога тела.** Које пријатељство може да створи такво јединство, као сродство по вери? Ми нећемо испољавати ону блискост и општење какве међусобно имају пријатељи с пријатељима, него ону (блискост и општење) какве међусобно имају телесни удови. Нико и никад неће наћи пријатељство и општење које би било узвишеније од овог. Ти не можеш да кажеш: откуд сам ја близак и повезан с тим и тим, као што то не можеш да кажеш ни за свог брата, јер би то било смешно. Сви ми се крстисмо у једно тело (1. Кор. 12; 13). Зашто у једно тело? Зато да се не бисмо делили, него да бисмо узајамном сагласношћу и пријатељством очували повезаност целог тела. Нећемо, дакле, презирати једни друге, да не бисмо презрели саме себе, јер је речено: Никада нико не омрзну на своје тело, него га храни и негује (Еф. 5; 29). Бог нам је због тога дао један дом – овај свет, и све подједнако поделио: за све је зажегао једно сунце и раширио један кров, а то је небо. Устројио нам је једну трпезу – земљу, а дао нам је и другу (трпезу), која је далеко важнија од ове прве, али је такође заједничка. Саучесници у Тајинству знају о чему говорим. Свима нам је дао један заједнички начин духовног рођења, сви ми имамо заједничку отахбину на небесима, сви ми пијемо из једне чаше. Ни богаташу није дао ништа више ни драгоценије, нити је сиромашу дао нешто мање и безвредније, него је све подједнако призвао. Подједнако је поделио како духовна, тако и телесна блага. Одакле потиче таква неједнакост у животу? Од користољубља и надмености богатих. Браћо, нека убудуће не буде тако. Будући да сви ми имамо нешто заједничко и најнеопходније, што нас сједињује у једно, нећемо се делити због овоземаљских и ништавних дела, под којима подразумевам богатство, сиромаштво, телесно сродство, непријатељство, пријатељство. **Све је то сенка, па је чак и ништавније од сенке за оне, који су повезани ланцима узвишене љубави.** Сачуваћемо те ланце непокиданима, и никакав зао дух не може продрети међу нас да би разрушио то јединство. Нека оно буде у свима нама, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, кроз Којега и са Којим нека је слава Оцу и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ШЕСНАЕСТА

И ово је сведочанство Јованово, када послаше Јудејци (Јевреји) из Јерусалима свештенике и левите да га запитају: ко си ти (Јн. 1; 19).

1. Завист је опасна страст, возљубљени. Опасна је и погибелна за саме завидљивце, а не за оне којима завиде. Она најпре њима самима наноси штету и узрокује пропаст, као неки смртоносни отров који се угнездио у њиховој души. А ако она некад нашкоди и онима, којима завиде, онда је та штета мала и безначајна. Поред тога, она им доноси корист која је далеко значајнија него тај губитак. Тако се не догађа само са завишћу, него и са свим осталим страстима. Не бива оштећен онај који трпи зло, него онај који зло чини. Када не би било тако, Павле не би саветовао својим ученицима да је боље да трпе неправду него да је чине, говорећи: Зашто радије не претрпите неправду? Зашто радије не претрпите штету (1. Кор. 6; 7)? Он је врло добро знао да пропаст не следи за оним који трпи, него за оним који чини зло. Све вам то говорим поводом зависти Јевреја. Људи, који су из градова притицали ка Јовану кајући се за своје грехе и примајући крштење, исти су они који су након крштења, као да су поново размислили, послали да га питају: ко си ти? Уистину породи аспидини, породи змијини, ако нису и гори од тога! Роде лукави, прељубнички и развратни, зар и након крштења искушаваш и љубопитљиво хоћеш да дознаш, ко је Крститељ? Може ли ишта бити глупље од те глупости? Како сте му приступили? Како сте исповедили своје грехе? Како сте пожурили да вас он крсти? Како сте га питали шта треба да чините? Све сте то, дакле, чинили без размишљања, без свести о узроку и основи за то? Уосталом, блажени Јован им ништа такво није рекао. Он није викао, нити их је прекоревао, него је снисходљиво одговарао. Зашто је он тако поступио, тек треба да дознамо, како би свима било јасно и очигледно јеврејско злодело. Јован је пред Јеврејима често сведочио о Христу. Када је крштавао, често га је помињао онима који су долазили код њега и говорио: Ја вас крштавам водом за покајање; а Онај што долази за мном јачи је од мене... Он ће вас крстити Духом Светим и огњем (Мт. 3; 11). Међутим, они су у односу на Јована показали људску слабост: имајући у виду световну славу и гледајући на спољашњост, сматрали су да је недостојно Јована да се потчини Христу. Јована је много шта уздизало у њиховим очима. Као прво, било је то угледно и знаменито порекло, јер је он био син првосвештеника. Као друго, строгост његовог живота и презир према свему људском јер је он, занемаривши и одећу и дом, па чак и саму храну, стално живео у пустињи. Код Христа је све било супротно: порекло незнатно, што су Јевреји често и истицали: Није ли мати Његова Марија, и браћа Његова Јаков и Јосија... (Мт. 13; 55). Његова привидна отахбина била је толико неславна да је чак и Натанаил рекао: **Из Назарета може ли бити шта добро (Јн. 1; 46)**. Његов начин живота био је сасвим уобичајен, а одећа Га ни по чему није разликовала од осталих. Он није носио кожни појас, нити је носио хаљину од камиље длаке, није се хранио медом и биљем (као Јован Претеча). Он је живео као и сви остали, и присуствовао зборовима порочних људи и цариника само да би их придобио. Не схватајући то, Јевреји су Га вређали, као што и Сам каже: Дође Син Човечији који и једе и пије, а они кажу: Гле човека изјелице и винопије, друга цариницима и грешницима (Мт. 11; 19). Како их је Јован често од себе слао код Онога Који је, према њиховом мишљењу, био нижи од њега, они су, будући постиђени и гневни због тога, желели да им учитељ буде Јован, али се нису усуђивали да му то отворено кажу. Због тога су код њега упутили изасланство, надајући се да ће га ласкањем приволети да се прогласи за Христа. Код њега нису послали неке презрене људе, као код Христа, кад су желели да Га ухапсе, него свештенике и левите, и то свештенике из Јерусалима које су највише уважавали (Еванђелиста то није без разлога приметио). Послали су их, дакле, да би Јована упитали: Ко си ти? Међутим, и његово рођење било је свима познато, тако да су сви говорили: Шта ли ће бити ово дете (Лк. 1;

66)? Глас о њему беше се већ раширио по читавој планинској области. Кад је дошао на Јордан, житељи свих градова похитали су код њега, долазећи из Јерусалима и читаве Јудеје да их он крсти. Дакле, ти исти људи сада су питали – не зато што га нису познавали (како су могли да не познају човека који је постао толико познат?), него зато што су хтели да га наведу на оно о чему сам говорио.

2. Саслушај како овај блажени човек одговара управо на ту њихову мисао којом су га питали, а не на само питање. Кад су га упитали: Ко си ти, он је одмах одговорио онако, како је и требало да одговори: Ја сам глас вапијућег у пустињи (Мк. 1; 3), чиме је поништио све њихове претпоставке. На питање: Ко си ти, **он признаде, и не порече, и признаде: Ја нисам Христос (ст. 20)**. Запази мудрост Еванђелисте. Он три пута говори једно исто, како би показао Претечину врлину као и лукавство и непромишљеност Јевреја. И Лука говори да је Претеча, када је народ претпостављао да је он Христос, одбио такву претпоставку. Такве су особине добронамерног слуге: он не само да неће да приграби част која припада господару, него ју одбија чак и у случају кад му је други нуде. Уосталом, обичан народ је до такве претпоставке дошао услед своје простоте и незнања, а они, који су га, као што сам већ рекао, питали са злом намером, надали су се да ће га ласкањем привући ономе што су хтели. А да нису управо то имали у виду, не би одмах прешли на друго питање, него би се расрдили што он говори нешто сасвим друго и не одговара на питање. Они би му рекли: "Зар ми то претпостављамо? Зар смо то дошли да питамо?" Будући да су били разобличени и ухваћени на делу, они прелазе на другу тему и питају: **Шта дакле? Јеси ли ти Илија? И рече: Нисам (ст. 21)**. Они су очекивали да ће и Илија доћи, као што је и Христос рекао. На питање ученика: Зашто, дакле, књижевници кажу да Илија најпре треба да дође, Он одговара: Илија ће заиста доћи најпре и уредити све (Мт. 17; 10–11). Затим су га упитали: **Јеси ли ти пророк? И одговори: Не (ст. 21)**. Он је, међутим, био пророк. Зашто се тога одрекао? Опет због тога, што је прозрео циљ испитивања. Они су очекивали да ће доћи неки изабрани пророк, пошто је Мојсеј говорио: Пророка ће ти Господ Бог твој подигнути између браће твоје као што сам ја, њега послушајте (5. Мојс. 18; 15). То је био Христос. Због тога они не говоре уопштено: Јеси ли ти пророк, него уз додатак члана, што значи: "Да ли си ти онај пророк о којем је предсказивао Мојсеј?" Због тога се он и одрекао – не тога да је пророк, него да је управо тај, предсказани пророк. **А они му рекоше: Ко си? Да одговор дамо онима који нас послаше: шта кажеш о себи самом (ст. 22)?** Видиш ли како они још дрскије наступају и бивају још упорнији, како понављају питања и не одустају? Јован, међутим, најпре кротко одбија њихове лажне претпоставке, а затим даје истински одговор о себи: **Ја сам глас вапијућег у пустињи: поравните пут Господњи, као што каза Исаија пророк (ст. 23)**. Будући да је о Христу већ изрекао нешто велико и узвишено, он жури да се обрати пророку и да на тај начин потврди своје речи. **А изасланици бејаху од фарисеја. И запиташе га и рекоше му: Зашто, дакле, крштаваш кад ти ниси Христос, ни Илија, ни пророк (ст. 24–25)**. Видиш ли да нисам узалудно говорио да су управо до тога желели да га доведу? На почетку то нису рекли, како не би били изложени свеопштем прекору. Зато су, кад је он рекао: ја нисам Христос, желећи да сакрију оно што су смишљали у души, почели да се распитују о Илији и о изабраном пророку. Кад је Јован рекао да он није нити један нити други, они су, најзад, доведени у недоумицу, збацили своје маске. Сасвим отворено су показали своју лукаву намеру и рекли: Зашто онда крштаваш ако ниси Христос? Затим су поново пожелели да се прикрију, па су поменули и друга лица, Илију и пророка. Будући да нису могли да га поколебају чашћу, помишљали су да оптужбама изнуде од њега признање о нечему, чега није било. Ни то, међутим, нису могли да учине. О,

безумље! О, надмености и пролазна испразности! Послали су вас да бисте од њега дознали ко је он и одакле је дошао: хоћете ли и законе да му пропишете? И управо су то они и хтели, приморавајући га да самога себе прогласи за Христа. Он, међутим, ни сад не негодује, и не изражава ништа слично, иако би с правом рекао, на пример: "Зар ви хоћете да ми заповедате и да ми дајете закон?" Напротив, он и тада показује велику кроткост: **Ја, каже, крштавам водом, а међу вама стоји кога ви не знате. То је Онај што долази за мном, који преда мном би, коме ја нисам достојан одрешити ремена на обући Његовој (ст. 26–27).**

3. Шта су Јевреји на то могли да кажу? Ово је њихова необорива пресуда и беспоштедна осуда, јер су самима себи пресудили. На који начин? Они су сматрали да је Јован достојан сваког поверења и толико праведан, да му нису веровали само онда, кад је сведочио о другима, него и онда, када је говорио о самоме себи. Да нису имали такво мишљење о њему, не би упутили изасланике да код њега дознају о њему самом. Сасвим је извесно да једино оним људима, које сматрамо сасвим праведнима, верујемо и онда када говоре о самима себи. Није, међутим, једино то затворило њихова уста, него и само расположење духа с којим су му приступили. Приступили су му с посебном усрдношћу, мада су се касније променили. Указујући и на једно и на друго, Христос је говорио: **Он беше светиљка која гораше и светљаше, а ви хтедoste мало времена да се радујете светлости његовој (Јн. 5; 35).** Сам Јованов одговор показао је човека достојног поверења. **Онај, који не тражи своју славу, истинит је и у њему нема неправде (Јн. 7; 18).** Он ту славу није тражио, и послао их је код другог. Међутим, изасланици су били људи од поверења и поштовани, тако да им није преостао никакав изговор или оправдање за њихово неверовање у Христа. Зашто нисте прихватили Онога, о Којем је говорио Јован? Послали сте своје старешине, и посредством њих сте га испитивали. Слушали сте шта је одговарао Крститељ. Они су, са своје стране, показали сву ревност и сву радозналост, указујући на сва лица за која су претпостављали да би он могао бити. Он је, међутим, сасвим слободно исповедио да није нити Христос, нити Илија, нити пророк. Не ограничавајући се на то, он је рекао и ко је он сам, говорио је о суштини свог крштења, односно да је оно мало и неважно, и да у себи нема ничега осим воде. Тиме је указао на превасходство крштења које је подарио Христос. Томе је додао и сведочење пророка Исаије, изговорено много пре тога, где је једнога назвао Господом, а другог Његовим слугом и робом. Шта је након тога још преостало да се учини? Зар није требало поверовати у Онога, о Којем је сведочио Јован, поклонити Му се и исповедити Га као Бога? А да то сведочанство није било дело ласкања него (дело) истине, показали су морал и мудрољубље оног ко сведочи. То је разумљиво и отуда, што нико ближњег не претпоставља самоме себи и што нико не би хтео да му уступи част коју може и сам да задобије, посебно ако је та част тако велика. На тај начин ни Јован не би изнео такво сведочење о Христу да Он није био Бог. Чак и да је он сам одбацио ту част која је виша од његове природе, сигурно је не би приписао ни другом, нижем бићу. **Међу вама стоји којега ви не знате.** То је рекао стога што се Христос, као прост човек, обично мешао са гомилом народа, свагда поучавајући против гордости и славољубља. Знањем је Јован овде назвао поуздано знање о томе ко је Он и одакле долази. Израз долази за мном Јован често користи, као да тиме каже: "Немојте мислити да се све садржи у мом крштењу. Да је оно савршено, за мном не би ишао други који ће установити друго крштење. Моје крштење је само припрема и указивање на пут ка том крштењу. Наше дело је сенка и образ (обличје). Мора доћи друга личност, која ће показати истину." На тај начин речи долази иза мене најбоље указују на Његово достојанство. Да је Јованово крштење било савршено, не би било потребе да се тражи друго. **Преда мном би,** тј. Он је достојнији

поштовања и славнији је од мене. Да не би помислили да се то достојанство може упоредити, Јован је, желећи да укаже на то неупоредиво достојанство, додао: Ја нисам достојан одрешити ремена на обући Његовој. Он није једноставно био преда мном, него је тако да ја нисам достојан да се убројим чак ни међу Његове најнезнатније служитеље. Ако је Јован недостојан да одрешу ремен на Његовој обући, Јован од којег није већи ниједан међу рођенима од жена, где је онда наше место? Ако онај, који је достојнији од целог света или, боље речено, који је бољи од њега (јер је речено: свет их не беше достојан), сматра себе недостојним да буде међу Његовим најнезнатнијим слугама, шта онда да кажемо ми, обременјени хиљадама порока, ми који смо толико далеко од Јованове врлине, колико је земља далеко од неба?

4. Јован, дакле, за себе каже да је недостојан да одрешу ремен на обући Његовој, док непријатељи истине долазе до таквог безумља да се сматрају достојним да Га знају онако, како Он зна Самога Себе. Шта може бити горе од таквог безумља? Шта је на страније од таквог самохвалисања? Добро је рекао неки од мудраца: Незнање о Господу почетак је гордости (Сирах 10; 14). Ђаво, који пре није био ђаво, не би био збачен и не би ни постао ђаво, да се није разболео од исте болести. Она га је лишила његовог некадашњег достојанства, она га је бацила у пакао, она је за њега постала узрок сваког зла. Тај порок, сам по себи, може да нашкоди свакој душевној врлини: и милостињи, и молитви, и посту, и било чему другом. Речено је да оно, што је високо међу људима, није чисто пред Богом.

Не скрнавe само блуд и прељубништво оне који им се предају. То чини и гордост, и то много више. Зашто? Иако је блуд неопростиво зло, човек може да се позове на жудњу, док умишљеност нема никаквог разлога, никаквог изговора који би заслужио макар и сенку опроштаја. **Она није ништа друго до разврат душе** и најтежа болест која не потиче ни од чега другог осим од неразборитости. Уистину, не постоји неразборитији човек од оног умишљеног, чак и кад би поседовао највеће богатство, чак и кад би добио широко спољашње образовање, чак и кад би био постављен на највиши степен власти, чак и кад би имао све, што се људима чини достојним зависти. Ако је онај који се горди истинским преимућствима јадан и несрећан, и ако губи награду за сва своја савршенства, зар онда није најсмешнији онај, који се горди због ништавног блага, сенке и цвета траве (таква је слава овога века), јер он поступа слично убогоне и нишчем којег стално мучи глад, а који је једне ноћи уснио пријатан сан и почео да се горди због тога. Јадан си и несрећан! Твоју душу прождире најсуровија болест, а ти, иако крајње сиромашан, машташ да имаш толико и толико таланата злата и мноштво послуге? Чак ни то није твоје. Ако не верујеш мојим речима, нека те увери искуство некадашњих богаташа. Ако си тако опијен, да не разумеш оно што се догађало другима, сачекај мало и сазнаћеш на основу личног искуства да никакве користи немаш од оног блага када, приликом последњег издисаја, немајући власт ни над једним сатом, ни над једним минутом, будеш морао да то благо и противно својој вољи оставиш људима који те окружују и то, што се често дешава, онима којима не би желео да га оставиш. Многи чак нису ни имали могућност да донесу одлуку о њему (благу) јер су одлазили изненада. Иако су желели да се још њиме наслађују, то им није било допуштено и, будући да су изненада отишли из овог света, остављали су своје благо ономе, коме нису хтели. Да се то не би и нама догодило, ми ћемо сада, док смо још живи и здрави, послати своје благо у свој (будући) град. Једино ћемо тако моћи да се њиме наслађујемо и никако другачије. Једино тако ћемо га оставити на сигурном и безбедном месту. Ништа, баш ништа неће моћи одатле да га опљачка: ни смрт, ни поверљива сведочанства, ни наследници, ни клевете, ни лажне оптужбе. Колико га

понесемо са собом, одлазећи одавде, толико ћемо се њиме и наслађивати. А ко је толико несрећан да не би пожелео да се вечно наслађује својим иметком? Пренесимо своје благо и положимо га тамо. За то преношење нису нам потребни ни магарци ни камиле, ни кола, ни лађе, Бог нас је избавио и од тих брига. Биће нам потребни само убоги, слепи, хроми, болесни. Њима је поверен тај превоз, и они то богатство односе на небо, они уводе власника богатства у наслађивање вечним благом, које нека задобијемо и сви ми, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, кроз Којег и са Којим нека је слава Оцу и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА СЕДАМНАЕСТА

Ово се догоди у Витанији, с оне стране Јордана, где Јован крштаваше. А сутрадан виде Јован Исуса где долази к њему и рече: Гле, Јагње Божије, које узима на се грехе света (Јн. 1; 28–29).

1. Велика је врлина одважност и отворено исповедање Христа, при чему се то исповедање претпоставља свему другоме. Толико је велика и дивна та врлина да Син Божији Јединородни исповеда таквог човека пред Својим Оцем, иако та плата и није сразмерна. Ти исповедаш на земљи, а Он исповеда на небесима; ти исповедаш пред људима, а Он пред Оцем и свим ангелима. Такав је био и Јован. Он није гледао нити на народ, нити на славу, нити на било шта људско него је, презревши све то, свима слободно проповедао Христа. Због тога Еванђелиста означава и само место те проповеди, да би указао на одважност громогласног проповедника. Он није проповедао нити у кући, нити иза угла, нити у пустињи, него на Јордану, међу мноштвом народа, у присуству свих које је он крштавао (испред Јована који је крштавао стајали су Јевреји). Он је разгласио то дивно исповедање о Христу, преиспуњено великим, узвишеним и неизрецивим догмама, а о себи је говорио да је недостојан да одрешу ремен на обући Његовој. Како је то изразио Еванђелиста? Додавши речи: Ово се догоди у Витанији. У најтачнијим преписима се каже: У Витавари. Витанија није била с те стране Јордана, и није била у пустињи, него у близини Јерусалима. Та места Еванђелиста означава и из других разлога. Он није хтео да приповеда о древним догађајима, него о онима који су се одиграли непосредно пре тог времена, и зато за сведоке својих речи призива људе који су се налазили на тим местима и били очевици. На тај начин као доказ наводи и сама места. Уверен да у свом приповедању ништа не узима од самога себе, он ништа и не додаје и говори сасвим једноставно, како је и било, узимајући сведочење од самих места које, као што сам већ рекао, није неважно за доказивање истине. **А сутрадан виде Јован Исуса где долази к њему, и рече: Гле, Јагње Божије, које узима на се грехе света (ст. 29)!** Еванђелисти као да су међусобно поделили времена. Матеј се укратко осврнуо на време до затварања Јована Крститеља у тамницу и пожурио да опише догађаје који су уследили. Еванђелиста Јован не само да није укратко представио то време, него се управо на њему посебно зауставио. Након Исусовог доласка из пустиње, Матеј није говорио о ономе што се догађало у међувремену, нпр. о ономе што је проповедао Јован или о ономе шта су говорили Јевреји које су послали код њега. Скративши све остало, он одмах прелази на тамницу. А кад чу Исус да је Јован предан, отиде одатле (Мт. 4; 12). Јован, међутим, није тако поступио: није говорио о одласку у пустињу о којем говори Матеј, већ казује о околностима након Исусовог силаска са горе и, говорећи о много чему, додаје: **Још не беше Јован бачен у тамницу (Јн. 3; 24).** Зашто сад, рећи ћеш ти, Исус долази код Јована, и то не чини само једном, него и други пут? Матеј каже да је Он морао да дође због крштења. Указујући

на то, и Сам Исус додаје: Тако нам треба испунити сваку правду (Мт. 3; 15). Јован казује да је Он дошао и други пут, после крштења, и то истиче Крститељевим речима: **Видео сам Духа где силази као голуб са неба и остаде на Њему (Јн. 1; 32).** Због чега је, дакле, Он дошао код Јована? Он није једноставно пролазио туда, него је дошао управо код њега. Виде Јован Исуса где долази к њему, речено је у Писму. Будући да Га је Јован крстио заједно са још многима, многи су могли да претпоставе да је Он код Јована дошао као и многи други, односно да би исповедио грехе и с покајањем се опрао у води. Због тога је Исус и дошао поново, да би и самом Јовану омогућио да исправи такву претпоставку. И заиста, када је Јован рекао: **Гле, Јагње Божије, које узима на се грехе света (ст. 29),** у потпуности је поништио своје подозрење. Ако је Он толико чист да може да опрашта чак и туђе грехе, онда је јасно да Он није дошао да би исповедио сопствена сагрешења, него зато да би чудесном проповеднику дао прилику да, понављањем претходно реченог, још прецизније наговести слушатељима оно што је раније већ изрекао о Њему, али да томе дода и нешто друго. Речца гле употребљена је зато што су многи, подстакнути Јовановим речима, још одавно желели да Га виде. Јован зато и указује на Њега кад се Он појавио, и каже: гле, изражавајући тиме да је Он Тај којег су одавно чекали. Гле, Јагње. Јагњетом Га назива јер на тај начин опомиње Јевреје на Исаијино пророштво и на праобраз из Мојсејевог времена, да би их посредством праобраза привео ближе истини. Међутим, старозаветни јагањци никада на себе нису примали ничије грехе, док је Овај на Себе примио грехе читавог света и избавио га од гнева Божијег кад му је запретила пропаст. **Ово је Онај за Кога рекох: за мном долази човек који преда мном би, јер пре мене беше (ст. 30).**

2. Видиш ли да Еванђелиста и на овом месту тумачи израз: преда мном би? Називајући Га Јагњетом и говорећи да ће Он на Себе узети грехе света, Крститељ затим каже: преда мном би и на тај начин указује да преда мном означава прихватање грехова света и крштење Духом Светим. "Мој долазак није имао други циљ осим да проповедам о свеопштем Доброчинитељу васељене и да крштавам водом. Његов долазак има за циљ очишћење свих људи и даровање благодатних сила Утешитеља." Преда мном би, тј. открио се као славнији од мене, јер пре мене беше. Нека се постиде следбеници безумља Павла Самосатског, који сеprotиве тако очигледној истини! **Ја Га не видех (ст. 31)?** Погледај како он од свог сведочења удаљује свако подозрење, показујући да му оно није дато по људском пристрашћу, него по откровењу Божијем. Ја Га не видех, каже Јован. Како онда можеш да будеш веродостојан сведок? Како ћеш учити друге, ако ни сам не знаш? Он, међутим, није рекао: Ја Га не знадох него Ја Га не видех, јер је тако најверодостојније. Како је могао да буде пристрасан према некоме кога није знао? **Али да се јави Израилу, зато дођох ја да крштавам водом (ст. 31).** Дакле, Њему Самом није било потребно крштење, док умивање није имало никакав други циљ осим да се другима положи пут ка вери у Христа. Јован није рекао: "Дошао сам да крштавам да бих очистио оне што се крштавају или да бих им опростио грехе" него да се јави Израилу. Реци ми, да ли то значи да је без крштења било немогуће проповедати и привући народ? То није било тако лако. Да је проповед била без крштења, не би сви тако притицали; да их нису упоредили, не би знали за превасходство једног крштења над другим. Ако народ није долазио код Јована само зато да би слушао шта он говори, због чега су онда долазили? Да би се крстили и исповедили своје грехове. Међутим, када су долазили да се крсте, дознали би и за Христа и за разлику у крштењу. Иако је Јованово крштење било важније од јеврејског, због чега су се сви и окупљали око њега, оно још увек није било савршено. Како си Га препознао? Силаском Светог Духа, одговара Јован. А да неко не би помислио да је Христос тобоже имао потребу за Духом као што је имамо ми, саслушај како Јован уклања и то подозрење, показујући да је до

силаска Духа дошло једино ради обзнањивања Христа. Након што је рекао: **Ја Га не видех**, Јован додаје: **Онај Који ме посла да крштавам водом Он ми рече: на кога видиш да силази Дух и остаје на Њему, то је Онај Који крштава Духом Светим (ст. 33)**. Видиш ли да је једини циљ силаска Духа Светога био да укаже на Христа? Најзад, Јованово сведочење било је несумњиво. Међутим, желећи да га учини још веродостојнијим, он га узноси до Бога и Духа Светога. Како је Јован сведочио о нечему толико великом и дивном, што је могло да зачуди све слушаоце – односно, о томе да ће један (Исус) узети на Себе грехе света, и да величина Његовог дара служи као искупљење које је довољно за то – тако је морао и да их припреми за такву мисао. Као припрема је послужило и учење да је Он Син Божији, да Њему није потребно крштење и да је Дух Свети сишао само због тога, да би указао на Њега. Сам Јован није имао моћ да пренесе Духа. То доказују и они које је он крстио, говорећи: Нисмо ни чули да има Дух Свети (Дела ап. 19; 2).

Христу није било потребно крштење, нити ово нити неко друго, **и боље би било да кажемо да је крштењу била потребна сила Христова**. Највеће од тих блага је што су крштени бивали удостојени Духа. Због тога је Христос, када је дошао, приложио тај дар Духа. И посведочи Јован говорећи: **Видео сам Духа где силази као голуб са неба и остаде на Њему. И ја Га не видех, али Онај, Који ме посла да крштавам водом, Он ми рече: На кога видиш да силази Дух и остаје на Њему, то је Онај Који крштава Духом Светим. И ја сам видео и засведочио да је он Син Божији (Јн. 1; 32–34)**. Јован често употребљава речи: Ја Га не видех, и то не без разлога и циља, него зато што су били рођаци по телу. Ево, Јелисавета, рођака твоја, и она заче сина, каже се у Писму (Лк. 1; 36). Како нико не би посумњао да је пристрасан према Њему због сродства, Јован често понавља: Ја Га не видех. Тако је у ствари и било. Он је све време живео у пустињи, изван очинског дома. Међутим, како је онда бранио Исусу да се крсти, говорећи: Ти треба мене да крстиш (Мт. 3; 14), ако Га није знао пре силаска Светог Духа и ако Га је тада први пут упознао? То је сведочило да Га је добро познавао. Исправно је, међутим, да он Њега није познавао до самог тог времена (времена крштења). Чудеса која су се дешавала у Исусовом детињству, као што су догађаји са мудрацима и остало, одиграла су се много раније, када је и сам Јован био дете. Од тада је протекло много времена и Исуса, наравно, нису сви познавали. Напротив, да су Га познавали, Јован не би рекао: **Да се јави Израилу, зато дођох ја да крштавам водом (ст. 31)**.

3. Отуда нам је јасно да су приче о знамењима која је, како неки кажу, Исус сатворио од раног детињства, лажи и измишљотине лажљиваца. Да је Он још од најмлађег узраста почео да твори чудеса, Јован би онда морао знати за Њега, а народу не би био потребан учитељ који би указивао на Њега. Међутим, Јован сам за себе каже да је дошао због тога, да се јави Израилу, док је други пут рекао: Ти треба мене да крстиш. Најзад је, кад Га је ближе упознао, о Њему је проповедао народу, говорећи: Ово је Онај за кога рекох: за мном долази човек који преда мном би, јер пре мене беше и Онај, Који ме посла да крстим водом послао ме је ради тога да се јави Израилу. На тај начин је Онај, Који га је послао, открио Јовану Христа и пре силаска Духа. Зато је Јован и пре Његовог доласка говорио: Који за мном долази испред мене је, јер пре мене беше (ст. 15). Јован, дакле, није познавао Исуса пре Његовог доласка на Јордан и заједничког крштења, али Га је упознао онда, када је Он благоволео да се крсти, и при том Га је упознао по откровењу приликом крштења, по указивању Оца и Духа Јеврејима, због којих се и догодио силазак Светог Духа. Да не би било запостављено сведочанство Јована који је говорио да Он пре мене беше, да ће крстити Духом и да ће судити

васељени, Отац се огласио и благовестио о Сину, а Дух Свети је сишао и спустио тај глас на главу Христову. Будући да је један крстио а други примао крштење, Дух Свети је сишао да неко не би помислио да су Очеве речи изговорене о Јовану и на тај начин уклонио ту претпоставку. Дакле, када Јован каже: Ја Га не видех, он говори о прошлом времену, а не о времену које је блиско крштењу. Како би онда бранио Исусу да се крсти, говорећи: Ти треба мане да крстиш? Како би онда изговорио те речи о Њему? Зашто Јевреји нису поверовали, рећи ћеш ти, кад Јован није био једини који је видео Духа како силази у виду голуба? Ако су га и видели, знајте да за такве ствари нису потребне само телесне очи, него превасходно очи ума, како се стварни предмет не би сматрао за привид. Они су видели и како је Христос творио чудеса, и како је Својим рукама дотицао болесне и умрле, и како им је враћао живот и здравље. Међутим, толико су били опијени мржњом да су замишљали супротно од онога што су видели. Како су могли да се одрекну свог неверја само због силаска Светог Духа? Неки кажу да Духа нису сви ни видели, него само Јован и неколицина других, добронамернијих људи. Иако се Дух могао видети чувственим очима, није било нужно да та појава буде очигледна за све присутне. И Захарија је много тога видео на чувствени начин, као и Данило и Језекиљ, а да при том нико није учествовао у њиховом виђењу. И Мојсеј је видео много тога што није видео нико други. Ни сви ученици Христови нису били удостојени да виде Његово преображење на гори, нити су сви учествовали у виђењу васкрсења, на шта јасно указује Лука када каже да се Васкрсли јавио само нама, сведоцима унапред изабраним од Бога (Дела ап. 10; 41). **Ја сам видео и засведочио да је Он Син Божији (ст. 34).** Када је Јован засведочио да је Он Син Божији? Он Га је називао Јагњетом и говорио да ће Он крстити Духом Светим, али није рекао да је Он и Син Божији. Остали еванђелисти не кажу да је Јован било шта рекао након крштења и ћуте о догађајима тог времена. Они говоре о чудесима која је Христос сатворио после Јовановог утамничења. На основу тога може се закључити да су они прећутали и то, и још много тога, што је овај исти Еванђелиста и напоменуо на крају свог текста. Они су били толико далеко од намере да о Њему измишљају било шта велико, да су једногласно и са свом прецизношћу изложили управо оне околности које су, како се чинило, биле најнеповољније за Њега, и ти нећеш открити да је било који од њих прећутао о нечему сличном. Што се тиче чудеса, нека од њих је један препуштао другоме да их опише, док су нека сви прећутали. Ово вам не говорим без циља, јер имам у виду бестидност незнабожаца. То служи као доказ праведности еванђелиста, као и доказ да ни о чему нису говорили услед пристрасности. Помоћу тог доказа, заједно са осталим (доказима), можете да ратујете против незнабожаца. Бесмислено би било да лекар са свом усрдношћу брани своје умеће, и да обућар и ткач и све остале занатлије бране своје занате, а да онај, који исповеда да је хришћанин, не буде у стању да изговори слово у одбрану своје вере. Немар у оним пословима наноси штету иметку, док немар у погледу вере погубљује саме наше душе. Ми се налазимо у тако жалосном стању да у оно прво (тј. у разна световна занимања) улажемо сва своја настојања, док оно најважније, од чега зависи наше спасење, запостављамо као да је сасвим безвредно.

4. Незнабошци нису склони да осуђују своје сопствене заблуде. Ако они, истрајни у својим лажима, све чине да би прикрили срам својих лажних учења, док ми, служитељи истине, не можемо ње ради ни уста да отворимо, како онда да нас они не осуде због слабости нашег исповедања, како да не посумњају да ми живимо у лажи и заблуди, како да не хуле на Христа као на лицемера и варалицу који се ради обмане користио неукошћу простих људи? За такву хулу криви смо само ми, који се не трудимо да изучимо своју веру него, сматрајући је за сувишно дело, бринемо само о овоземаљском. Поклоник неког плесача, тркача или борца са зверима свесрдно се

труди да га брани, излива му похвале, штити од опадача и са хиљаду поруга побеђује противника. Међутим, када нам предстоји да искажемо слово у одбрану хришћанства, сви обарају очи ка земљи, чешу се, зевају и са осмехом се повлаче. Какво негодовање заслужује појава да је Христос за нас мање значајан од неког плесача, и што ви сакупљате хиљаде доказа у његову одбрану, без обзира на то што су то најпрезренији људи, док о одбрани Христових чуда не желите чак ни да размислите или да се бар забринете! **Ми верујемо у Оца, Сина и Светога Духа, у васкрсење тела и у живот вечни.** Сад, ако би вас неко од незнабожаца упитао: ко је Отац, ко је Син, а ко је Свети Дух, или: како то да ви сами, који признајете три божанства, нас оптужујете за многобоштво, шта бисте рекли, шта бисте одговорили? Како ћете одбити такав приговор? Шта ћете учинити ако вам, с обзиром да ћутите, поставе и друго питање: какво је то васкрсење? Хоћемо ли поново устати у овом истом телу, или у неком другом? Шта ћете на то рећи? Шта ако вас упитају због чега је Христос дошао баш сад а не раније? Или Он, можда, сад хоће да промишља о људима, док се за све претходно време није бринуо о нама? Ако, осим тога, почну да се распитују и о много чему другом? Нема смисла да и даље постављамо питања и да их остављамо без одговора, како на тај начин не бисмо нашкодили простом народу. Оно што смо рекли довољно је да вас пробуди из сна. Шта, у ствари, ако нас почну испитивати о тим стварима, а ми не будемо у стању чак ни да саслушамо њихове речи? Реци ми, хоћемо ли бити изложени малој казни, ако будемо узрок таквих заблуда за људе који седе у тами? Желео бих да имате довољно слободног времена, па да свима вама покажем књигу коју је против нас написао један безбожни пагански философ, као и оне књиге које су писали старији од њега, не бих ли вас тако подстакао и удаљио од таквог немара. Ако су они већ толико неуморни у својим покудама упућеним нама, можемо ли ми заслужити било какав опроштај ако не будемо у стању да одбијемо њихов напад? Због чега смо приведени у Цркву? Зар ниси чуо шта каже апостол: Свагда будите спремни са кротошћу и страхом на одговор свакоме који од вас тражи разлог ваше наде (1. Петр. 3; 15). То исто саветује и Павле, говорећи: Реч Христова нека обитава у вама богато (Колос. 3; 16). Шта на то кажу људи, неразумнији од трутова? "Благословена је свака проста душа", а такође и: Ко ходи безазлено, ходи поуздано (Приче Сол. 10; 9). Све зло, међутим, потиче отуда што многи не умеју чак ни да наведу сведочанство Писма. Премудри на овом месту не говори о глупом или о човеку који ништа не зна, него о човеку незлобивом, који није лукав него је добронамеран. Кад би било другачије, онда би узалуд било речено: Будите мудри као змије и безазлени као голубови (Мт. 10; 16). Због чега, међутим, да се расплињујемо у томе, кад та беседа ионако никуда не води? Осим онога што је сад речено, ми и не чинимо ништа друго што се односи на живот и делање, него смо у сваком погледу јадни и достојни подсмеха. Увек смо спремни да оптужујемо једни друге, и да (једни друге) исправљамо у ономе, за шта смо сами криви и за шта заслужујемо осуду. Ту никад не оклевамо. Ја вас, дакле, молим, да се не ограничавате на узајамне оптужбе. Тиме не можете никако да стекнете милост у Бога. Потрудимо се, да у свему покажемо промену на боље, да бисмо живели у славу Божију и наслађивали се будућом славом, које нека се удостојимо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем нека је слава и сила у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ОСАМНАЕСТА

Сутрадан опет стајаше Јован и двојица од његових ученика. И угледавши Исуса где иде, рече: Гле, Јагње Божије! И чуше га оба ученика кад говораше, и отидоше за Исусом (ст. 35–37).

1. Немарна је људска природа, и лако бива привучена погибелји, али не зато што је таква саздана, него што је таква постала услед својевољног немара. Због тога ју је потребно много саветовати. И Павле, пишући Филипљанима, да би их подстакао, каже: Мени није досадно писати вам једно исто, а вама је укрепљење (Филипљ. 3; 1). Земља, која је добила семе, убрзо доноси плод, и друга сетва јој није потребна. Међутим, наша душа није таква. Пожељно би било да сејач, који често сеје и у то улаже велики труд, макар једном добије плод. Пре свега, изложено учење не може лако да се утисне у душу, јер је у њој много тога скамењеног и обавијена је мноштвом трња. Осим тога, долази много клеветника који отимају та семена. Када се пак семе унедри и укорени, потребна му је иста таква брига да би могло да нарасте, а када се појави, да остане читаво и да га ништа не оштети. Уосталом, када су у питању земаљска семена, клас који је сазрео и задобио потребну силу не боји се више нити шкодљиве росе, нити жеге, нити нечег другог. У учењу, међутим, није тако: чак и кад се све у потпуности устроји, овде се често дешава да једна олуја или бура сруши све или да до тога дође услед неповољних околности, због наговора злонамерних људи или због стицаја разних других искушења. Ово вам не говоримо без циља, него зато да не бисте, слушајући Претечино понављање истих речи, почели да га оптужујете за празнословље или да о њему говорите као о беспосленом човеку који се досађује. Он је, наравно, желео да се чује и оно што је једном рекао. Међутим, како услед успаваности у почетку многи нису обраћали пажњу на оно што је речено, он их поново буди понављањем једног истог. Погледај: Онај што долази за мном преда мном би и нисам достојан одрешити ремена на обући Његовој, а такође и то је онај Који крштава Духом Светим и огњем и видео сам Духа где силази са неба као голуб и остаде на Њему (Јн. 1; 27–34). Нико, међутим, није обраћао пажњу на њега, и нико га није упитао: Шта то говориш, о коме, и зашто? Због тога је рекао и ово: Јагње Божије, које узима на се грехе света. Међутим, ни тиме их није пробудио из неосетљивости (безосећајности, отупелости). На тај начин је био приморан да понавља једно исто, као да грубу и отврдлу земљу омекшава новим орањем и да речју, као плугом, подиже потиснуту душу, да би у њену дубину убацио семе. Због тога Крститељ није ни умножавао своје речи, будући да се бринуо само о једном: да их приведе и присаједини Христу. Он је знао да им, уколико Га прихвате и поверују, неће бити потребан други који ће сведочити о Њему. Тако се и догодило. Ако су Самарјани, саслушавши Христа, говорили жени Самарјанки: Сад не верујемо више због твог казивања, јер сами смо чули и знамо да је ово Спаситељ света, Христос (Јн. 4; 42), онда су се далеко лакше ка Христу могли обратити Јованови ученици, како се у ствари и догодило. Након што су дошли код Христа и саслушали Га једне вечери, они се више нису ни враћали код Јована него су се у тој мери предали Христу да су на себе преузели и Јованово служење и сами почели да проповедају Христа. **Он нађе најпре брата својега Симона, и рече му: нашли смо Месију, што преведено значи: Христос (Јн. 1; 41).** Обрати пажњу и на следеће. Кад је Јован говорио: Онај што долази за мном преда мном би и ја нисам достојан одрешити ремена на обући Његовој, никога није уловио. Међутим, кад је почео да говори о устројавању нашег спасења и да се изражава једноставнијим речима, његови ученици су пошли за Христом. То, међутим, није једино на шта треба обратити пажњу. Запази и то да није толико мноштво привео Христу онда, кад је о Богу говорио нешто велико и узвишено, као онда, када је говорио о Његовој благодати, човекољубљу и ономе што се односило на спасење слушаца. Чули су да ће Он на Себе узети грехе света – и одмах су похитали к Њему. Ако је могуће да оперемо своје грехе, зашто онда да оклевамо, говорили су они. Ево, пред нама стоји Онај, Који ће нас од њих ослободити без икаквог нашег труда. Зар није крајње неразумно да такав дар одлажемо за нека друга времена? Нека то чују и оглашени, који своје спасење одлажу до последњег даха. Сутрадан опет

стајаше Јован... и рече: Гле, Јагње Божије. Христос ништа не говори, говори само Крститељ. Тако се дешава и са жеником. Не почиње одмах он сам да говори с невестом, него најпре стоји и ћути, а други указују на њега и предају му невесту. Када се она појави, не прихвата је он сам и не уводи, него му је други предају. Када је пак прихвати из руку других људи, она је већ толико благонаклона према њему да се више и не сећа оних, који су је спојили с њим. Тако се догодило и са Христом. Он је дошао да са Собом заручи Цркву, и у почетку ништа није говорио Он Сам, него је само стајао. Његов пријатељ Јован предао Му је десницу те невесте, уручивши му, посредством своје речи, људске душе. Када их је примио, Христос их је толико приклонио Себи да се више нису враћали ономе, који их је предао.

2. И то није све, јер овде треба још нешто приметити. Као што приликом склапања брака девојка не жури ка младићу него он прилази к њој, чак и ако је царски син и чак ако је узео и девојку из нижег сталежа или робинју, тако се догодило и овде. Није се људска природа узнела на небо, него је Сам Бог сишао ка њој, презреној и убогој. Након склапања брака, Он јој није допустио да остане овде, него ју је примио на Себе и увео у Очев дом. Зашто Јован није појединачно узео своје ученике и говорио с њима о Христу, и на тај начин Му их предао, него је у присуству целог народа рекао: Гле, Јагње Божије. Зато да се не би испоставило да је то његов предумишљај. Да су код Христа отишли зато, што их је Јован у то убедио и да би угодили Јовану, могло би се догодити да убрзо и напусте Христа. Сада пак, кад су одлучили да за Христом следе на основу учења, упућеног свима, Јованови ученици били су постојани у томе, јер нису следили (за Њим) да би угодили учитељу него због сопствене усрдности и ради сопствене користи. Сви пророци и апостоли проповедали су Христа у Његовом одсуству: једни до Његовог доласка у телу, други након Његовог вазнесења. **Једино је Јован проповедао о Њему у Његовом присуству.** Због тога се он и назива жениковим пријатељем, јер је једино он присуствовао браку. Он је све то устројио и извршио, он је том делу поставио почетак. **И угледавши Исуса где иде, рече: Гле, Јагње Божије.** Он је то говорио показујући да не сведочи само гласом, него и очима. Он се у радости и усхићењу дивео Христу. Он није одмах почео да убеђује ученике, него се најпре диви и предаје усхићењу приликом јављања Христовог. Свима показује и дар са којим је дошао, и начин искупљења. Реч "јагње" изражава и једно и друго. Јован није рекао: "које ће узети" или "које је узело" него "које узима" грехе света, као да је Христос то свагда чинио. Он на Себе није примио грехе само онда, кад је пострадао, него тако, као да је стално распет. Он је једном принео жртву за грех, али тако, као да том једном жртвом свагда очишћује грехе. На тај начин, као што Његово именовање као Логоса означава превасходство Његове природе и као што Га име Сина издваја од свих осталих бића, тако и речи: Христос, Јагње, пророк, светлост истинита, пастир добри и остале, употребљене за Њега, представљају изразе којима је дописан члан (?), да би показале разлику између ових и уобичајених израза. Било је много јагањаца, пророка, помазаника (грч. "христос") и синова. Међутим, Јован показује велику разлику између Њега и свих њих. Он то није потврдио само додавањем члана, него и додавањем назива "Јединородни", будући да Христос нема ничег заједничког са творевином. Ако се неке учини да те речи нису изговорене благовремено, с обзиром да је био десети час (то је било време дана: а бијаше, каже, око десетог часа – ст. 39), онда тај, према мом мишљењу, много греша. За многе људе, који робују телу, време после засићења није, наравно, погодно за важна дела јер је душа оптерећена храном. То су, међутим, били људи који нису користили чак ни уобичајену храну, који су и увече били онолико трезвеноумни колико смо ми ујутро или, боље речено, далеко трезвеноумнији (зато што многим од нас остаци вечерње хране испуњавају душу нечистотом, док они

ничим сличним нису оптерећивали ту лађу). Због тога не чуди што је Јован и у вечерњим сатима говорио о таквим стварима. Поред тога, он је живео у пустињи, поред Јордана, где су сви са страхом долазили да се крсте, тако да су се у то време мало бринули о житејским делима, слично као што је и народ без хране три дана провео крај Христа. Дужност је усрдног проповедника, исто као и марљивог земљоделца, да не напушта своје дело док не види да се засађена реч укоренила. Зашто Јован није прошао по читавој Јудеји проповедајући о Христу, него се зауставио на реци очекујући Његов долазак, да би Га затим, кад Он дође, показао народу? Јован је хтео да сама дела посведоче о Христу, а посебан циљ Јованов био је само да огласи долазак Христов и да приволи (убеди), макар и неколицину, да саслушају Живот вечни. Веће сведочење Јован је препустио Самом Христу, односно сведочење дела, као што каже и Сам Христос: Али ја имам сведочанство веће од Јовановог, јер дела која Ми даде Отац да их свршим ова дела... сведоче за Мене (Јн. 5; 36). Погледај колико је то сведочанство било јако. Јован је бацио само малу искру, и одмах је букнуо висок пламен. Они, који до тог времена нису слушали Јованове речи, најзад су проговорили: **Све што каза Јован за Овога истина беше (Јн. 10; 41).**

3. У противном случају, односно да је Јован проповедао пролазећи читавом Јудејом, могло би се учинити да он то чини из људских разлога, и проповед би била сумњива. **И чуше га оба ученика кад говораше, и отидоше за Исусом (ст. 37).** Јован је имао и друге ученике. Међутим, они не само да нису пошли за Христом, него су Му и завидели. **Равви, говорили су они Јовану, Онај што беше с тобом преко Јордана, за Кога си ти сведочио, ено крштава, и сви иду Њему (Јн. 3; 26).** И други пут се појављују с оптужбама: Зашто ми постимо, а Твоји ученици не посте (Мт. 9; 14). Међутим, најбољи међу њима нису тако поступали, него су, чим су чули Христа, кренули за Њим. Они Га нису следили зато, што су презрели свог учитеља, него из послушности према њему, представљајући највећи доказ за то, да су поступили по здравом убеђењу. Неки су то учинили само зато што је Јован предсказао да ће Христос крштавати Духом Светим. Они нису напустили свог учитеља, али су хтели да сазнају да ли ће Христос даровати нешто више него Јован. Запази како се њихова брижност сјединила са скромношћу. Они нису одмах пришли и почели да испитују Исуса о важним и неопходним стварима. Нису хтели да разговарају с Њим отворено и у присуству свих, нити узгред и случајно, него насамом. Знали су да речи њиховог учитеља нису изражавале само смирење него и чисту истину. **А један од двојице који чуше од Јована и одоше за Њим бејаше Андреј, брат Симона Петра (ст. 40).** Зашто Еванђелиста није навео и име другог ученика? Неки то објашњавају тиме да је ученик, који је пошао за Христом, био онај исти који је ово и написао. Други пак мисле да он није био међу изабраним ученицима и да је Еванђелиста помињао само имена значајнијих личности. Каква је корист и да знамо име тог ученика, када имена седамдесет двојице (ученика) не знамо? То исто се може видети и код Павла: А посласмо с њим и брата кога хвале по свим црквама због проповедања Еванђеља (2. Кор. 8; 18). Андреја је поменуо и из другог разлога. Који је то разлог? Ти знаш да Симон и Андреј, када су чули: Хајдете за мном и учинићу вас ловцима људским (Мт. 4; 19), нису посумњали у то необично обећање. Требало би, међутим да знаш и то, да је зачетке вере још пре Симона положио његов брат Андреј. **А Исус обазревши се и видевши их где иду за Њим, рече им: Шта тражите? Отуда можемо да научимо да дарови Божији не претходе нашим жељама. Кад ми почнемо да испољавамо жељу, тад нам Он даје много начина за спасење. Шта тражите? Шта то значи? Зар то пита Он, Који познаје људска срца и прониче у наше помисли? Он, међутим, не пита зато да би дознао (како би то било могуће?) него да би их тим питањем још више приближио**

Себи, да би им омогућио да буду одважнији и да би им показао да су достојни да беседе с Њим. Они су се вероватно стидели и плашили, као људи који су Га познавали само на основу сведочења њиховог учитеља о Њему. Да би из њих искоренио све то, тј. и стид и страх, Он сам поставља питања и не допушта да ћутке дођу до Његовог обитавалишта. Уосталом, можда би се то исто догодило и да Он није постављао питања, јер они не би престали да иду за Њим и по Његовим траговима дошли би до Његовог обитавалишта. Зашто их је питао? Зато да би, као што сам рекао, умирио њихова збуњена и узнемирана срца и да би их подстакao на одважност. Своју оданост Христу нису изразили само тиме што су Га следили него и самим питањима. Иако још нису били Његови ученици и још ништа од Њега нису чули, они Га већ називају учитељем, придружујући се Његовим ученицима и показујући Му разлог због којег су Му се придружили, односно, да желе да од Њега дознају нешто корисно. Запази и њихову разборитост. Они нису говорили: научи нас догмама или нечему неопходном него: **Где станујеш?** Као што сам већ рекао, желели су да с Њим о нечему разговарају насамом, да Га саслушају и да науче од Њега. Они због тога и не одлажу своју намеру, не говоре: доћи ћемо другог дана и саслушаћемо Те кад будеш говорио на сабору народа, него показују сву своју усрдност за слушање, тако да их ни само време не спречава у томе. Сунце се већ беше приклонило западу: беше око десетог часа, како је речено. Због тога им Христос ни не одређује место за беседу, него их само све више и више привлачи да следе за Њим, показујући да их прима код Себе. Није им рекао ништа слично овоме: сад није време да идете у мој дом, дођите сутра, ако будете хтели да нешто чујете, а сад идите кући. Напротив, беседи с њима као с друговима и пријатељима, који су већ дуго времена уз Њега. Зашто Он на другом месту каже: Син Човечији нема где главу склонити (Лк. 9; 58), а овде: **Дођите и видите где живим (ст. 39)**. Речи: Нема где главу склонити показују да Он није имао лично уточиште а не да Он није живео ни у каквом дому. Еванђелиста у наставку каже да су тај дан провели код Њега, а због чега – то нам није рекао, јер је циљ само по себи јасан. Ни због чега другог они нису следили за Христом, нити их је Христос привукао к Себи, осим због поуке. Они су се те ноћи наслађивали Његовим учењем, и то у таквом изобиљу и у таквој радости да су обојица без оклевања пошли да и друге приведу Христу.

4. Научимо се одавде да слушање божанственог учења претпостављамо свему осталом. Ниједно време нећемо сматрати непогодним за то. Међутим, ако би требало да уђемо у туђи дом, ако би ти, непознат, требало да се упознаш са знаменитим људима, макар то било и неправовремено или у било које време, никада нећемо пропустити такав добитак. Нека храна, вечера, купање и остала световна дела имају одређено време. За изучавање вишњег мудрољубља не треба да постоје никакви одређени сати: требало би да њему припада свако време. У време и невреме покарај, запрети, утеши (2. Тим. 4; 2). И Мојсеј је Јеврејима заповедио да то чине у било које време. Овоземаљска дела – мислим на вечере и купање – ако су и потребна, уколико се често упражњавају слабе тело. Напротив, што се више умножавају душевне поуке, оне све крепкијом чине душу која их прихвата. Сада све време проводимо у бескорисном и неозбиљном празнословљу, ради тога се састајемо и у свануће, и ујутро, и у подне, и увече, па чак и означавамо одређена места за то. Када пак божанствене догме слушамо једном или два пута недељно, мучимо се и замарамо. Зашто? Зато што рђаво приклањамо своју душу. Ми у њој потпуно уништавамо склоност и ревност ка таквим предметима. Због тога и не тежите духовној храни. Осим других знакова болести, њу доказује и то што не желите ни да једете ни да пијете него и према једном и према другом осећате одвратност. Ако вам то, кад се појави у телу, служи као знак тешке болести и изазива слабост, онда се то утолико пре може применити на душу. Како да је, тако палу и

изнемоглу, укрепимо? Каквим делима, и каквим речима? Окренимо се речима божанственим, пророчким, апостолским и свим осталим. Тада ћемо дознати да је далеко боље хранити се тим речима него нечистом храном, како би требало да назовемо неправовремене скупове и празнословљење. Реци ми, шта је боље: разговарати о народним, судским и војним питањима или о стварима небеским и ономе, што ће се догодити када одемо одавде? О чему је боље причати: да ли о суседима и њиховим стварима и, уопште, занимати се туђим пословима, или беседити о ангелима и стварима које се тичу наше сопствене користи? Суседови послови се тебе уопште не тичу, док се ствари небеске односе и на тебе. Неки ће рећи: довољно је једном говорити о томе па да се све каже. Зашто тако не мислите и о ономе, о чему водите празне и бесмислене разговоре него, употребивши читав живот на то, ипак не исцрпите предмете за такве беседе? Још не говорим о ономе, што је далеко горе од тога. О овим предметима међусобно говоре људи који су прилично скромни. Беспосленији и немарнији у својим разговорима баве се шалама, плесачима и тркачима, скрнавeћи своје уши и обешчашћујући душу таквим причама, опијајући своју природу сладострашћем и уносећи таквим говором у своју машту свакакве развратне призоре. Чим језик изговори име плесача, душа истог тренутка замишља његово лице, косу, танку одећу и њега самог, који је размажен због свега тога. Други подстиче пламен у души помињући блудницу, њене речи, одећу, развратне очи, сладострасне погледе, плетенице, шминкање, мазање трепавица. Зар и при самом мом казивању о томе не осећате нешто страшно? Немојте се стидети, и немојте црвенети: то је неизбежно, јер је сасвим природно да снага беседе врши такав утицај на душу. Ако и због самог мог казивања, стојећи у цркви и далеко од свих ствари, осећате нешто већ од самог слушања, размислите онда шта се мора догађати са онима који седе у самом гледалишту, имајући потпуну слободу и будући изван овог поштованог и уваженог скупа, и са крајњом бестидношћу гледају и слушају шта се тамо догађа. Зашто нас оптужујеш, рећи ће неко од непажљивих, губећи из вида да је то сасвим природно па чак и неизбежно, да то врши такав утицај на душу? Дакле, када се они разнеже слушајући оно, онда је то сасвим природно?! То, међутим, није дело природе него воља греха. То, што онај који се приближава ватри мора бити повређен сасвим је природно и до тога долази услед слабости природе. Међутим, не привлачи нас сама природа ка ватри и повреди која отуда следи. То зависи једино од изопачене воље. Хоћу да тога не буде и да се то исправи, како не бисте својевољно пали у понор нити били бачени на пучину зла, да не бисте и противно својој вољи налетели на огањ и на тај начин скривили огњу приуговореном за ђавола. Нека се сви ми удостојимо да, ослободивши се њега, пређемо у крило Авраамово, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа са Којим нека је слава Оцу и Светоме Духу у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ДЕВЕТНАЕСТА

Он нађе најпре брата својега Симона и рече му: Нашли смо Месију, што преведено значи "Христос". И доведе га Исусу... (Јн. 1; 41–42).

1. Када је у почетку Бог створио човека, Он га није оставио самог него му је за помоћника дао жену, знајући да ће од тог сажитељства проистећи велика корист. Шта се догађа ако жена не искористи ту добробит онако, како би требало? Ако неко проникне у суштину ствари, видеће да такав саживот доноси велику корист разборитим људима. Уосталом, та корист не производи само из заједнице мужа са женом него и браћа, уколико живе заједно, имају од тога велику корист. Због тога је и пророк рекао: Шта је добро, или шта је красно, него да браћа живе заједно (Пс. 132; 1)?

Павле је такође саветовао да се не напушта узајамно општење. По томе се и разликујемо од животиња. Ми подижемо градове, тржнице и домове зато да бисмо били заједно једни с другима, и то не само по месту обитавања, него и у савезу љубави. Творац је нашу природу саздао таквом да има различите потребе, и да је сама себи недовољна. Зато је Бог тако и устројио да потребе које отуда проистичу буду исправљене коришћу која потиче од општежића. Због тога је и установљен брак: оно што недостаје једном надокнађује друго и на тај начин удовољава потребама природе па, иако је она саздана као смртна, она је током дугог времена на основу прејемства (наслеђивања) очувала бесмртност. Могао бих да се зауставим на тој теми и да покажем колико користи за људе проистиче из узајамне, блиске и искрене међусобне повезаности. Предстоји нам, међутим, нешто друго, због чега сам и почео о овоме да говорим. Након што је дошао код Исуса и од Њега научио колико је могао, Андреј није ту ризницу задржао у себи него је пожурио и одмах отрчао код брата, да би с њим поделио стечено благо. Зашто нам Јован није рекао о чему је Христос беседио с њим (Андрејем)? Одакле се види да су они управо због тога били код Њега? То смо претходно већ показали; то, међутим, може да се дозна и на основу површног читања. Запази да Андреј свом брату каже: **Нашли смо Месију, што значи "Христос"**. Видиш ли да он овде показује колико је научио за тако кратко време? Он тиме изражава силу Учитеља, Који их је у то убедио, али и сопствену ревност с којом се он одавно, од самог почетка, бринуо о томе. Сам израз нашли смо показује душу која је жудела да види Христа, која је очекивала да Он сиђе с небеса и која се преиспунила радостју када се предмет њене жудње појавио, тако да је пожурила да ту своју радост подели и са другима. У духовним стварима давање руке једног другоме означава братску љубав, сродничко пријатељство и искрену благонаклоност. Обрати пажњу на то да и он о Месији говори уз додавање члана. Он није једноставно рекао: "Месију", него "Месију" очекиваног??. Они су на тај начин очекивали само Христа, немајући ништа заједничко са другима??. Погледај како Петар од самог почетка пројављује покорну и послушну душу. Он одмах хита ка Исусу, нимало не оклевајући. Доведе га Исусу. Нека га нико не оптужи за лакомисленост, будући да је прихватио речи свог брата без икаквих даљих испитивања. Вероватно да му је брат о томе говорио много и опширно, док Еванђелиста обично све излаже укратко, бринући се о сажетости. Осим тога, није речено да је Петар једноставно поверовао, него да га је Андреј довео Исусу, желећи да Му представи брата, да би и он све сазнао од Њега Самог. Најзад, с њима је био и други ученик, који је у томе помогао. Ако је сам Јован Крститељ говорио да је Христос Јагње Божије и да ће крштавати Духом, својим ученицима је препустио да јасније о томе дознају од Њега Самог. Утолико пре је дужан да то учини био Андреј, који је осећао да није у стању све да објасни. Због тога је свог брата и повео ка самом извору светлости, и то са таквом марљивошћу и радостју да се овај ни најмање није колебао, нити је оклевао. **И Исус погледавши на њега рече: Ти си Симон, син Јонин; ти ћеш се звати Кифа, што значи Петар (ст. 42).** Христос овде већ почиње да пројављује Своје божанство и постепено га открива у Својим изрекама. Тако је Он поступио и у Својим беседама са Натанаилом и са Самарјанком.

2. Пророштва нису ништа мање убедљива него чуда. Поред тога, она у себи не садрже славољубље. Чуда још и бивају изложена искривљеним гласинама, које у крајњој мери потичу од неразборитих људи: Изгони демоне помоћу Веелзевула, говорили су они (Мт. 12; 24). О пророштвима, међутим, никада није речено ништа слично. Тако је Христос за Симона и Натанаила употребио тај вид поучавања, док са Андрејем и Филипом није тако поступио. Зашто? Зато што су они већ били добри припремљени Јовановим учењем. Осим тога, Филип је, видевши оне који стоје пред Христом,

прихватио то као непосредан доказ за веру у Њега. Ти си Симон, син Јонин; ти ћеш се звати Кифа, што значи Петар. На основу садашњег, веродостојно бива и будуће. Предсказање је овде сједињено са похвалом. То, међутим, није било ласкање, него предсказивање будућности, и то се види из онога што следи. Сети се уз колико је разобличења Христос омогућио Самарјанки да увиди Његову прозорљивост. **Пет мужева си имала, и сада кога имаш није ти муж, говори јој Он (Јн, 4; 18).** Тако и Његов Отац, устајући против идола, много говори о пророштвима: Ја објавих и спасох, и унапред казах, а никоји туђи бог (Ис. 43; 12). То се истиче у свим пророштвима. Пророштво је по преимућству дело Божије, које демони не могу чак ни да подражавају, ма колико се у томе трудили. У чудима још може и доћи до неке обмане, док је тачно предсказивање будућности својствено само Вечном суштству. Ако то понекад чине и демони, онда се то догађа само због обмањивања неразумних, због чега се лако разобличује лаж њихових предсказања. Петар, међутим, ништа не одговара на ове Христове речи, јер још ништа није јасно разумео, и само је учио. Уосталом, ни само предсказање није још било у потпуности изречено. Христос није рекао: "Ја ћу ти дати име Петар, и на том камену (грч. петрос) сазидаћу Цркву Своју", него је рекао само: Ти ћеш се звати Кифа. Та промена имена означавала би највише достојанство и велику власт. Христос, међутим, није од самог почетка нити одједном испољио сву Своју власт, него је до одређеног времена само смирено беседио. Када је дао потпун доказ о Свом божанству, Он са великом влашћу изговара следеће: Блажен си Симоне, сине Јонин! Јер тело и крв не открише ти то, него Отац Мој Који је на небесима (Мт. 16; 17). На другом месту каже: Ти си Петар, и на том камену сазидаћу Цркву Своју (Мт. 16; 18). Тако је Христос назвао Симона, док је Јакова и његовог брата назвао синовима грома. Тиме је показао да је Он Онај исти који је дао и стари завет (савез). Променивши тада имена, назвао је Аврама Авраамом, Сару Сарром, а Јакова Израилем. Многима је давао имена још од самог њиховог рођења, као на пример Исааку, Самсону, и личностима које помињу Исаија и Осија. Некима је и променио имена која су им дали родитељи, као на пример горепоменути личностима и Исусу Навину. У древности је био обичај да се дају имена сагласна са околностима, како је чинио и Илија. То није било без циља, него зато да би и сама људска имена опомињала на добротина Божија, и да би се, кроз изражавање пророчанстава у именима, оно боље сачувало у умовима слушалаца. Тако је и Јован добио име још пре свог рођења. Тако су и људи, који је требало да заблистају врлином још од најмлађег узраста, добијали имена и пре рођења. Они, који су се касније прославили, касније су добијали и друго име.

3. Тада су сви добили своја лична имена. Сада сви ми имамо једно заједничко име, које је важније од свих тих (личних имена). То је име хришћана, пријатеља и синова Божијих, и тела Христовог. Такво име нас, више него сва остала, може побудити на ревност ка напредовању у врлини. Нећемо чинити ништа што је недостојно тог почасног именовања, помишљајући свагда на узвишеност достојанства по којем се називамо Христовима. Тако нас је назвао Павле. Свагда ћемо то имати на уму и поштоваћемо то узвишено име. Они који носе име знаменитог војсковође или неког другог славног човека, имају високо мишљење о себи, јер слушају како их називају именом тога и тога. Сматрају то име за своје велико достојанство и свесрдно се старају да својим нерадом не осрамоте онога, који је истоимен са њима. Зар онда ми, који не носимо име неког војсковође или неког земаљског старешине, нити име ангела или серафима, него Самог њиховог цара, нисмо дужни да положимо и саму своју душу, само да не бисмо ражалостили Оног, Који нас је удостојио таквог имена? Зар нам није познато какву почаст уживају одреди царских штитоноша и копљоноша, који окружују

цара? Тако смо и ми, удостојивши се да будемо у близини Самог Цара, па чак и много ближе него што су они које смо поменули блиски свом цару, да Му, дакле, будемо блиски као тело Глави, у свему дужни да не поступамо другачије, осим као они који подражавају Христа. А шта каже Христос? Лисице имају јаме и птице небеске гнезда, а Син Човечији нема где главу склонити (Јк. 9; 58). Ако бисмо то захтевали од вас, многима би се учинило да је то тешко и мучно дело. Дакле, ради ваше слабости одрећи ћу се те строгости. Захтеваћу само да не будете пристрасни према богатству. Ако ради слабости многих од вас не тражим тако узвишену врлину, утолико више вас убеђујем да се клоните порока. Ја не осуђујем оне који имају куће, њиве и слуге. Хоћу само да свим тим управљају обазриво и на доличан начин. Какав је то доличан начин? Како доликује господарима а не слугама, тј. да владате ви богатством уместо да оно влада вама, да га употребљавате, а не да га злоупотребљавате. Новац и постоји зато да бисмо га користили за нужне потребе, а не да бисмо га чували. То је својствено слугама, а не господарима. Чување је посао слуге, а трошење посао господара, који над тим има потпуну власт. Ти не добијаш новац зато, да би га закопавао у земљу, него зато да би га поделио. Ако би Бог хтео да га чувамо, Он га не би давао људима него би га оставио да стално лежи у земљи. Бог, међутим, хоће да се новац троши, због чега нам је и дозволио да га имамо и да га дајемо једни другима. Ако га задржавамо код себе, онда више нисмо његови господари. Ако га пак задржавамо зато да бисмо га умножили, онда је најбољи начин за то да га стално трошимо и дајемо. Уосталом, прихода не може бити без расхода, нити богатства без трошења. То се може видети и у световним стварима Тако поступа трговац, тако поступа земљоделац. Један троши новац, а други семе. Један плови по мору и троши свој новац, а други се читаве године труди, баца семена и ради. Овде, међутим, није потребно ништа слично: није потребно нити припремити лађу, нити упрезати волове и орати земљу, нити пак стрепети због ваздушних непогода или због града. Овде нема ни таласа, ни подводних стена. Та пловидба и та сетва захтева од тебе само једно – да бациш оно што имаш, а све остало ће извршити онај Земљоделац, о којем је Христос рекао: **Отац Мој је посленик (Јн. 15; 1)?** Зар није неразумно ленчарити и не делати тамо где све можемо да добијемо без труда, и да, уместо тога, сву делатност показујемо тамо, где има много труда, бриге и зноја и где је, после свега, непоуздана нада? Молим вас да не будемо толико немарни у делу сопственог спасења, него да, оставивши напорна дела, пожуримо ка делима лакшим и кориснијим, да бисмо задобили и будућа блага, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, с Којим нека је Оцу и Светоме Духу слава сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ДВАДЕСЕТА

Сутрадан хтеде Исус изићи у Галилеју, и нађе Филипа, и рече: Хајде са Мном! А Филип беше из Витсаиде, из града Андрејева и Петрова (Јн. 1; 43–44).

1. У сваком труду има добитка (Приче Сол. 14; 23), каже Књига Прича. Међутим, Христос нам саветује и нешто боље од тога, када каже: Који тражи, налази (Мт. 7; 8). Због тога ме и задивљује како је Филип кренуо за Христом. Андреј је кренуо за Њим након што је о Христу чуо од Јована, а Петар – тако што је чуо од Андреја. Филип ни од кога није ништа дознао о Њему, него се, чим му је Христос рекао: Хајде за Мном, без оклевања повиновао и не само да Га није напустио, него је о Њему проповедао и другима. Пожуривши ка Натанаилу, Филип каже: **Нашли смо Онога за Којег писа Мојсеј у Закону и пророци (ст. 45).** Видиш ли, колико је брижна била његова душа, и колико је често размишљао о ономе што је писао Мојсеј, колико је жудно ишчекивао

долазак Христов? Речи: нашли смо означавају људе који стално трагају. Сутрадан хтеде Исус изићи у Галилеју. Он никога није позвао к Себи пре него што се неко сам присајединио к Њему. То није чинио случајно, него по сопственој мудрости и разуму. Ако Му неко не би приступио добровољно и ако би га Он Сам привукао, сасвим је могуће да би Га тај касније и напустио. Међутим, како су се они сами одлучивали на то, остајали су постојани у својој намери. Филипа је, међутим, позвао као човека којег је боље познавао. Рођен и одгајен у Галилеји, Филип је, наравно, познавао Христа боље него остали. Када је дакле, придобио неке ученике, Христос је пошао у лов на остале, и тада је придобио Филипа и Натанаила. С обзиром да се у то време глас о Христу беше раширио по читавој Сирији, Натанаилово обраћање Христу не задивљује у тој мери, као што задивљује обраћање Андреја, Петра и Филипа, не само зато што су они поверовали и пре него што су видели чуда Исусова, него и зато што су сви они били из Галилеје, из које никада није дошао ниједан пророк и из које није могло да дође ништа добро (в. ст. 46). Галилејци су били необразовани, дивљи и груби. Христос је, међутим, и овде пројавио Своју силу, јер је на земљи, која никада није доносила плодове, убрао своје најдостојније ученике. Тако је, дакле, Филип вероватно пошао за Христом видевши Петра и његове сапутнике и слушајући о Христу од Јована. Вероватно је, такође, да је и глас Христов на њега извршио снажан утицај. Христос је знао ко ће Му бити потребан. Еванђелиста, међутим, све то изоставља. Филип је знао да треба да дође Христос; а да је Христос Исус, то није знао, и ја мислим да је то чуо или од Петра или од Јована. Еванђелиста наводи и место у којем живи Филип, да би показао да слабо пред светом изабра Бог (1. Кор. 1; 27). **Филип нађе Натанаила и рече му: Нашли смо Онога за Којега писа Мојсеј у Закону и пророци, Исуса, сина Јосифова, Назарећанина (ст. 45).** Он то говори да би својој проповеди дао веродостојност, због чега се позива на Мојсеја и пророке и тако да побуђује пажњу слушаоца. Натанаило је био прецизан човек и у свему је испитивао истину, као што је то Христос посведочио о њему и како се и на делу показало. Због тога је Филип добро поступио што га је упутио на Мојсеја и на пророке, јер је на тај начин подстакао Натанаила да се приклони Ономе, о Којем му је проповедао. Нека те не збуњује што Филип назива Исуса Јосифовим сином. Одакле се, Филипе, види, да је Он управо тај о Којем су писали Мојсеј и пророци? Чиме ћеш нам то доказати? Није довољно само сведочанство речи. Каково си знамење видео? Каково чудо? Зар у тим стварима није опасно веровати просто и без доказа? Какав доказ ти имаш? Филип нам одговара исто што и Андреј. Као што ни Андреј није био у стању да изобрази благо које је нашао нити да нађе речи којима би описао ту ризницу, због чега је брата одвео код Онога, Којег је нашао, тако чини и Филип. Он не говори Натанаилу због чега је Исус – Христос, и како су о Њему предсказивали пророци; он га само одводи код Исуса, да би окусио Његове речи и Његово учење: **И рече му Натанаил: Из Назарета може ли бити шта добро? Рече му Филип: дођи и види. А Исус виде Натанаила где долази к Њему и рече за њега: Ево правог Израиљца у коме нема лукавства (ст. 46–47).** Христос хвали и велича Натанаила јер је рекао: Из Назарета може ли бити што добро? Зар није требало да га осуди због тога? Не, то нису биле речи неверујућег, и нису заслуживале осуду, него је то била похвала. Како и због чега? Зашто што је он пророштва познавао боље него Филип. Из Писма је знао да Христос треба да дође из Витлејема, из места у којем је био Давид. Такво мишљење је владало међу Јеврејима, а што је и пророк одавно предсказао говорећи: А ти, Витлејеме, Ефрато, ако и јеси најмањи међу хиљадама Јудиним, из тебе ће изаћи који ће бити господар у Израиљу (Мих. 5; 2. и упор. Мт. 2; 6 и Јн. 7; 42). Због тога се Натанаил, када је чуо да Христос долази из Назарета, збунио и био у недоумици, налазећи да Филипова вест није у складу са предсказањем пророка. Погледај, међутим, како је Натанаил, и поред своје недоумице, разборит и умерен. Он

није рекао: "Ти ме обмањујеш, Филипе, ти ме лажеш! Не верујем ти и нећу да пођем. Из пророштава знам да ће Христос доћи из Витлејема. Ти кажеш да је из Назарета! То онда није Христос!" Натанаил, међутим, ништа такво није рекао. Он одлази код Христа и, не саглашавајући се с једне стране да ће Христос доћи из Назарета, показује и темељно познавање Писма и опрезност у поступцима, док са друге не одбацује ни Филипову вест, показујући тиме своју силну жудњу за доласком Христовим. Он је једноставно помислио да је Филип погрешно навео место Његовог порекла. Обрати пажњу и на то, с каквом опрезношћу он изражава своју сумњу: у виду питања. Он не каже: "Из Галилеје не долази ништа добро", него: Из Назарета може ли бити што добро? И Филип, је међутим, био веома разборит. Наишавши на приговор, он се не срди и не жалости, него само и даље тврди своје, желећи да тог човека приведе Самом Христу и од почетка испољавајући чврстину духа каква је својствена апостолу. Због тога је Христос и рекао: Ево правог Израиљца у коме нема лукавства. Израиљца, наравно, може бити и лажљив. Овај, међутим, није такав. Његов суд је непристрасан, он не изриче своје речи, ни пријатне, ни непријатне. Истина, и Јудеји су, на питање где ће се родити Христос, одговорили: У Витлејему и навели сведочанство: И ти. Витлејеме, Ефрато, иако си најмањи међу хиљадама Јудиним... Они су о томе сведочили пре него што су видели Христа. Међутим, када су Га видели, из зависти су прећутали ово сведочанство и почели да говоре: **Христос када дође нико неће знати откуда је (Јн. 7; 27)**. Натанаил није тако поступио: какво је мишљење имао на почетку, такво је имао и касније, односно, да Он није из Назарета. Због чега су Га онда пророци називали Назарећанином? Зато што је тамо одгајен и васпитан. Ни Христос, међутим, није хтео да каже Натанаилу: "Ја нисам из Назарета, како ти је рекао Филип, него сам из Витлејема", јер није хтео да од самог почетка уноси сумњу у Своје речи. Осим тога, уколико би и убедио Натанаила у то, то још не би био довољан доказ да је Он Христос. Зашто Он, чак и да није Христос, не би могао потицати из Витлејема, као и многи други људи који су се тамо родили? Дакле, Христос то оставља, а чини оно, што је највише могло привући Натанаила к Њему, односно, показује да је Он био присутан док је Филип разговарао с њим. Кад Га је Натанаил упитао: **Откуда ме познајеш, Он одговара: Пре него те позва Филип, видех те кад бејаше под смоквом (ст. 48)**. Ево чврстог и постојаног човека! Када му је Исус рекао: Ево правог Израиљца, он се није погордио, нити су га привукла одобравања. Остајући на своме, он је још упорније тражио и испитивао истину, да би нешто поуздано дознао. Он се распитује као човек, а Исус одговара као Бог. Пре него те позва Филип, видех те. Он је већ познавао Натанаилову добронамерност, не као човек, за којим је овај следио, него као Бог. И сада: Видех те кад бејаше под смоквом, кад тамо никога није било, осим Филипа и Натанаила који су о томе разговарали. Због тога је и речено: Видевши Натанаила где долази к Њему, рече за њега: Ево правог Израиљца у коме нема лукавства. Те речи је Христос изговорио и пре него што је Филип довео Натанаила, да би Његово сведочанство било несумњиво. Због тога је навео и време, и место, и само дрво. Да му је рекао: "Видео сам те пре него што ти је Филип пришао", могло би се посумњати да је Он Сам послао Филипа, и Његове речи не би имале никакву важност. Међутим, кад је Он указао и на место, на којем се налазио Натанаил када га је позвао Филип, када је поменуо и само дрво, и време разговора, показао је Своју несумњиву прозорљивост. Христос није тада само показао Своју прозорљивост. Он је Натанаила убедио и на други начин, односно подсетио га је на речи које је овај изговорио: Из Назарета може ли бити што добро? Тиме га је још више приклонио Себи, подједнако као и тиме што га због тих речи није осудио и оптужио, него похвалио. Отуда је и Натанаил разумео да је Он уистину Христос, тј. како из Његове прозорљивости, тако и отуда, што је Христос поуздано знао његово мишљење. Тиме је показао да зна и оно, што је

скривено у његовој души. Поред тога, није га осудио за мишљење које је изрекао, него га је и похвалио. Христос је рекао да је Филип призвао Натанаила; о ономе међутим, што је он говорио Филипу и Филип њему ништа није рекао, препуштајући то његовој (Натанаиловој) савести и не желећи више да га разобличије у томе.

2. Шта дакле? Зар је Христос видео Натанаила тек онда, кад га је позвао Филип, зар га Својим недреманим оком није видео и пре тога? Видео га је, и томе нико неће противуречити. У то време је, међутим, речено само онолико, колико је било потребно. Шта је било са Натанаилом? Добивши несумњив доказ о предзнању Христовом, он Га је исповедио и, као што је пре својим оклевањем показао опрезност, тако је сада својим спремним прихватањем чињенице (да је Христос Син Божији; прим. прир) показао добронамерност. Он је Христу одговорио на овај начин: **Равви, Ти си Син Божији, Ти си Цар Израилев (ст. 49).** Видиш ли душу која се усхитила и својим речима обгрлила Христа? Ти си, каже, Онај Којег желимо и Којег очекујемо. Видиш ли како се он усхићује, диви и скаче од радости? Тако треба да се радујемо и ми, који смо се удостојили да познамо Сина Божијег, и то не само да се радујемо у души, него да и самим својим делима покажемо ту радост. А шта је својствено радоснима? Да верују Ономе, Којег су познали, а верујућима да чине оно, што је Њему угодно. Ако пак будемо делали оно што Га гневи, како ће се видети да се радујемо? Зар не видите како се и у домовима, у којима примају драгог госта, ништа не штеди и све чини да би се њему угодило? Ако пак неко, позвавши к себи госта, не би настојао да му угоди и кад се не би трудио да га прихвати, онда му, макар и хиљаду пута говорио да се радује, гост никад не би поверовао. И то је сасвим исправно, јер радост треба показати и на делу. Дакле, пошто је Христос дошао код нас, покажимо Му да се радујемо. Нећемо чинити ништа што би Га ражалостило. Украсимо дом у који је дошао, јер је то својствено радоснима. Понудимо Му трпезу какву Он Сам жели, јер је то својствено веселима. Каква је то трпеза? Он Сам каже: **Јело је моје да вршим вољу Онога Који Ме је послао (Јн. 4; 34).** Нахранимо Га гладног, напојимо Га жедног. Понудимо Му само чашу хладне воде – Он ће и то прихватити, јер те љуби. Дарови оних које љубимо, ма како да су мали, чине се великим онима, који их љубе. Само немој да покажеш немар. Изнеси пред Њега две лепте, и Он их неће одбацити, него ће их примити као највеће богатство. Њему ништа не недостаје, и ништа не прима зато, што Му је то потребно. Због тога је и праведно да се не мери мером онога који даје, него благонаклоношћу онога којем се даје. Само покажи да љубиш тог Госта, да се трудиш да све за Њега учиниш и да се радујеш Његовој посети. Погледај колико Он тебе љуби. Он је дошао ради тебе, ради тебе је положио Своју душу, и након свих тих добротинастава не одбија ни да те моли. Уместо Христа, дакле, молимо, као да Бог позива кроз нас (2. Кор. 5; 20). Ко је, рећи ћеш ти, толико безуман да не љуби свог Господа? Ја и говорим и знам да Га се нико од нас неће одрећи ни на речима, ни у мислима. Међутим, онај којег љубе хоће да се та љубав не показује само речима, него и делима. Ако говоримо да љубимо, а при том не чинимо оно, што је својствено онима који љубе, онда је то смешно, не само у односу на Бога, него и у односу на људе. Дакле, ако Га исповедамо само на речима а не и на делима, онда је то не само бескорисно него и штетно. Због тога вас молим да своје исповедање изразимо и делима, како бисмо се удостојили исповедања Самог Господа, у онај дан кад Он пред Својим Оцем буде исповедао достојне. Помолимо се за то у Христу Исусу Господу нашем кроз Којег и са Којим нека је слава Оцу и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ДВАДЕСЕТ ПРВА

**Одговори Натанаил и рече Му: Равви, Ти си Син Божији, Ти си Цар Израилев!
Одговори Исус и рече му: Зато што ти казах да те видех под смоквом, верујеш?
Видећеш више од овог (Јн. 1; 49–50).**

1. Потребно нам је много будности и бриге, возљубљени, да бисмо проникли у дубину божанствених Писама. Иначе, уколико се будемо препуштали дремежу, не можемо разумети њихов смисао. Нужно је брижљиво испитивање и, осим тога, нужна је и непрестана молитва, да бисмо макар мало прозрели у светилиште речи Божије. Данас нам предстоји не мало важно питање, које захтева велику пажњу. Кад је Натанаил рекао: Ти си Син Божији, Христос му је одговорио: **Зато што ти казах да те видех под смоквом, верујеш? Видећеш више од овога.** Шта је то у тим речима, што треба испитати? То, што се Петар, исповедивши: Ти си Син Божији (Мт. 16; 16) након многих чуда и након таквог учења, велича као онај који је добио откровење од Оца, док Натанаило, који је то рекао и пре чуда и пре учења, ништа слично није чуо од Христа, него му само обећава да ће видети још већа откровења. Какав је разлог за то? Иако су Петар и Натанаил изговорили исте речи, нису их изrekli с једном истом мишљу. Петар је исповедио Исуса као Сина Божијег и истинског Бога, а Натанаил као обичног човека. Одакле се то види? Из речи које је Натанаил након тога изговорио. Када је рекао: Ти си Син Божији, он је одмах затим додао: Ти си Цар Израилев. Син Божији, међутим, није Цар само Израилу, него читавој васељени. Уосталом, то се не види само одатле, него и из следећег. Христос ништа није додао Петровим речима. Међутим, како је Петрова вера већ била савршена, рекао је да ће Он на том исповедању сазидати Своју Цркву. У односу на Натанаила није поступио тако, него сасвим противно. Натанаиловом исповедању као да је недостајало много тога, и Христос попуњава тај недостатак. Шта Он каже? **Заиста, заиста вам кажем, од сада ћете видети небо отворено и ангеле Божије како узлазе и силазе на Сина Човечијега (ст. 51).** Видиш ли како га Христос постепено уздиже са земље и напомиње му да Га не замишља као обичног човека? Може ли, у ствари, бити човек Онај Којем служе ангели и због Којег ангели силазе и узлазе? Због тога је и рекао: Видећеш и више од овога и, објашњавајући те речи, додао (речи) о ангелском служењу. Смисао Његових речи је следећи: "Теби се, Натанаиле, то учинило важним?? и због тога Ме признајеш за Цара израилског. Шта ћеш тек рећи кад видиш, да ангели узлазе и силазе на Мене?" Таквим речима је Христос саветовао да Га призна и за Владика ангела. Као на истинског Цара, на Христа су силазили и узлазили ти царски служитељи, и то у време страдања, васкрсења и вазнесења. Они су и пре тога долазили и служили Му: на пример, кад су благовестили о Његовом рођењу, и када су клицали: Слава на висини Богу, и на земљи мир (Лк. 2; 14), кад су приступали Марији и Јосифу. Христос, међутим, сада није поступио као у мноштву других случајева. Он изговара два предказања, и истинитост једног се одмах потврђује, док се друго, које се односи на будућност, потврђује кроз садашње. Једно од њих, већ доказано, јесте следеће: Пре него што те позва Филип, видех те кад бејаше под смоквом. Друго је требало да се испуни у будућности – односно, усхођење и силажење ангела, као приликом Његових страдања, васкрсења и вазнесења, и Он их је у то, и пре него што се догодило, убедио оним што се дешавало у садашњости. Ко је из прошлог спознао Његову силу, тај ће, слушајући о будућности, лакше прихватити предказање о будућем. Шта се догодило са Натанаилом? Он на то ништа није одговорио. Због тога је Христос овим речима и завршио Своју беседу са њим, препуштајући му да о свему размисли и не желећи да му све каже одједном. Бацивши семе у плодну земљу, Он му даје могућност да само у своје време донесе плод. Он је то на другом месту изразио следећим речима: Царство небеско је као човек

што посеја добро семе на њиви својој; а кад људи поспаше, дође његов непријатељ па посеја кукољ по пшеници, па отиде (Мт. 13; 24–25).

И у трећи дан би свадба у Кани Галилејској, и онде беше мати Исусова. А позван беше и Исус и ученици Његови на свадбу (Јн. 2; 1–2). Већ сам рекао да су Га највише познавали у Галилеји. Због тога су Га и позвали на свадбу, и Он је дошао. Он, на нашу корист, није гледао на сопствено достојанство. Не одбијајући да прими на себе обличје слуге, није одбио ни да дође на свадбу слугу. Они, који су Га на свадбу позвали, нису, наравно, имали одговарајућу представу (појам) о Њему. Нису Га знали чак ни као великог човека, него као човека обичног и свог познаника. На то указује и Еванђелиста када каже: А онде беше и мати Исусова, и браћа Његова (Јн. 2; 1), тј. Исуса су позвали исто онако, као што су позвали и Његову браћу. **И кад нестало вина, рече мати Исусова: Немају вина (ст. 3).** Овде би требало да обратимо пажњу на то, одакле је Његова мати помислила нешто велико о свом Сину. До тог времена Он још не беше сатворио никакво чудо. **Овим, у Кани Галилејској, учини Исус почетак знамења (ст. 11).**

2. Ако пак неко каже да чудо у Кани Галилејској још увек није довољан доказ да је то био почетак чудотворења, да додатак: у Кани Галилејској показује само да је то било прво чудо (сатворено) у Кани, а не прво од свих чуда уопште и да је вероватно да је Христос и раније, у другим местима, творио чудеса, ми ћемо одговорити управо оно што смо и раније рекли. А шта заправо? Оно што говори и Јован: Ја Га не видех, али да се јави Израилу, зато дођох ја да крштавам водом (ст. 31). Да је Христос и у децем узрсту творио чудеса, Израилцима не би био потребан други човек који би Га јавио. Када је био у зрелом добу, постао је толико познат по свом чудотворењу да се глас о Њему није раширио само по Јудеји него и по читавој Сирији и даље. Поред тога, Он је та чуда творио током три године, или, боље речено, Њему није био потребан одређени број година да би се јавио свету, јер се глас о Њему свуда раширио од самог почетка. Ако се, дакле, за тако кратко време Он прославио мноштвом чудеса, тако да је Његово име свима било познато, онда би утолико мање могао да буде непознат у случају да је чудотворио од самог детињства. Тиме би побудио још веће дивљење, а број Његових чуда био би два или три пута већи. Он, међутим, у детињству није творио никаква чуда, осим онога о којем приповеда Лука: кад Му је било дванаест година, стао је међу учитеље и саслушао их, а затим Својим питањима изазвао њихово дивљење. Уосталом, није било без разлога то, што Он није чудотворио још од најранијег узраста, јер би у том случају Његова чуда многи сматрали за привид. Ако су и у Његовом зрелом узрасту многи сумњали, онда би утолико било више оних, који би сумњали да је чудотворио у младости. Осим тога, Јевреје је прождирала завист и они би Га много раније и пре одговарајућег времена одвели на крст, и дело нашег спасења не би било прихваћено с вером. Одакле је, рећи ћеш ти, Његова мајка помислила нешто велико о Њему? Он већ беше започео да открива Себе – и кроз сведочење Јованово, и кроз оно што је и Сам говорио ученицима. А пре свега, само Његово рођење и догађаји који су затим уследили напомињали су Његовој мајци да створи узвишен појам о Њему. И мати Његова чуваше све речи ове у срцу своје (Јк. 2; 51). Због чега то онда, рећи ћеш ти, није и пре показала? Зато што је, као што сам већ рекао, тек тада Он Сам почео да Се открива. До тог времена живео је као обичан човек. Из тог разлога Му ни она није о томе раније говорила. Чим је чула да је због Њега дошао Јован и дао такво сведочанство, и чим је сазнала да Он већ има ученике, смело је, при недостатку вина, затражила од Њега и рекла: Немају вина. Она је желела и да угоди гостима и да се сама прослави кроз Сина. Можда је при том у мислима имала и нешто људско, слично

Његовој браћи која су говорила: **Покажи се свету (Јн. 7; 4)**, јер су желели да се и сами прославе Његовим чудесима. Због тога јој је Христос управо тако и одговорио: **Шта хоћеш од Мене, жено? Још није дошао час Мој (Јн. 2; 4)**. Он је много поштовао Своју родитељку, о чему сведочи и Лука, говорећи да је Исус био послушан родитељима. То показује и сам Еванђелиста (Јован), сведочећи да се Он и у само време крсних страдања побринуо за мајку. Кад родитељи не спречавају и не забрањују богоугодна дела, онда смо дужни да им се повинујемо, јер је непокорност у том случају веома опасна. Међутим, ако они нешто захтевају неправовремено или забрањују неко духовно дело, онда нам штети да им се повинујемо. Зато је у овом случају Христос тако одговорио а у другом овако: Ово је мати моја и браћа моја (Мк. 3; 35). Они у то време још нису имали одговарајућу представу (појам) о Њему. Услед тога што Га је родила, Његова мајка је, као и све мајке, хтела да Му у свему заповеда, мада је била дужна да Га поштује као Господа и да Му се клања. Зато јој је Он тада тако и одговорио. Замисли, уосталом, како се то догодило, када је поред мноштва народа који Га је окруживао, поред многобројних пажљивих слушалаца које је поучавао, Његова мајка дошла на тај скуп и удаљила Га од проповеди да би с Њим насамо разговарала. Ето због чега је Он рекао: Ово је мати моја и браћа моја. Он тиме није ражалостио мајку, него јој је подарио највећу корист, не допустивши да она помисли да је понижена. Ако се Он бринуо о другима и све управљао ка томе да створе одговарајућу представу о Њему, онда се у том погледу утолико више бринуо за мајку. Међутим, како она, чак и пошто је то чула од Сина, вероватно није хтела да Му се повинује него је, као свака мајка, хтела да у свему задржи првенство, Он јој је тако одговорио. Уосталом, да јој се Он увек повиновао као мајци она никад не би задобила узвишену представу о Њему и никад Га не би поштовала као Господа. Из тог разлога је Он овде рекао: **Шта је теби до Мене, жено?** Постојао је још један, ништа мање важан разлог. Какав? Он је желео да не посумњају у чудеса која (Он) твори. Требало је да то од њега затраже они којима је вино било потребно, а не Његова мајка. Зашто? Оно, што се чини на молбу рођака, ма колико да је важно, онима који посматрају са стране изгледа одбојно. Међутим, када моле они којима је потребно, чудо бива изнад сваког подозрења. Похвала је тада непристрасна, а корист велика.

3. Ако би лекар, макар био и изврстан, дошао у кућу где има много болесника и ако ништа не би чуо од њих самих или од оних који их окружују и кад би затим само мајка почела да га испитује, онда би он болесницима био сумњив и непријатан, тако да ни они, који леже због болести, ни они око њих, не би од њега очекивали ништа добро. Због тога је и Христос прекорео мајку и рекао: **Шта је теби до Мене, жено**, напомињући јој да убудуће не чини ништа слично. Он се бринуо о поштовању мајке, али и о душевном спасењу и добру људи, због којих се и обукао у тело. Христос, дакле, те речи није изговорио због неке надмености, него са особитим циљем, односно, да и њу саму постави у одговарајући однос према Себи. Спаситељев одговор мајци није значио њено одбацивање него то, да јој ни само рађање (Њега) неће помоћи уколико и сама не задобије велику веру и врлину. Ако без душевне врлине и вере ни самој Марији не би користило то, што се од ње родио Христос, онда утолико више никакве користи не можемо имати ми ако имамо врлинског и одважног оца, брата или сина, док смо ми сами далеко од његове врлине. Брат неће избавити, хоће ли избавити човек, каже Давид (пс. 48; 8). После благодати Божије, наду у спасење можемо да полажемо само у сопствена савршенства. Да је рађање Христа само по себи могло да донесе корист Дјеви, онда би оно користило и Јеврејима (јер је Христос био њихов рођак по телу), а користило би и граду у којем се он родио или Његовој браћи. Његова браћа, међутим, нису имала никакву корист од овог узвишеног сродства док се нису

побринули сами о себи, него су, заједно са осталим људима, били изложени осуди. Када су заблистали сопственим врлинама, тада су се и прославили. Град је срушен и спаљен, и није имао никакве користи од тога, што се Он у њему родио. Његови рођаци по телу су истребљени и гинули су на најстрашнији начин, јер од сродства с Њим нису задобили никакву корист, односно, нису имали заштиту у сопственој врлини. Међутим, највише од свих прославили су се апостоли, јер су кроз послушање Христу достигли истинско сродство са Њим. Христови рођаци су још дуго времена након тога уживали поштовање, јер су их називали "господарима", али ми данас не знамо чак ни њихова имена. Међутим, житија и имена апостола свуда су се прославила. Нећемо се гордити због племенитог порекла по телу, чак и кад бисмо имали на хиљаде славних предака. Напротив, трудићемо се да их превазиђемо у врлини, знајући да нам туђе заслуге неће бити ни од какве користи на будућем суду него да ће увећати нашу осуду јер, имајући тако врлинске оце и тако блиске примере, ништа нисмо учинили да бисмо следили такве учитеље. То говорим имајући у виду многе незнабошце који, када их убеђујемо да постану хришћани, кажу: "Сви моји рођаци, преци и домаћи, већ су постали верни хришћани." Шта ти, несрећниче, имаш од тога? Управо то ће те и погубити јер, имајући тако блиске примере, ниси пожурio да се обратиш ка истини! Други пак, који су већ верујући али немарни, када их саветујемо врлинском животу говоре то исто: "Мој отац, деда и прадеда, били су врлински и побожни људи!" То ће особито и допринети твојој осуди, јер, иако потичеш од таквих људи, чиниш оно што је недостојно твог рода. Саслушај шта Христос каже Јеврејима: **Авраам, отац ваш, био је рад да види дан Мој, и виде, и обрадова се (Јн. 8; 56).** Врлине предака не служе за похвалу, него за још већу осуду, и то не само Јеврејима. Знајући све то, све ћемо учинити да се спасемо сопственим делима, како се не бисмо обмањивали надом у друге, и своје заблуде постали свесни тек онда, када од тога више не будемо имали никакве користи. У аду ко ће те славити, речено је (Пс. 6; 6). Дакле, поправимо се овде, да бисмо тамо задобили вечна блага, којих нека се сви ми удостојимо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, кроз Којег и са Којим нека је слава и сила Оцу и Светоме Духу у векове векова. Амин.

Превод:

Антонина Пантелић